

culturele basisinfra structuur

Woord vooraf

Eens in de vier jaar adviseert de Raad voor Cultuur de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) over de toekenning van rijkssubsidies aan culturele instellingen. Dit jaar in het kader van de Culturele basisinfrastructuur 2021 – 2024 (BIS). Culturele instellingen hebben hiertoe een subsidieaanvraag bij het ministerie van OCW ingediend.

Met deze publicatie informeert de Raad voor Cultuur over de totstandkoming van, en overwegingen bij de adviezen per sector. Daarnaast presenteert hij per sector alle overwegingen en daaruit voortkomende geadviseerde subsidiebedragen.

Dit advies is als geheel in te zien op de site raadvoorcultuur.nl. De adviezen over de individuele aanvragen zijn hier ook te downloaden.

Instellingen worden in de gelegenheid gesteld de minister te wijzen op eventuele feitelijke onjuistheden in dit advies.

Voorwoord	4
Inleiding	6
Inleidingen sectoren	24
Podiumkunsten	
Theater	25
Dans	29
Symfonieorkesten	33
Muziekensembles en koren	39
Opera	50
Festivals	54
Jeugdpodiumkunsten	63
Sectorcollecties podiumkunsten	71
Regionale musea	73
Beeldende kunst	
Presentatie-instellingen	76
Postacademische instellingen	82
Film	86
Letteren	89
Ontwerp	92
Ontwikkefunctie	98
Bovensectorale ondersteunende instellingen	112
Overzicht aanvragen en bedragen	119
Toelichting overzicht aanvragen	120
Aantal aanvragen	121
Bedragen per sector	122
Totaaloverzicht adviezen	123
Bijlagen	138
Adviesaanvraag	139
Aanvullende adviesaanvraag	147
Raad voor Cultuur	148
Overzicht samenstelling commissies	149
Referenties	151
Colofon	152

Cultuur dichtbij voor iedereen

Cultuur dicht bij een breder publiek brengen; publiek dat zoekt naar schoonheid en prikkeling en in vervoering kan raken van een kunstwerk, optreden of ontwerp. Maar ook excellente makers in de volle breedte ondersteunen om het beste uit zichzelf te halen. Dat waren de belangrijkste uitgangspunten toen we begin dit jaar aan de BIS-advisering over 220 aanvragen begonnen.

Alles was zorgvuldig gepland en uitgestippeld, maar het liep anders. Het coronavirus kreeg ons land in haar greep. Het gevoel van saamhorigheid groeide om samen corona eronder te krijgen. Al snel beseften wij de noodzaak om voor de sector op te komen. Het kabinet bood generieke en specifieke compensatie van de schade die ontstond door de coronamaatregelen. Er kwam forse financiële steun voor de culturele en creatieve sector en lokaal en regionaal kwamen overheden met aanvullende maatregelen, al zal het nooit voldoende zijn om alle makers en instellingen overeind te houden.

We realiseerden ons ook dat we daarnaast gewoon ons werk moesten doen; aanvragen beoordelen en een advies geven aan de minister over de organisaties die subsidie vanuit de Culturele basisinfrastructuur in 2021 – 2024 verdienen. We deden dat in de wetenschap dat veel van de aanvragers hun ingediende plannen niet volledig kunnen uitvoeren, maar ook in het vertrouwen dat zij hun subsidiemiddelen optimaal zullen aanwenden voor de nieuw ontstane werkelijkheid.

Ondanks alle beperkingen wilden we op tijd klaar zijn; dat geeft instellingen duidelijkheid in deze tijden van grote onzekerheid. We zijn ondersteund door geweldige commissies met ruim 100 adviseurs, die keihard gewerkt hebben om de keuzes voor te bereiden en die samen met ons team van medewerkers alle beoordelingen vakkundig op schrift hebben gezet.

De raad is een team van mensen met heel verschillende kennis, vaardigheden en emoties en juist nu hebben we ervaren hoe belangrijk het traject naar dit advies is geweest. We hebben houvast gehad aan alle werkbezoeken in het land, de opgedane kennis over de stedelijke regio's en de kwaliteiten van instellingen en makers. We hebben de afgelopen jaren veel mogen zien en ervaren; dat was heel stimulerend voor de integrale afweging die wij voor dit advies moesten maken. We hebben stevige discussies gevoerd en die maken dit advies sterk.

Nu ons advies is afgerond zijn we blij dat in de komende periode veel nieuwe genres en instellingen hun entree in de BIS gaan maken en dat de BIS meer geografische spreiding krijgt dan ooit. Er zit nu ook meer vernieuwing in de uitvoeringspraktijk en er is meer samenwerking. Daarmee wordt de BIS een betere vertaling van eigentijdse kunst en cultuur en onze maatschappij. Bovendien zien we opnieuw veel kwaliteit in de genres die we al jaren kennen.

We zijn ervan overtuigd dat de geselecteerde instellingen de BIS-subsidie verdienen, ook in een tijd waarin lang niet alle plannen tot uitvoering zullen komen. Door coulance in 2021 kunnen de middelen een alternatieve culturele besteding krijgen, die past bij de dan aanwezige mogelijkheden.

De instellingen krijgen de kans om te innoveren, te digitaliseren en te differentiëren en zich achteraf te verantwoorden over geleverde prestaties.

Wij hebben er vertrouwen in, dat de positief geadviseerde instellingen weerbaar en wendbaar genoeg zijn om in deze onzekere tijden hun rol in het culturele en maatschappelijke leven te spelen en cultuur voor iedereen in ons land dichtbij en bereikbaar te houden. Wij wensen hen daarbij veel succes, plezier én een divers en breed publiek toe.

De Raad voor Cultuur: Brigitte Bloksma, Lennart Booij, Özkan Gölpinar, Marijke van Hees (voorzitter), Erwin van Lambaart, Cees Langeveld, Thomas Steffens, Liesbet van Zoonen en Jakob van der Waarden (directeur).

Inleiding

De Raad voor Cultuur heeft in ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ (2019) geadviseerd om met de Culturele basisinfrastructuur 2021 – 2024 (BIS) de culturele sector een nieuw elan te geven. Minister Van Engelshoven heeft die vernieuwing gefaciliteerd: met extra budget en een herziene subsidieregeling heeft ze ruimte geboden aan een basisinfrastructuur ‘die meer recht doet aan de samenhang én de diversiteit van het bestel en het publiek’. Die samenhang en diversiteit komen enerzijds tot hun recht in de verbreding en vernieuwing, en anderzijds in de aandacht voor geografische spreiding. De raad gaat hier in paragraaf 1 en 2 dieper op in.

Daarnaast heeft de minister met de nieuwe BIS de lat hoger willen leggen op het gebied van *governance, fair practice, diversiteit en inclusie*. De afgelopen jaren heeft de culturele sector drie codes opgesteld waarmee de instellingen zichzelf verplichten om op deze gebieden verbeteringen door te voeren. De minister heeft de BIS-aanvragers als voorwaarde gesteld dat ze deze codes toepassen én uitleggen hoe ze er in de praktijk mee omgaan. In paragraaf 3 besteedt de raad hier meer aan. Paragraaf 4 biedt een algemeen overzicht van de aanvragen en in paragraaf 5 gaat de raad dieper in op de knelpunten waar hij tijdens de advisering tegenaan liep.

Vanwege COVID-19 zal de Culturele basisinfrastructuur 2021 – 2024 een andere start krijgen. Niettemin legt de inrichting ervan een fundament: het zijn de instellingen die een belangrijke functie vervullen in het cultuurbestel. Door hun hoge kwaliteit, hun organisatorische kracht, hun verbindingen in de stedelijke regio, in het land en (vaak) het buitenland hebben ze bij uitstek de potentie én de verantwoordelijkheid om de komende jaren het culturele leven op een hoog niveau te houden. Dat zal niet gemakkelijk zijn, en daarom pleit de raad ervoor om de komende tijd coulant om te gaan met de resultaten die de instellingen boeken en ruimte te bieden voor innovatie. De raad komt hier in paragraaf 6 op terug.

1. Verbreding en vernieuwing

De raad is verheugd dat hij positief kan adviseren over veel nieuwe instellingen. De raad heeft in zijn sectoradviezen en in ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ gepleit voor vernieuwing en verbreding van de BIS. De minister heeft die verbreding niet op ieder vlak toegelaten, maar de nieuwe subsidieregeling biedt desalniettemin de kans om een breder scala aan kunstvormen, disciplines en genres de BIS in te laten stromen. Zulke kunstvormen, disciplines en genres werden al door de rijkscultuurfondsen ondersteund, en de fondsen hebben de afgelopen jaren succesvol beleid uitgevoerd om ook kunstvormen te stimuleren die buiten de traditionele canon vallen. De raad vindt het relevant dat die kunstvormen een volwaardige positie innemen tussen de meer gevestigde genres die deel blijven uitmaken van de BIS: popmuziek naast opera, urban dance naast grootschalige dans en e-culture naast beeldende kunst.

Bovendien bestaat de vernieuwing steeds meer uit meer hybride praktijken met nieuwe artistieke mogelijkheden, gericht op een breder publiek.

Die uitbreiding beperkt zich overigens niet tot nieuwe genres: vanaf 2021 is er in de BIS ook ruimte voor de ensemble-muziek die zorgt voor verbreding in de hele muzieksector. Voor beheer, behoud, ontsluiting en verbinding van sectorcollecties in de podiumkunsten zijn aparte BIS-plekken gereserveerd. Ook maken instellingen die zich toeleggen op jeugddans, architectuur, onderzoek in kunst en technologie en op debat en reflectie hun rentree in de BIS. Zulke instellingen maakten ook deel uit van de BIS 2009 – 2012. De raad vindt het een grote stap voorwaarts dat de BIS volwaardiger is qua samenstelling. Met de gevestigde instituties en de nieuwkomers in de BIS wordt een breder en veelkleuriger publiek aangesproken, zodat het rijksge subsidieerde cultuurbestel nog meer van en voor iedereen wordt. De grotere ruimte voor jeugd en festivals in de BIS draagt daar vanzelfsprekend ook aan bij, net als de plek voor twaalf regionale musea in de BIS, die tot nu toe geen rijkssubsidie ontvingen maar wel een collectie en publieke uitstraling van (inter)nationaal belang hebben.

Vaak vindt de uitbreiding van genres binnen de BIS plaats binnen verschillende categorieën instellingen, waardoor het ecosysteem van een sector goed binnen de BIS is vertegenwoordigd. De urban arts zijn vertegenwoordigd dankzij ontwikkelinstellingen Emoves, DOX en het HipHopHuis en het jeugddansgezelschap AYA. Club Guy & Roni is een vernieuwende, frisse stem in het danslandschap en vergroot de pluriformiteit aan dans in de BIS. Samen met de drie huidige BIS-instellingen, een dansfestival en de ontwikkelinstelling Korzo en enige jeugddansgezelschappen is de danssector breed vertegenwoordigd in de BIS. Ontwikkelinstelling Popwaarts en muziekensemble De Staat zijn een waardevolle aanvulling op het popaanbod, dat in de BIS tot nu toe alleen was vertegenwoordigd door De Nieuwe Oost. Het muziektheater en de musical krijgen in de BIS ruim baan als gevolg van de (geadviseerde) honorering van de ontwikkelinstellingen MusicalMakers en Orkater, het festival Operadagen Rotterdam en het jeugdgezelschap Holland Opera, naast de drie al in de BIS opgenomen operagezelschappen en het jeugdgezelschap Sonnevand. De koormuziek krijgt aandacht dankzij het Nederlands Kamerkoor en de Nederlandse Bachvereniging, en de hedendaagse muziek met Asko|Schönberg en het festival November Music. Ook de ontwerp- en designsector komt op basis van de adviezen van de raad in haar volle breedte aan bod in de BIS, dankzij de Dutch Design Week, State of Fashion, Internationale Architectuur Biennale Rotterdam, GOGBOT, Waag en Textiellab|TextielMuseum.

2. Geografische spreiding

De raad heeft met dit advies de geografische spreiding van het cultuurbeleid een impuls willen geven. De raad onderschrijft het motto van de minister dat cultuur voor iedereen is. Dat impliceert onder andere dat belangrijke rijksge subsidieerde culturele voorzieningen over het land verspreid zijn. In iedere provincie zijn er stedelijke cultuurregio's die fungeren als culturele brandpunten: plekken waar op allerlei manieren culturele activiteiten worden ontplooid. Je kunt tentoonstellingen, theatervoorstellingen en concerten

bezoeken, er is een levendig amateurkunstcircuit, er zijn kunstvakopleidingen en instellingen waar artistieke talenten zich kunnen ontplooiën.

De BIS-instellingen nemen een essentiële plek in binnen deze culturele ecosystemen: ze faciliteren én stimuleren culturele productie en consumptie.

Door extra oog te hebben voor de geografische spreiding van de BIS-instellingen wil de raad de culturele infrastructuren over het hele land versterken. In een aantal categorieën instellingen is de geografische spreiding door de voorwaarden binnen de regeling gegarandeerd. Het geldt bijvoorbeeld wel voor de symfonieorkesten en de theatergezelschappen, die door de regeling over specifieke steden en regio's zijn verspreid. Voor de nieuwe categorie van regionale musea was vooraf bepaald dat iedere provincie één museum kon voordragen. Daarmee krijgt in iedere provincie van Nederland een museum de kans om een impuls te geven aan publieksactiviteiten.

Het neemt overigens niet weg dat er een grote concentratie van voorzieningen in de vier Randstadprovincies (Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland) is en dan in het bijzonder in Amsterdam en Utrecht.

Deze historisch gegroeide situatie is vanwege de daar ontstane kwaliteiten ook niet te vermijden en komt in het voorliggende advies opnieuw duidelijk naar voren.

In een aantal categorieën heeft de geografische spreiding in een integrale afweging een bepalende rol gespeeld. Zodoende hebben instellingen in het noorden, oosten en zuiden hier en daar voorrang gekregen boven instellingen in de Randstadprovincies.

Met de nadruk op geografische spreiding heeft de raad recht willen doen aan de grote inspanningen die provincies en gemeenten hebben gedaan binnen de samenwerkingen in de vijftien stedelijke cultuurregio's. Deze regio's hebben profielen opgesteld waarin zij benoemen hoe hun culturele infrastructuur eruitziet, en welke sectoren of aspecten in hun regio een bijzondere rol spelen. Met de nieuwe BIS wordt onder die regionale culturele eigenheid ook een structurele, rijksgesubsidieerde basis gelegd. Zo kan het regionale profiel van de stedelijke cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen voor de mode worden versterkt met het festival State of Fashion, net zoals De Nieuwe Oost en De Staat bijdragen aan het popprofiel van die regio. Twente, dat inzet op kunst en technologie, kan een impuls krijgen door Tetem en GOGBOT op te nemen. De keuze voor TextielLab | TextielMuseum, EKWC, Dutch Design Week en BioArt Laboratories dragen bij aan de aandacht in BrabantStad en Eindhoven voor ontwerp en design. Vernieuwing en topkwaliteit in de dans zien we als dé kwaliteit van de regio Den Haag, terwijl Rotterdam een duidelijke basis geeft aan de muzikale verbreding van de BIS met het HipHopHuis en de Rotterdamse Operadagen, die overigens het hele spectrum van muziektheater beslaan en niet zijn beperkt tot de klassieke opera. In het noorden stelt de raad voor de hybride praktijk van dans en theater te versterken door het dansgezelschap Club Guy & Roni de kans in de BIS te geven, Grand Futura als ontwikkelinstelling én twee festivals met hybride programma's te honoreren. In Zeeland is versterking van de infrastructuur met een bijdrage aan het Zeeuws Museum en de presentatie-instelling Vleeshal passend bij het cultureel verrijken van het sterk toeristische profiel. In Amsterdam is de eigenwijze kracht van de stad terug te zien in de steun

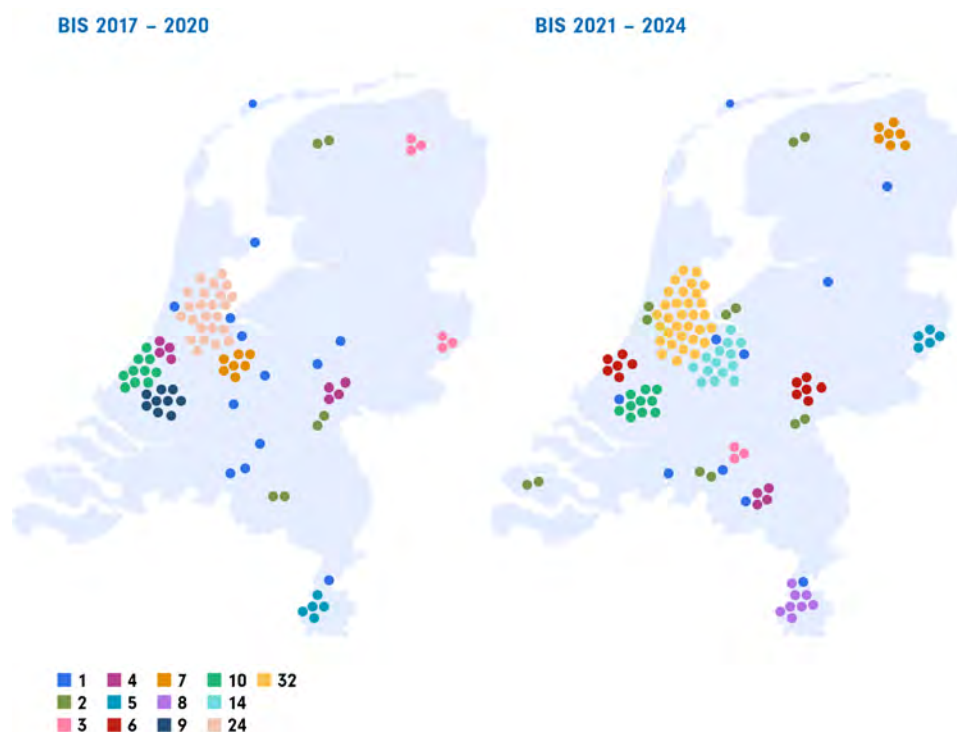
voor de debat- en platformfunctie bij De Balie en Waag. In Utrecht is een stad met een grote kwaliteit in de oude muziek terug te zien in het honoreren van twee ensembles en het Festival Oude Muziek. In Maastricht is de kracht van de beeldende kunst zichtbaar in de rol van de presentatie-instelling Marres en de postacademische instelling Van Eyck en in Flevoland komt een basisinfrastructuur voor een museum met steun van het rijk van de grond. Zomaar een aantal voorbeelden waarin de BIS bijdraagt aan het culturele profiel van de verschillende stedelijke regio's.

De raad verwelkomt dat met ingang van 2021 de BIS-instellingen beter over het land zijn verspreid. In de periode 2017 – 2020 zaten 27 instellingen buiten de vier Randstadprovincies in de BIS. Voor 2021 – 2024 is er een BIS-plek gereserveerd voor 46 instellingen buiten de Randstadprovincies.

Ook procentueel neemt het aantal instellingen van buiten de Randstadprovincies in de BIS toe (van 31 procent naar 40 procent).

Onderstaande kaartjes geven de ontwikkeling in de spreiding weer.

Hierin zijn voor de symfonieorkesten Phion en philharmonie zuidnederland beide standplaatsen opgenomen.

Netto toename BIS
2021 – 2024 t.o.v. 2017 – 2020

Bovenstaande kaart ‘Netto toename BIS’ toont waar in Nederland een vermeerdering van het aantal BIS-instellingen is.

We moeten echter ook constateren dat nog niet in alle stedelijke cultuurregio’s de BIS even sterk is vertegenwoordigd. Dat is een groeiproces. De raad roept de stedelijke cultuurregio’s op om de komende jaren verder te investeren in hun culturele infrastructuur en te durven kiezen voor focus. De zogenaamde proeftuinen die de regio’s zijn gestart en deels door het rijk worden ondersteund kunnen hierbij voor een impuls zorgen. Het verdient continue aandacht van de betrokken overheden om de positie van cultuur te behouden en waar mogelijk te versterken.

De raad hoopt in het verlengde hiervan in de volgende periode meer kansrijke BIS-aanvragen uit deze stedelijke cultuurregio’s te kunnen ontvangen en honoreren. Vanuit Flevoland (één aanvraag), Zeeland (één aanvraag), Friesland (één aanvraag), Drenthe (één aanvraag) en Limburg (twee aanvragen) zijn bij de categorie Ontwikkelinstanties in deze beoordelingsronde geen aanvragen positief beoordeeld. ^[1] Wat betreft hun bijdrage aan talent- en/of genreontwikkeling overtuigen deze aanvragen op dit moment onvoldoende. Het gaat om plannen die wel bijdragen aan de verdere versterking van de culturele infrastructuur. En dat kan voor de doorontwikkeling van de betreffende stedelijke cultuurregio’s erg van waarde zijn, bijvoorbeeld omdat netwerkvorming in bepaalde regio’s verder gestimuleerd wordt of omdat cultuurvormen ruimte krijgen, die goed passen in de betreffende regioprofielen (denk bijvoorbeeld aan Drenthe en kunst, geïnspireerd op landschap en omgeving). De raad vindt deze initiatieven dus van belang, maar is van mening dat ze in dit stadium meer gebaat zijn bij *projectmatig* gefinancierde impulsen, bijvoorbeeld van de rijkscultuurfondsen en decentrale overheden. Daarnaast wil hij de minister expliciet in overweging geven om de jaarlijks beschikbare twee miljoen euro van de matchingsregeling

‘Verbreding en Vernieuwing’ in te zetten ten behoeve van projecten in deze provincies. Met die middelen kan gericht een impuls aan de culturele infrastructuur worden gegeven, juist in regio’s waar deze nog minder stevig is. Besteding op die wijze voorkomt bovendien versnippering van het budget.

3. De Codes

Een culturele en creatieve sector die trots kan zijn op een gezonde arbeidsmarkt, die getuigt van goed bestuur en toezicht en tot in haar vezels divers en inclusief denkt en handelt: niet eerder waren deze ambities zo prominent aanwezig in het cultuurbeleid van het ministerie van OCW en de beoordeling van de aanvragen in het kader van de Culturele basisinfrastructuur door de Raad voor Cultuur. Voor het eerst zijn de door het veld opgestelde Code Diversiteit en Inclusie, Governance Code Cultuur en Fair Practice Code alle drie opgenomen in de Regeling op het specifiek cultuurbeleid. Ze gelden als ‘absolute weigeringsgronden’: de aanvrager moet de codes onderschrijven om in aanmerking te komen voor rijkssubsidie in de periode 2021 – 2024.

De codes zijn niet nieuw en ook voor hun lancering speelden de kernwaarden die ze vertegenwoordigen al een rol in het culturele debat. Toch zijn hun doelstellingen nog lang niet gehaald. De Governance Code Cultuur is behoorlijk ‘ingedaald’. Het creëren van een gezonde arbeidsmarkt blijft een worsteling. Niet alleen is fair practice voor veel instellingen relatief nieuw beleid, ook de gevolgen zijn groot. Invoering van het onderdeel *fair pay* brengt onherroepelijk stijgende loonkosten met zich mee en de bekostiging daarvan is niet zomaar gerealiseerd. Instellingen moeten meer eigen inkomsten zien te verwerven, hun bedrijfsvoering en/of programma aanpassen of kunnen rekenen op meer structurele subsidie. Op het gebied van diversiteit en inclusie moet nog een grote inhaalslag worden gemaakt. Cultuur is nog lang niet van en voor iedereen, en ook de instellingen in de culturele en creatieve sector zelf zijn geen evenwichtige afspiegeling van de maatschappij. Diversiteit en inclusiviteit spelen zich in veel gevallen af ‘aan de randen’ van instellingen en zijn beperkt zichtbaar in bijvoorbeeld de artistiek-inhoudelijke keuzes. De discussie over de code staat intern zelden hoog op de agenda. Pas als dat het geval is, kan diversiteit op een natuurlijke wijze doordringen tot alle lagen van de organisatie.

Pas toe en leg uit

Bij de beoordeling van de codes heeft de raad nauwkeurig gekeken hoe een instelling de code vertaalt naar de praktijk. Het principe ‘pas toe én leg uit’ is leidend geweest. Hoe verhoudt de desbetreffende code zich tot de aard en het profiel van de instelling, hoe geeft ze nu en in de komende jaren invulling aan de code en welke resultaten wil ze in 2024 hebben bereikt?

Het algemene beeld dat uit de aanvragen oprijst, is dat van een zwoegende, zwetende en vooral zoekende sector. Doorgaans is er serieus gepoogd de gevraagde toelichting te geven. Op een enkele uitzondering na schieten die echter tekort. Dit is een harde en teleurstellende constatering, zeker omdat de raad uit de aanvragen ook leest dat de intenties goed zijn en niemand het belang van de codes in twijfel trekt.

De kern van het probleem: een te beperkte reflectie op en praktische omgang met de codes. Door alle codes en disciplines heen ziet de raad het volgende gebeuren:

1. De instelling wijdt weinig woorden aan hoe zij zich tot een code verhoudt, welke keuzes ze maakt of welke accenten ze legt.
2. De instelling gaat slechts in op bepaalde deelaspecten van een code en lijkt de andere deelaspecten te negeren.
3. De instelling is weinig transparant over knelpunten of verbeterpunten en beschrijft vooral wat reeds wordt gedaan en goed gaat.
4. De instelling benoemt weinig concrete, laat staan kwantitatieve, doelstellingen voor de toekomst en daaraan gekoppelde acties.
5. De instelling beschrijft losse stappen en acties maar gaat nauwelijks in op hoe ze de codes onderdeel maakt van de organisatie als geheel en dus ook van haar visie en beleid; hierdoor blijven de codes en de discussies daarover van ondergeschikt belang.

Vooraf wat betreft de Code Diversiteit en Inclusie is er nog een wereld te winnen. Al zijn er zeker goede praktijkvoorbeelden te noemen, zoals bij Club Guy & Roni, Framer Framed, Het Literatuurhuis, Het Nationale Theater en HNTjong, HipHopHuis, Likeminds, Nederlands Blazers Ensemble, Nederlands Kamerkoor, NedPhO | NKO, Nederlandse Reisopera, Noord Nederlands Orkest, November Music, Amsterdam Sinfonietta, Toneelgroep Oostpool en Tweetakt. De reflectie op en omgang met de code is zelden compleet en diepgaand. In de categorieën Bovensectorale ondersteunende instellingen, Letteren, Musea en Ontwerp vielen zelfs kwalificaties als ‘ondermaats’ en ‘gratis’. Een van de theatergezelschappen schrijft dat een door het Noordwijkoverleg (Theater Inclusief) geïnitieerde diversiteitsscan in 2017 is uitgevoerd. Op de uitkomst van die scan is de raad bij de andere acht gezelschappen veel te weinig reflectie tegengekomen.

Verder valt op dat er vaak meer inspanningen worden verricht op het vlak van programma en publiek dan op het gebied van personeel en partners, en dat de meeste instellingen langs een beperkt aantal dimensies werken aan diversiteit. Ze focussen vooral op culturele en etnische afkomst en, in de tweede plaats, gender. Inzake personeel, waar vaste contracten veranderend personeelsbeleid op korte termijn in de weg staan, komt het planmatig denken niet veel verder dan het aanbieden van een *unconscious bias*-training of het opstellen van andersoortige vacatureteksten. Jeugdtheater scoort uitzonderlijk hoog op de ‘p’ van publiek, immers: alle instellingen geven schoolvoorstellingen en de hele samenleving gaat naar school. Daarnaast getroost de sector zich veel extra inspanningen – onder andere via publiekswerk, thema’s als gender en identiteit en voorstellingen op locaties buiten het theater – om niet-regulier theaterpubliek te bereiken en een betere afspiegeling van de samenleving te zijn.

De Fair Practice Code heeft veel onrust gegeven. Wat als de gevraagde subsidies niet volledig worden toegekend, wat als er achterblijvende eigen inkomsten zijn? Gaat *fair pay* dan ten koste van de programmering en dus van de kunstenaars? Sommige instellingen geven in hun aanvraag expliciet aan dat ze alleen kunnen voldoen aan de code als er extra steun vanuit het ministerie

komt, anderen hebben de gevolgen van *fair pay* verwerkt in hun begroting en bij weer anderen is niet honderd procent duidelijk of dit is gebeurd. In de culturele en creatieve sector zijn veel cao's in omloop, in de categorie Letteren zelfs vijf verschillende. Opvallend is dat niet altijd wordt toegelicht welke (algemene, sectorspecifieke) cao of regeling een instelling volgt en vooral: in welke mate. Niet alleen in het segment Symfonieorkesten, maar ook in de categorieën Muziekensembles en koren, Presentatie-instellingen en Ontwerp is veel loonachterstand in te halen. In de categorie Festivals podiumkunsten, een sector zonder eigen cao, is alertheid geboden op niet-substantiële honorering van acteurs en muzikanten, vooral wanneer zij meedoen aan voorstellingen en optredens met een showcase-karakter. Net als bij de Code Diversiteit en Inclusie zijn er bij de Fair Practice Code gelukkig ook instellingen die wel een uitstekende reflectie op en omgang met de code laten zien. Voorbeeldstellend zijn Theater Artemis, BAK, basis voor actuele kunst, Boekmanstichting, DOX, Festival Oude Muziek, GOGBOT, Noord Nederlands Orkest en Toneelschuur Producties.

De nadruk in het beoordelingskader op *fair pay* (ook onderdeel van het subsidie criterium 'Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering') is wellicht de reden dat veel instellingen relatief minder aandacht hebben besteed aan andere aspecten van de Fair Practice Code. Een aandachtspunt bij de categorie Dans is de afstemming van voldoende rusttijden en scholings- en ontwikkelingsmogelijkheden. Door de lagere budgetten is er in de categorie Jeugd podiumkunsten vaak sprake van een uitzonderlijk hoge werkdruk. Een aantal instellingen in de categorie Theater kaart behalve werkdruk ook het thema 'veilige werkomgeving' aan en maakt hierover afspraken. De raad tekent hierbij wel aan dat medewerkers ook de ruimte moeten voelen om een ongewenste situatie te bespreken. Zeker voor kwetsbare medewerkers als flexwerkers, zzp'ers, stagiairs en jongeren kan dat lastig zijn.

De Governance Code Cultuur is weliswaar behoorlijk 'ingedaald', maar wordt door de instellingen weinig zelfkritisch en doorgaans erg beknopt beschreven, zelfs door enkele van de grootste spelers. Het meest gehanteerde bestuursmodel lijkt het raad-van-toezichtmodel, er zijn recentelijk ook behoorlijk wat overstappen gemaakt naar dat model, bijvoorbeeld bij Festivals podiumkunsten en Jeugd. Bij de overgang naar een raad van toezicht worden termijnen van toezichthoudende functies geregeld overschreden, soms is er te weinig distantie tussen toezichthouders en directie en kunnen de afspraken over de verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden scherper worden vastgelegd. Ook is het zaak zowel de bedrijfsmatige als de artistiek-inhoudelijke expertise in het toezicht te borgen en oog te blijven houden voor (de schijn van) ongewenste belangenverstrengeling, nu samenwerking tussen instellingen aan de orde van de dag is en ook door het cultuurbeleid wordt aangemoedigd. In enkele gevallen is de raad van mening dat de *governance* van de instelling direct aanpassing behoeft om voor subsidie in aanmerking te komen.

Toekomst

In de beoordeling is enkel een matige reflectie op en omgang met een of meerdere codes geen reden voor een negatief advies of een positief advies onder voorwaarden geweest. Wel vindt de raad het van groot belang dat de

goede voornemens nu ook worden geoperationaliseerd en dat *voorafgaand* aan de aanvraagperiode 2025 – 2028 de codes onvoorwaardelijk en goed door alle BIS-instellingen worden toegepast. Om een goede monitoring en een goede beoordeling over vier jaar mogelijk te maken, is het zaak dat alle gehonoreerde instellingen gaan werken met concrete stappenplannen. Die wil de raad graag in een *midterm review* evalueren. Daarbij moet inzichtelijk zijn wat er in 2021 – 2022 concreet is ondernomen en bereikt en wat de resterende doelen en acties zijn voor 2023 – 2024. De raad adviseert het ministerie van OCW deze voorwaarden mee te nemen in het subsidiebesluit. Bovendien is en blijft het belangrijk om samen met de fondsen en de ondersteunende landelijke instellingen een aanpak te maken om de implementatie van de codes te stimuleren.

De raad heeft zich van meet af aan op het standpunt gesteld dat *fair pay* een belangrijke en ook principiële kwestie is. Hij vindt dat elke instelling die deel uitmaakt van de BIS 2021 – 2024 uiterlijk eind 2024 geheel aan de eis van *fair pay* moet voldoen. Tegelijkertijd erkent de raad dat de meerkosten een zware last zijn. Het rapport ‘Gevolgen van de toepassing van de Fair Practice Code, een analyse van de meerjarig gesubsidieerde instellingen en festivals’, in 2019 uitgevoerd door adviesbureau SiRM, laat zien dat de meerkosten voor de (producerende) instellingen die in de periode 2017 – 2020 meerjarig zijn gesubsidieerd in het kader van de BIS of door de rijkscultuurfondsen in 2021 al minimaal 20,1 miljoen euro bedragen. De raad wijst hierbij ook nog op de extra kosten als gevolg van de nieuwe Wet arbeidsmarkt in balans (WAB) en de Wet deregulering beoordeling arbeidsvoorwaarden (Wet DBA), waarover vooral symfonieorkesten en ensembles de noodklok luiden in hun aanvraag. Deze wetten versterken de positie van flexwerkers en zzp’ers, groepen die de culturele sector grotendeels draaiende houden. De eerste resultaten in een door de raad gevraagd briefadvies van SiRM (mei 2020) tellen op tot 9 miljoen euro voor de WAB in 2020 en 2021, uitgaande van dezelfde groep instellingen als onderzocht in 2019. De symfonieorkesten komen zeker in zwaar weer: zij zien zich geconfronteerd met in te halen loonachterstanden én door de WAB gestegen kosten voor de onmisbare beroepsgroep remplaçanten. Bovenop dit alles komt ook nog de jaarlijkse indexatie van personele lasten. Volgens een schatting van SiRM in het reeds genoemde briefadvies van mei 2020 is alleen al hiervoor in 2020 en 2021 een cumulatief bedrag van 22,6 miljoen euro nodig.

Het is zeer de vraag hoe de culturele en creatieve sector de financiële gevolgen van fair practice, de WAB en de wet DBA kan dragen. Daarnaast is het ook onzeker of de (toekomstige) loon- en prijsbijstellingen voldoende zijn om de loon- en prijsstijgingen op te vangen. Als de sector het geheel aan meerkosten moet betalen, gaat dit ten koste van het beschikbare budget voor het aanbod en uiteindelijk dus van de kunstenaar. Minder cultuur, minder kwaliteit: dat is niet wat de raad wil. Verdere krimp leidt zeker niet altijd tot een evenredige kostenreductie, integendeel: door minder voorstellingen en presentaties kunnen de inkomsten van vooral de kleinere instellingen in een neerwaartse spiraal terechtkomen en kan, zo waarschuwt ook SiRM, hun levensvatbaarheid in het geding komen. Bovendien is verschraling van het aanbod slecht voor Nederland. Want kunst is niet alleen intrinsiek van belang, maar heeft ook een grote maatschappelijke en economische waarde. De raad

ziet het dan ook als onvermijdelijk dat niet alleen de sector zich inspant om *fair pay* in te voeren en kritisch naar het aantal producties en presentaties te kijken, maar dat ook de politiek haar verantwoordelijkheid neemt.

4. Algemeen overzicht van de aanvragen

De minister heeft de raad 220 subsidieaanvragen voorgelegd, waarvan er 155 afkomstig zijn van instellingen die op dit moment geen deel uitmaken van de BIS. De raad heeft een oordeel onder meer gegeven op basis van het activiteitenplan, de begroting en een reflectie op de drie codes, alsmede op grond van de monitoring over de afgelopen jaren en de reflecties van de stedelijke cultuurregio's. Die monitoring bestaat uit activiteitenbezoek, een gesprek met de instelling en het volgen van de instelling aan de hand van jaarverslagen, -verantwoordingen en andere documenten. De raad heeft – indien aanwezig – ook kennis genomen van monitoringsdocumenten van rijkscultuurfondsen, indien instellingen de afgelopen periode meerjarig door een of meerdere van die fondsen werden gefinancierd.

De raad heeft in totaal 107 instellingen een positief advies gegeven (ja of ja, mits), waarvan 55 nieuwe aanvragers. De adviezen die een 'ja' hebben gekregen zijn onvoorwaardelijk positief. Wanneer de raad een advies een 'ja, mits' heeft gegeven, dan vindt hij op basis van de beoordeling van het activiteitenplan en de begroting dat de instelling een of meer punten moet toelichten, verder uitwerken of anderszins (vaak de begroting) aanpassen.

Acht aanvragen hebben een 'nee, tenzij' advies gekregen. Een instelling kon alleen een dergelijk advies krijgen wanneer zij de enige aanvrager is voor een specifieke plek in de BIS. De meeste van deze instellingen maken op dit moment al deel uit van de BIS. Op grond van de beoordeling kon de raad deze instellingen geen positief advies geven; zij kunnen op verzoek van de minister in de loop van dit jaar op een of meer aspecten een aanvullend plan indienen. De raad zal dat plan op verzoek van de minister beoordelen. ^[2]

De raad heeft 105 aanvragen een negatief advies gegeven. Van de huidige BIS-instellingen hebben er 5 een negatief advies gekregen. Dit zijn de instellingen Scapino Ballet Rotterdam, West, Theatergroep Kwatta, Frascati en het productiehuis van Theater Rotterdam. De raad heeft na een zorgvuldige afweging besloten om andere instellingen in de betreffende categorieën de voorkeur te geven.

In verscheidene gevallen heeft de raad een keuze moeten maken tussen instellingen die hij positief heeft beoordeeld, omdat binnen de categorie of per grote gemeente (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam) meer aanvragen waren dan het aantal beschikbare plaatsen. Daarbij hebben de volgende aspecten een rol gespeeld: pluriformiteit, nadruk op nieuwe disciplines en genres in de BIS, en geografische spreiding. De adviezen over de instellingen moeten, vooral in die gevallen, worden gelezen in samenhang met de inleiding bij een categorie. In de inleiding is bij elke categorie beschreven hoe de raad tot zijn keuze is gekomen. De raad heeft deze afwegingen ook gemaakt vanuit een integrale blik op de pluriformiteit en geografische spreiding van de hele BIS.

Veel van deze instellingen hebben ook een aanvraag voor een meerjarige subsidie ingediend bij een rijkscultuurfonds. Pas wanneer de besluitvorming bij alle fondsen is afgerond, is in zijn totaliteit duidelijk hoe het rijksgesubsidieerde bestel eruitziet.

5. Knelpunten bij de beoordeling

In het beoordelingsproces stuitte de raad op een aantal knelpunten.

Die vonden soms hun oorzaak in de procedure en de inrichting van de regeling, en soms waren ze het gevolg van de aanvragen die de instellingen hebben ingediend. De raad neemt ze een voor een door:

- Bij een aantal categorieën stuitte de raad op het krappe aantal instellingen dat gehonoreerd kon worden, in combinatie met het budget dat beschikbaar was. Dat speelde vooral een rol bij de Presentatie-instellingen en de Festivals in de podiumkunsten. Hetzelfde geldt voor het veld van Muziekensembles en koren, waar de raad een maximum aantal van elf adviseerde, en er binnen de regeling slechts zeven kon aanwijzen voor een plek in de BIS. In zijn besteladvies ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ adviseerde de raad om de BIS uit te breiden tot maximaal vijftien presentatie-instellingen met voor de grote gemeenten Amsterdam, Den Haag en Rotterdam een maximum van één per stad, en vijftien podiumkunstenfestivals. De raad is nog steeds van mening dat een grotere hoeveelheid presentatie-instellingen in de BIS en per grote gemeente kan zorgen voor een BIS-bestel dat beter landelijk verspreid is en de sector een impuls kan geven. Het maximaal aantal van zeven podiumkunstenfestivals uit de subsidieregeling is volgens de raad te laag. Weliswaar heeft de minister in haar recente brief van 27 mei 2020 niet langer dit maximum aangehouden, maar het totale beschikbare budget blijft in de ogen van de raad te laag om recht te doen aan de pluriformiteit aan podiumkunstendisciplines en -genres die een festival als internationaal platform kunnen benutten.
- De raad constateert ook dat de subsidieregeling onvoldoende ruimte biedt aan BIS-waardige instellingen voor de scenische podiumkunsten. Hij pleitte in ‘Cultuur dichtbij, dicht bij Cultuur’ voor een groter aantal gezelschappen op dit gebied, waarbij niet langer het onderscheid werd gemaakt tussen theater, dans en muziektheater. De minister heeft dit advies niet overgenomen en het aantal theater- en dansgezelschappen gehandhaafd op de aantallen van respectievelijk negen en vier. Op grond van de criteria kwaliteit en geografische spreiding heeft de raad een positief advies gegeven aan Club Guy & Roni, en verliest Scapino Ballet Rotterdam haar rijkssubsidie. Met een groter aantal BIS-instellingen voor de scenische podiumkunsten had de raad deze keuze niet hoeven maken.
- Er is een aantal instellingen dat op dit moment twee functies in de BIS vervult en voor de komende BIS opnieuw binnen twee categorieën valt: Nationale Opera en Ballet, BAK, basis voor actuele kunst, Het Nationale Theater en Theater Rotterdam. Met name bij de eerste twee instellingen kostte het de raad veel moeite om de aanvragen uiteen te rafelen en recht te doen aan de beoordeling. In zijn besteladvies adviseerde de raad één

integrale categorie voor scenische podiumkunsten in te richten en meer maatwerk te bieden voor instellingen die diverse disciplines/genres of taken combineren. Als dit advies was overgenomen, had dit het proces voor de instellingen en de raad sterk vereenvoudigd.

- Een aantal nieuwe aanvragers opteerde voor verschillende categorieën: zowel als Ontwikkelinstelling als Festival (High Arts), Presentatie-instelling (Tetem) of Future lab (Waag). Op basis van de regeling is er geen beletsel om dit te doen, maar de raad constateerde wel dat niet in alle gevallen duidelijk was welke activiteiten en onderdelen van de begroting betrekking hadden op welke functie. In het geval van Tetem en Waag kon de raad één aanvraag honoreren; in het geval van High Arts niet.
- Het Nieuwe Instituut en Eye worden vanaf 2021 voor een groot aantal taken gefinancierd op grond van de Erfgoedwet. Dit zijn niet alleen de taken op het gebied van beheer en behoud van de collectie, die sinds 2017 onder de Erfgoedwet vallen, maar ook publiekstaken, zoals de presentatie van hun collecties. Taken die de instellingen vanuit hun functie van sectorinstituut uitvoeren, zoals internationale promotie en sectorbrede educatie, maken deel uit van de BIS. De gewijzigde subsidiestromen wierpen bij beide instellingen obstakels op bij de beoordeling. Ten eerste besteedden de instellingen weinig aandacht aan de taken die onder het BIS-regime vallen en onderscheidden ze deze taken ook niet in de begroting van de taken die onder de Erfgoedwet vallen. Ten tweede vreest de raad dat deze instellingen in de toekomst niet meer integraal beoordeeld kunnen worden. De taken vanuit de Erfgoedwet zullen in de toekomst door een visitatiecommissie worden beoordeeld, de andere taken worden beoordeeld door de raad. De raad vindt het een ongewenste situatie dat zulke taken, die door één instituut worden uitgevoerd en vaak met elkaar vervlochten zijn, vanuit twee perspectieven worden beoordeeld. De raad komt hierop terug in het advies over het visitatiekader rijksmusea, dat hij naar verwachting in juni 2020 zal uitbrengen.
- De raad heeft de plannen van veel nieuwe aanvragers beoordeeld. Veel instellingen bestaan al lange tijd en zijn de afgelopen jaren door een van de rijkscultuurfondsen gesubsidieerd. Enkele instellingen hebben zelfs al eerder deel uitgemaakt van de BIS. De raad kon het retrospectieve deel van het advies goed baseren op het functioneren van de afgelopen jaren. Daarbij gebruikte hij waar mogelijk ook documenten van de desbetreffende fondsen. Er zijn ook enige aanvragen bij van stichtingen die in 2020, dus vlak voor de sluitingsdatum van de indieningstermijn, zijn opgericht. In vrijwel alle gevallen betreft dit een initiatief van twee of meer bestaande instellingen die zich hebben verenigd in een nieuwe stichting. Aangezien deze stichtingen nog geen praktijk hebben ontwikkeld, heeft de raad zijn oordeel grotendeels moeten baseren op plannen voor de toekomst en rekening gehouden met de positie en kwaliteit van de daarbij betrokken instellingen.
- Een aantal instellingen heeft de krachten gebundeld en samen één aanvraag ingediend. Er is daarbij telkens één instelling de penvoerder geweest. Bij de beoordeling is de raad ervan uitgegaan dat deze penvoerder

eindverantwoordelijk is voor de uitvoering van de activiteiten en de rechtmatige besteding van de subsidie. De raad heeft dan ook alleen van deze penvoerder de financiële gezondheid beoordeeld.

- De nieuwe categorie Ontwikkelinstanties heeft een brede definitie en heeft daarom veel en uiteenlopende aanvragen opgeleverd. De raad heeft eerst de kwaliteit van de aanvragen beoordeeld en heeft daarna bekeken welke genres vooral aan verbreding en vernieuwing bijdragen. De sectoradviezen van de raad waarin voor enkele genres lacunes in de ontwikkelketen waren geconstateerd, dienden als één van de uitgangspunten bij de selectie van de vijftien instanties. Gezien de functie van deze instanties voor talent- en genreontwikkeling is positionering van de aanvragende partij in de keten van het genre en het ecosysteem van makers medebepalend geweest voor de kansrijkheid van de aanvraag. Omdat aard en functie van deze voorzieningen op voorhand niet waren uitgewerkt, heeft de raad hier zijn eigen interpretatie van gegeven. Daarnaast heeft de raad gekeken naar spreiding.
- Bij de beoordeling van de Bovensectorale ondersteunende instanties stuitte de raad op de bijzondere positie die zij innemen in het cultuurbestel. Zij zijn geen cultuurproducerende of -presenterende instantie, maar kunnen eerder beschouwd worden als organisaties die in opdracht van het ministerie van OCW specifieke taken uitvoeren ten behoeve van de culturele sector. De raad heeft in ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ al over de positie van de ondersteunende instanties geadviseerd maar wil daar in de toekomst graag verder op reflecteren.

6. De gevolgen van de coronacrisis voor de culturele sector en de BIS-instellingen

Zoals gezegd is de raad het BIS-adviestraject begonnen in een minder alarmerend tijdperk. Vier maanden later bevinden we ons in een wereldwijde crisis. De uitbraak van het coronavirus heeft in Nederland duizenden doden tot gevolg gehad, het openbare leven is in het voorjaar bijna tot stilstand gekomen en er dreigt een economische implosie. Het is verschrikkelijk om te zien wat COVID-19 met de samenleving heeft gedaan.

De gevolgen van de coronacrisis zijn ook ongelooflijk groot voor de culturele sector. Vanwege de ‘intelligente lockdown’ zijn de afgelopen maanden haast alle openbare culturele activiteiten stilgelegd: première en tentoonstellingen zijn afgelast, er worden geen live voorstellingen en concerten meer gespeeld, bibliotheken en bioscopen zijn gesloten en festivals kunnen, soms na jaren van voorbereidingen, geen doorgang vinden.

Gelukkig zien we dat de culturele sector niet bij de pakken neer is gaan zitten. Er zijn veel – vooral digitale – initiatieven ontstaan die bewijzen hoe creatief de sector is. Door middel van online tentoonstellingen, videoregistraties van voorstellingen en ‘Zoom-concerten’ blijven culturele instanties zichtbaar en houden ze contact met hun publiek.

Zulke inventieve acties kunnen niet voorkomen dat de schade aan de culturele sector groot is. In een paar maanden tijd is de sector naar schatting bijna 1 miljard euro aan inkomsten misgelopen. Tijdens de zomermaanden, waarin geen enkel festival zal plaatsvinden, zal dit verlies nog verder toenemen. Gelukkig heeft de rijksoverheid tot nu toe verschillende steunmaatregelen in het leven geroepen, generieke economische steun, coulancemaatregelen en een aanvullend ondersteuningspakket van 300 miljoen euro voor de culturele sector. Ook de rijkscultuurfondsen bieden financiële bijstand en een aantal decentrale overheden heeft extra geld beschikbaar gesteld.

De culturele en creatieve sector heeft ruimte nodig om weerbaar en wendbaar uit de huidige crisis te komen. Daarvoor zijn naast diverse steunmaatregelen ook innovaties nodig die de sector als geheel voorbereiden op verschillende scenario's en de te verwachten economische terugslag. De sector is veel groter dan alleen het van rijkswege gesubsidieerde deel en heeft aantoonbaar een aanjaagfunctie in tijden van economisch herstel. Het is alleen daarom al belangrijk voor de toekomst van heel Nederland dat de sector de gevolgen van de coronacrisis te boven komt. Daarvoor is een op innovatie gerichte strategie nodig die zorgt dat de sector wendbaar en weerbaar de nieuwe tijd ingaat. De Raad voor Cultuur voelt zich als het adviesorgaan van regering en parlement op het gebied van cultuur verantwoordelijk om een bijdrage te leveren aan het nadenken over de toekomst van de sector. In zijn briefadvies van 18 mei 2020 heeft de raad een aantal scenario's geschetst aan de hand waarvan hij wil verkennen welke transitie de culturele sector door kan maken. De komende maanden wil de raad mede op basis van gesprekken met instellingen, fondsen en overheden, een vervolgadvisie voorbereiden over de wijze waarop de culturele sector zich kan aanpassen.

Doorwerking naar de BIS

In het kader van dit advies is ten principale van belang hoe het advies over de inrichting van de BIS zich verhoudt tot de coronacrisis. De raad vond het ingewikkeld om over plannen en begrotingen te adviseren zonder rekening te houden met de gevolgen die de coronacrisis voor de culturele sector heeft. Toch heeft hij dat gedaan: hij spreekt met de positief geadviseerde instellingen het vertrouwen uit dat de instellingen vanaf 2021 een kwalitatief hoogstaande artistiek/inhoudelijke bijdrage kunnen leveren aan het landelijke cultuurbestel en veelal meerwaarde bieden aan het culturele ecosysteem in hun eigen stedelijke cultuurregio.

De raad realiseert zich ook dat de plannen die hij heeft beoordeeld vanwege de coronacrisis onmogelijk onveranderd uitgevoerd kunnen worden. Het is ongewis hoe lang en hoe vaak het virus nog haar greep op de samenleving zal hebben en wanneer er een vaccin voorhanden komt zodat het 'nieuwe normaal' meer lijkt op het 'oude normaal'.

In het genoemde briefadvies van 18 mei 2020 heeft de raad aanbevelingen gedaan over de wijze waarop de minister om kan gaan met de honorering van

de subsidieaanvragen voor de BIS in het licht van de coronacrisis.

De raad adviseert de minister:

- De instellingen in beginsel de begrote subsidies toe te kennen voor de periode 2021 – 2024, met in het subsidiebesluit opgenomen de afspraken ten aanzien van de codes zoals geadviseerd in paragraaf 3 van deze inleiding.
- Op basis van vertrouwen hen te vragen de voorgenomen plannen en prestaties waar nodig aan te passen en daarover uiterlijk 1 juni 2021 aan u bondig te rapporteren. De instellingen werken hierbij verschillende scenario's uit, zodat zij weerbaarder zijn als omstandigheden wijzigen.
- De instellingen aan te sporen om zich actief in te zetten voor het ontwikkelen van transities om de culturele sector op lange termijn weerbaar en bestendig te maken tegen dit soort crises.
- De instellingen aan te sporen binnen de hen toegekende budgetten substantiële ruimte in te zetten voor innovatie, zodat zij kunnen investeren in de strategieën gericht op de transitie.

Daarnaast brengt de Raad voor Cultuur in beeld, op basis van de gewijzigde voorgenomen prestaties, op welke manier de monitoring kan worden bijgesteld. Hij zal de minister hierover uiterlijk 1 oktober 2021 adviseren. Daarbij neemt de raad in ogenschouw de mate waarin de beroepspraktijk in zijn aard is geraakt door de maatregelen als gevolg van de COVID-19-crisis.

Het zijn maatregelen waarmee de instellingen in een wereldwijde crisis een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de kunst, de cultuur, het leven.

Adviestraject

Het subsidieadviestraject volgt een vast traject, dat de afgelopen jaren in een aantal beleidsdocumenten is vastgelegd.

- De raad heeft tussen 2018 en 2020 in tien sectoradviezen nauwkeurig de culturele sector in kaart gebracht. Ook heeft hij in de verkenning ‘Cultuur voor stad, land en regio’ een pleidooi gehouden voor een cultuurbeleid waarin de drie overheidslagen een hechte samenwerking aangaan.
- In zijn besteladvies ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ bood de raad op basis van de sectoradviezen en de verkenning een integrale visie op de toekomst van het cultuurbeleid en de toekomstige Culturele basisinfrastructuur.
- De minister heeft in haar ‘Uitgangspunten cultuurbeleid 2021 – 2024’ vervolgens invulling gegeven aan de beleidsprioriteiten voor de komende subsidieperiode.
- In november 2019 is in de Staatscourant de subsidieregeling gepubliceerd, die de juridische basis vormt voor de beoordelingsprocedure. In deze regeling staan de categorieën genoemd op grond waarvan culturele instellingen subsidie kunnen aanvragen, en per categorie de voorwaarden waar de instellingen aan moeten voldoen en het subsidieplafond. De subsidieregeling vermeldt ook de criteria op grond waarvan de subsidieaanvragen worden beoordeeld. Dit zijn: artistieke kwaliteit, vernieuwing, bevordering van educatie en participatie, eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering en geografische spreiding. Daarnaast moeten de culturele instellingen de drie codes onderschrijven, en uitleggen hoe ze deze codes in de praktijk toepassen.
- De Raad voor Cultuur heeft in zijn Beoordelingskader de procedure uitgewerkt, waarin hij schrijft hoe de raad de subsidieaanvragen beoordeelt. Ook geeft hij nadere invulling aan de beoordelingscriteria.
- Uiterlijk 1 februari 2020 hebben de culturele instellingen hun subsidieaanvraag voor de BIS bij het ministerie van OCW ingeleverd, regionale musea hebben dat uiterlijk 1 maart 2020 gedaan. De minister heeft deze aanvragen ter beoordeling aan de raad aangeboden.

- Medio maart 2020 hebben de vijftien stedelijke regio's een reflectie op de aanvragen uit hun regio aan de minister aangeboden. De raad heeft deze reflecties in zijn advisering betrokken, met name in het kader van het criterium geografische spreiding.
- De raad heeft van rijkscultuurfondsen monitoringsdocumenten gekregen van instellingen die momenteel van een van de fondsen een meerjarige subsidie ontvangen. De raad heeft bij de beoordeling kennis genomen van die documenten.
- Op 4 juni heeft de raad het voorliggende advies aan de minister aangeboden, waarin de 220 aanvragers zijn beoordeeld. De raad adviseert de minister hierin welke instellingen vanaf 2021 deel uitmaken van de BIS.
- De minister zal medio juni 2020 de instellingen de gelegenheid bieden om feitelijke onjuistheden in de subsidieadviezen door te geven. Op grond van deze feitelijke onjuistheden beschouwt de raad in hoeverre deze leiden tot een ander advies.
- Uiterlijk op Prinsjesdag, 15 september 2020, krijgen alle instellingen de subsidie-beschikking.
- Uiterlijk 1 november 2020 leveren alle instellingen met een nee, tenzij-advies een aangepast of nieuw plan in bij het ministerie van OCW, dat vervolgens door de Raad voor Cultuur wordt beoordeeld. De raad zal in december 2020 hierover advies uitbrengen.
- Uiterlijk 1 juni 2021 leveren alle instellingen met een ja, mits-advies een aangepast of nieuw plan in bij het ministerie van OCW, dat vervolgens door de Raad voor Cultuur wordt beoordeeld. De raad brengt hierover voor 1 oktober 2021 advies uit.
- Uiterlijk 1 juni 2021 rapporteren de BIS-instellingen aan het ministerie van OCW in het licht van de ontwikkelingen rond COVID-19 en passen de voorgenomen plannen en prestaties waar nodig aan. De instellingen werken hierbij conform het briefadvies van de raad van 18 mei 2020 verschillende scenario's uit, zodat zij weerbaarder zijn als omstandigheden wijzigen.
- Uiterlijk 1 oktober 2021 adviseert de Raad voor Cultuur de minister, op basis van de gewijzigde voorgenomen prestaties, op welke manier de monitoring kan worden bijgesteld.

1

Wel participeren instellingen uit Friesland en Drenthe in het samenwerkingsverband Station Noord, waarvoor Grand Futura een aanvraag heeft gedaan, die de raad adviseert te honoreren.

2

De raad adviseert dat instellingen met een ja, mits-advies, maar ook de onvoorwaardelijk positief geadviseerde instellingen vanwege de coronacrisis hun plannen voor 1 juni 2021 moeten aanpassen. Instellingen met een nee, tenzij-advies dienen hun plannen wel voor de aanvang van de nieuwe subsidieperiode aan te passen. Daar gaat de raad in paragraaf 6 nader op in.

Inleidingen sectoren

Podiumkunsten Theater

		Advies	Geadviseerd <i>Bedragen in euro's</i>
ITA	Amsterdam	Ja	3.107.000
Het Nationale Theater	Den Haag	Ja	2.824.500
Noord Nederlands Toneel	Groningen	Ja	2.824.500
Theater Utrecht	Utrecht	Ja	1.692.500
Toneelgroep Oostpool	Arnhem	Ja	2.824.500
Tryater	Leeuwarden	Ja	1.692.500
Toneelgroep Maastricht	Maastricht	Ja, mits	1.692.500
Theater Rotterdam	Rotterdam	Ja, mits	1.692.000
Het Zuidelijk Toneel	Tilburg	Ja, mits	1.692.500

De categorie

Het Nederlands theaterlandschap kent een grote verscheidenheid aan gesubsidieerde gezelschappen, vrije theaterproducten, collectieven en zelfstandige makers, die dagelijks hard werken om nieuwe of bewezen producties te kunnen tonen aan het publiek. Zij doen dit vanuit de volle overtuiging dat de samenleving verbeelding, schoonheid en reflectie nodig heeft. Hiervoor trekken zij alles uit de kast: zij zoeken steeds opnieuw naar verhalen die erom vragen op het podium gebracht te worden, experimenteren met vormen die de toeschouwers verrassen en werken gestaag aan een organisatiestructuur die daarbij passend is. Gezamenlijk vormen zij een sterk theaterlandschap.

De theatergezelschappen in de Culturele basisinfrastructuur (BIS) bekleden een belangrijke positie in dit veld. Gezamenlijk waarborgen zij een hoogwaardig theateeraanbod voor de grote zaal en het middensegment, verspreid over Nederland. Zij dragen ook een grote verantwoordelijkheid voor talentontwikkeling, educatie en participatie. Zij organiseren, net als de andere instellingen in de BIS, educatieve en participatieve activiteiten voor jong en oud, en betrekken daarbij actief doelgroepen die om uiteenlopende redenen minder snel naar het theater gaan. De grote theatergezelschappen bieden daarnaast regietalenten en makers de mogelijkheid om zich verder te ontwikkelen en door te groeien naar de grote zaal. De talenten komen veelal van de Nederlandse toneelacademies, van wie sommigen eerst een talentontwikkelingstraject bij een productiehuis of een talenthub hebben gevolgd.

De theatergezelschappen in de BIS (artikel 3.9 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) zijn instellingen die regionaal van waarde zijn en daarnaast een groot (inter)nationaal bereik hebben. Hun kernactiviteit is het verzorgen van theatervoorstellingen, waarbij de middelgrote instellingen tenminste één en de grote instellingen tenminste drie producties dienen te

creëren die bestemd zijn voor een podium met meer dan vierhonderd zitplaatsen. De instellingen mogen voor hun artistieke continuïteit niet afhankelijk zijn van één maker of groep makers.

Net als voor de beleidsperiode 2017 – 2020 verleent de minister voor de komende periode aan hoogstens negen theatergezelschappen een BIS-subsidie. Ze stelt 20.043.000 euro beschikbaar voor maximaal vier grote instellingen (2.824.500 euro per instelling) en vijf middelgrote gezelschappen (1.692.500 per instelling), waarvan één Friestalig gezelschap. Er kan subsidie worden verleend aan maximaal vier grote instellingen die hun standplaats hebben in de kernpunten, waarvan twee in de steden Amsterdam, Den Haag en Rotterdam. Er is een extra subsidie beschikbaar van 10 procent voor een van de vier grote instellingen die zich internationaal onderscheidt door een excellent uitvoeringsniveau.

Adviezen

Voor de periode 2021 – 2024 hebben negen theatergezelschappen een aanvraag bij het ministerie van OCW ingediend. Alle negen aanvragers ontvangen ook in de lopende periode BIS-subsidie. De raad heeft een keuze moeten maken tussen vijf instellingen die een aanvraag hebben ingediend als groot gezelschap, waarvan slechts vier instellingen gehonoreerd kunnen worden (zie ‘Afwegingen’). De raad adviseert de minister de instelling die niet in aanmerking is gekomen voor subsidie als groot gezelschap, wel te honoreren als middelgroot gezelschap. Hij adviseert de overige vier middelgrote instellingen ook te honoreren.

Algemene indruk

Aan het begin van de subsidieperiode 2017 – 2020 maakten diverse BIS-theatergezelschappen transitie door: instellingen gingen vergaande samenwerkingen aan, gezelschappen fuseerden met podia en een nieuwe generatie artistiek leiders trad aan. De nieuwe, relatief jonge generatie regisseurs heeft de afgelopen vier jaar laten zien dat zij de grote gezelschappen met verve kan leiden; deze regisseurs spelen in op de tijdgeest, hebben oprechte interesse in publiek en potentieel publiek en begrijpen de mogelijkheden die de omliggende regio's kunnen bieden. In hun kielzog nemen deze regisseurs een nieuwe lichter getalenteerde acteurs, dramaturgen, scenografen en licht- en kostuumontwerpers met zich mee. Dat levert spannende en succesvolle zoektochten op naar nieuwe verhalen, naar nieuwe benaderingen van de grote zaal en naar nieuwe vormen van multidisciplinair theater. Ook ziet de raad voor de komende vier jaar nieuwe namen opduiken die de rol van artistiek leider op zich zullen nemen of de artistieke koers van het gezelschap mede zullen bepalen. De raad kijkt uit naar hun invulling en bijdrage.

De profielen van de negen theatergezelschappen vullen elkaar goed aan, variërend van repertoiretheater, grootschalige productiehuisen, regionaal verankerde gezelschappen en een multidisciplinair gezelschap. De huidige vier grote gezelschappen besteden in hun plannen aandacht aan de manier waarop zij hun krachten kunnen bundelen op het gebied van talentontwikkeling,

spreiding en internationalisering. De raad moedigt deze onderlinge afstemming aan.

De negen theatergezelschappen zijn in 2018 goed voor meer dan een half miljoen bezoekers. De raad vindt dat elk gezelschap in relatie tot zijn ambities en omvang een goed en realistisch beeld schetst van het aantal te verwachten bezoekers. De meeste gezelschappen hebben in hun plannen aandacht besteed aan publieksbereik. Marketing- en communicatiestrategieën zijn echter weinig concreet uitgewerkt.

De raad waardeert het dat de negen theatergezelschappen zich de afgelopen jaren sterk hebben ingezet voor hun stedelijke cultuurregio en haar inwoners. Er wordt opgetrokken met naastgelegen collega-instellingen (zelfs in vergaande samenwerkingen), er wordt meegewerkt aan proeftuinen in de regio en er wordt actief nagedacht over de rol die de instelling heeft in de omgeving. Vier jaar geleden constateerde de raad dat de instellingen, parallel aan deze ontwikkeling, er bewust voor kozen de producties in een select aantal steden te spelen, verspreid over het land. De komende jaren wordt deze ontwikkeling doorgezet. Dit maakt het mogelijk om met theaters stevigere samenwerkingsafspraken te maken, gericht op marketing en financiële bijdragen. Tegelijkertijd blijft de raad het belangrijk vinden dat de instellingen gezamenlijk hun verantwoordelijkheid nemen om voldoende spreiding van voorstellingen te garanderen in grote én middelgrote steden; daarom waardeert hij de plannen om ook in de middelgrote steden te blijven spelen.

De theatergezelschappen begeleiden een sterke lichte jonge getalenteerde theaterregisseurs. Daarvoor werken zij samen met productiehuizen en talenthubs binnen en buiten de BIS, zoals De Nieuwe Oost, Frascati, Toneelschuur, VIA Zuid, Station Noord en de toneelacademies. Sommige talentvolle regisseurs vinden vervolgens hun weg in het BIS-landschap bij hetzelfde gezelschap of bij een van de andere negen gezelschappen. Een aantal instellingen geeft ook talentvolle schrijvers de gelegenheid zich te richten op de grote zaal. Deze ontwikkeling moedigt de raad aan.

Het educatieve en participatieve beleid loopt bij de negen theatergezelschappen uiteen in benadering, omvang en kwaliteit. Bij de ene instelling maakt educatie wezenlijk deel uit van de organisatie, bij de andere is het een aanvulling op het reguliere programma. De raad ziet dat de meeste gezelschappen steeds vaker en uitgebreider samenwerken met nabij gevestigde jeugdtheatergezelschappen, en vindt dat een positieve ontwikkeling; gezamenlijk nemen de instellingen hun verantwoordelijkheid voor educatie in hun regio (en daarbuiten).

De raad vindt het een gemiste kans dat zijn aanbeveling uit het besteladvies 'Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur' (2019) om de scenische podiumkunsten als één categorie in de regeling op te nemen en de normbedragen los te laten, niet door de minister is overgenomen. Drie theaterinstellingen zien zich genooddaakt om meerdere aanvragen in te dienen omdat de regeling geen ruimte biedt aan hun huidige constellatie. Zo vragen Noord Nederlands Toneel en Club Guy & Roni, sterk verweven op artistiek en zakelijk vlak, subsidie aan bij twee afzonderlijke subsidieartikelen (Theater en Dans).

Ook Theater Rotterdam en Productiehuis Theater Rotterdam, verenigd in een organisatie, zien zich daartoe genoodzaakt (Theater en Ontwikkelinstellingen). Hetzelfde geldt voor Het Nationale Theater en HNTjong (Theater en Jeugdpodiumkunsten).

Dit probleem doet zich ook voor in andere categorieën, zoals bij Nationale Opera & Ballet (Grootschalig opera-aanbod en Dans). Het is niet alleen tijdrovend werk voor deze instellingen, ook staat het gewenste artistieke ontwikkelingen, zoals interdisciplinariteit, in de weg. Door vast te houden aan de normbedragen kunnen de instellingen bovendien niet worden gestimuleerd om geleidelijk, op basis van bewezen successen, door te groeien. De financiële stap tussen middelgroot en groot gezelschap is nu aanzienlijk, en maakt een duurzame groei voor veel instellingen ingewikkelder dan nodig zou zijn.

Afwegingen

ITA, Het Nationale Theater, Toneelgroep Oostpool, Noord Nederlands Toneel en Toneelgroep Maastricht hebben een aanvraag ingediend als groot theatergezelschap. Op grond van artikel 3.9, lid 2 kunnen echter slechts vier instellingen als groot gezelschap worden toegelaten tot de BIS. De raad heeft daarom een keuze moeten maken en heeft daartoe het volgende overwogen.

ITA, Het Nationale Theater, Toneelgroep Oostpool en Noord Nederlands Toneel hebben de afgelopen jaren als grote instelling een hoogwaardig aanbod voor de grote zaal gerealiseerd. De raad is in grote lijnen positief over de plannen voor de komende jaren en heeft vertrouwen in de artistieke koers en financiële positie van deze vier instellingen. Hoewel de raad de bevoegdheid van Toneelgroep Maastricht waardeert, mist hij voldoende houvast op artistiek en zakelijk vlak om de instelling aan te wijzen als groot gezelschap. Zo beschrijven de plannen geen artistiek-inhoudelijke ontwikkeling die de gewenste schaalvergroting rechtvaardigt. Daarnaast ontbreekt een gedegen onderbouwing van de wijze waarop de instelling de extra subsidiegelden wil aanwenden voor groei in bezoekersaantallen, (co)producties en personeel. Op basis van de vergelijking adviseert de raad ITA, Noord Nederlands Toneel, Toneelgroep Oostpool en Het Nationale Theater als groot theatergezelschap te subsidiëren, en Toneelgroep Maastricht als middelgroot theatergezelschap.

ITA heeft daarnaast een aanvraag ingediend voor een extra subsidie van 10 procent die beschikbaar is voor een van de vier grote instellingen die zich internationaal onderscheidt door een excellent uitvoeringsniveau. De raad adviseert deze vermeerdering van het subsidiebedrag toe te kennen, omdat de instelling een toonaangevende positie in de (inter)nationale theaterwereld heeft en de komende jaren erop gericht is deze positie verder te versterken en uit te breiden.

Podiumkunsten

Dans

		Advies	Geadviseerd/ Gereserveerd
			<i>Bedragen in euro's</i>
Club Guy & Roni	Groningen	Ja	1.746.000
Introdans	Arnhem	Ja, mits	3.073.000
Nederlands Dans Theater	Den Haag	Ja, mits	6.887.000
Nationale Opera & Ballet	Amsterdam	Nee, tenzij	7.375.000
Scapino Ballet Rotterdam	Rotterdam	Nee	0

De categorie

Nederlandse dansmakers en -gezelschappen bieden een breed palet aan dansvoorstellingen in vele stijlen. Hun werk inspireert en prikkelt de verbeelding van het publiek, zowel in theaterzalen als daarbuiten.

Vier dansgezelschappen maken in de periode 2021 – 2024 deel uit van de Culturele basisinfrastructuur (BIS). Zij bieden hoogwaardige en groot gemonteerde balletten en moderne dansvoorstellingen. Zij hebben oog voor excellentie, zijn een graag geziene gast op internationale podia en dragen bij aan het erfgood van het Nederlandse en internationale dansrepertoire. Vernieuwing en pluriformiteit zijn tot op heden vooral zichtbaar bij de middelgrote en kleinere gezelschappen buiten de BIS, waar hedendaagse dans, urban dans, interdisciplinaire dans, cross-overs en andere vormen hun weg vinden.

Volgens artikel 3.11 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid biedt de BIS plaats aan vier dansinstellingen met als kernactiviteit het verzorgen van dansrepertoire. Zij hebben hun standplaats in een kernpunt en realiseren een substantieel deel van hun voorstellingen op een podium met meer dan 400 zitplaatsen in de regio of de gemeente waar ze hun standplaats hebben. Ook wordt van dansinstellingen in de BIS verwacht dat ze hun activiteiten verspreid over het jaar realiseren, voor hun artistieke continuïteit niet afhankelijk zijn van één maker of een groep van makers, en dat ze een beleid voeren dat talentontwikkeling bevordert.

Net als in de beleidsperiode 2017 – 2020 verleent de minister aan hoogstens vier dansinstellingen subsidie. Per kernpunt kan aan niet meer dan één instelling subsidie worden verleend. De subsidie wordt verstrekt aan vier typen instellingen. Eén instelling voorziet in een voor Nederland onderscheidend grootschalig repertoire op het gebied van ballet in een internationale context en richt zich op een groot landelijk publieksbereik. Eén instelling voorziet in de verzorging van grootschalig, onderscheidend modern dansaanbod in een internationale context. Eén instelling voorziet in de productie en distributie van grootschalig, onderscheidend dansaanbod en in de productie en

distributie van jeugddans. Eén instelling voorziet in de productie en distributie van grootschalig, onderscheidend dansaanbod. De subsidiebudgetten per instelling zijn in de regeling vastgelegd en bedragen respectievelijk 7.375.000 euro, 6.887.000 euro, 3.073.000 euro en 1.746.000 euro (totaal 19.081.000 euro).

Adviezen

De raad heeft in totaal vijf aanvragen ter beoordeling voorgelegd gekregen. Vier instellingen ontvangen op dit moment BIS-subsidie: Het Nationale Ballet uit Amsterdam (als onderdeel van stichting Nationale Opera & Ballet), Nederlands Dans Theater uit Den Haag, Introdans uit Arnhem en Scapino Ballet Rotterdam. Hiernaast heeft ook Club Guy & Roni uit Groningen een aanvraag ingediend. Deze instelling opteert voor de BIS-positie die in de periode 2017 – 2020 door Scapino Ballet Rotterdam wordt bekleed.

De raad adviseert drie aanvragen te honoreren: Club Guy & Roni, Introdans en Nederlands Dans Theater.

Het Nationale Ballet valt samen met De Nationale Opera onder de stichting Nationale Opera & Ballet (NO&B). NO&B heeft een aanvraag ingediend voor subsidie op grond van artikel 3.19 (grootschalig opera-aanbod).

Het Nationale Ballet heeft geen aanvraag ingediend voor subsidie op grond van artikel 3.11. In haar aanvraag geeft de instelling te weinig inzage in de artistieke plannen op het gebied van dans. De raad adviseert NO&B op grond van de aanvraag geen subsidie toe te kennen, tenzij de instelling een nieuw plan indient.

De raad beoordeelt de aanvraag van Scapino Ballet Rotterdam positief, maar adviseert na afweging deze instelling niet op te nemen in de BIS (zie 'Afwegingen').

Behalve bij de producerende instellingen in de categorie Dans is het genre dans ook op andere plekken in de BIS vertegenwoordigd, namelijk in de categorieën Festivals, Jeugdpodiumkunsten en Ontwikkelinstellingen. Zie hiervoor de betreffende adviezen.

Algemene indruk

De raad erkent de hoge artistiek-inhoudelijke kwaliteit van het werk van de huidige vier BIS-dansgezelschappen, maar merkt ook op dat er op het gebied van esthetiek een grote eenvormigheid is ontstaan. Het aanbod van de instellingen in de beleidsperiode 2017 – 2020 beperkt zich tot grootschalig ballet en moderne dans, gebaseerd op een ballettraditie. Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van hedendaagse en urban dans, maar ook invloeden uit pop en nieuwe media, architectuur en installatiekunst, hedendaags theater, performance of spoken word vinden nauwelijks hun weg naar de BIS-gezelschappen, tenzij een enkele keer als 'uitstapje'.

De raad is van mening dat de BIS in haar totaliteit een afspiegeling zou moeten vormen van de ontwikkelingen in de Nederlandse culturele sector.

De dans-BIS is idealiter pluriform en bestaat uit sterk onderscheidende dansgezelschappen, die producties leveren van hoog artistiek niveau. Gezelschappen die elkaar aanvullen, en elkaar onderling zo min mogelijk overlappen. De raad vindt het daarom noodzakelijk dat BIS-dansgezelschappen zich explicieter van elkaar onderscheiden in de keuze van repertoire, choreografen, formats en publieksbenadering.

Ook moeten de vier gezelschappen gezamenlijk in staat zijn het volledige land te bedienen. In de ingediende plannen reflecteren de gezelschappen echter nauwelijks op hun eigen, onderscheidende functie in het gehele dansveld, en de rol die zij kunnen spelen bij het bedienen van een groot landelijk publiek (met als uitzondering Scapino Ballet Rotterdam). Ook is blijkens de plannen geen sprake van afstemming tussen de huidige vier gezelschappen. Het BIS-dansaanbod dat jaarlijks in Nederland te zien is, lijkt daardoor een toevallige optelsom van wat de vier gezelschappen binnen hun eigen muren hebben uitgedacht.

Tot op heden kenden Het Nationale Ballet, Nederlands Dans Theater, Scapino Ballet Rotterdam en Introdans vrijwel geen concurrentie binnen de BIS, en daarmee konden zij ook moeilijk worden uitgedaagd zich te vernieuwen. Club Guy & Roni, een tot op heden door het Fonds Podiumkunsten gesubsidieerde dansinstelling uit Groningen, deed eerder een BIS-aanvraag (voor de beleidsperiode 2013 – 2016). Destijds oordeelde de raad dat deze instelling nog onvoldoende was toegerust om de grote stap naar een positie in de BIS te zetten. Op basis van zijn huidige beoordeling ziet de raad deze instelling als een vernieuwende, frisse stem in het danslandschap, die inmiddels wel rijp is voor de BIS (zie ‘Afwegingen’).

Introdans en Scapino Ballet Rotterdam wijzen in hun aanvraag op de onevenredige verdeling van middelen voor dansgezelschappen in de BIS. Zij verwijzen naar de formulering van de raad in zijn sectoradvies Dans ‘Alles beweegt’ (2019), waarin hij schreef dat deze bedragen historisch zijn gegroeid en niet meer gerelateerd zijn aan de taken, de prestaties en het eigen profiel van de gezelschappen. Het pleidooi dat de raad hield om in de BIS meer maatwerk toe te passen en normbedragen los te laten teneinde de pluriformiteit, de toegankelijkheid en de zichtbaarheid van het aanbod te vergroten, is echter niet door de minister overgenomen.

Een in het oog springende ontwikkeling ten slotte is de toegenomen aandacht voor het ontsluiten van erfgoed. Het Nationale Ballet, Nederlands Dans Theater en Scapino Ballet Rotterdam ondernemen gezamenlijk activiteiten om hun erfgoed te ontsluiten, door middel van een samenwerking met het Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum voor de opslag en ontsluiting van bewegend beeld, en in een gezamenlijk onderzoek met DEN naar de klaring van rechten.

Afwegingen

Met de afweging tussen Scapino Ballet Rotterdam en Club Guy & Roni, die beide aanspraak maken op een subsidie op grond van artikel 3.11, lid 2d, zag de raad zich gesteld voor een complexe adviesvraag. De raad oordeelt zeer

positief over de artistieke kwaliteit van Club Guy & Roni. De instelling maakt frisse, energieke, rebelse en eclectische voorstellingen met gebruikmaking van vele disciplines. Zij presenteert dit (ook) op alternatieve podia, zoals festivals, dansclubs en popzalen en bereikt hiermee een heel nieuw, jong publiek voor dans. Zij brengt daarmee een danspubliek op de been dat nu veelal niet door de BIS-gezelschappen wordt aangesproken. De raad verwacht dat de instelling de komende periode haar zichtbaarheid in het land verder uitbreidt. Club Guy & Roni is onmiskenbaar een toevoeging aan het dansbestel; ze brengt kleur en vernieuwing.

Scapino Ballet Rotterdam draagt in grote mate bij aan de spreiding en zichtbaarheid van grootschalige, toegankelijke dans in Nederland. Als laagdrempelig en grootschalig BIS-gezelschap vervult de instelling een belangrijke rol. Ze incorporeert muziek, circus, variété en livemuziek in zijn producties en trekt daarmee een groot publiek. Daarmee stimuleert Scapino Ballet Rotterdam de groei van een dansklimaat in Nederland. De raad heeft ook eerder onderstreept dat een dergelijke ‘promotiefunctie’ van dans in het land (zoals ook Introdans die deels op zich neemt) waardevol is in de BIS en dat Scapino Ballet Rotterdam zich hierin met zijn voorgenomen reisbeleid onderscheidt. De raad is echter, net als in eerdere adviezen, kritisch over de mate waarin Scapino Ballet Rotterdam de dans vernieuwt.

Omdat de regeling slechts plaats biedt aan vier dansgezelschappen, heeft de raad een keuze moeten maken tussen de twee aanvragers. Zoals in zijn Beoordelingskader aangekondigd, heeft de raad zich hierbij laten leiden door drie aspecten: pluriformiteit aan (sub)sectoren en disciplines, nadruk op nieuwe disciplines en genres, en geografische spreiding.

De raad streeft binnen alle categorieën naar een zo groot mogelijke pluriformiteit aan genres en disciplines, waarbij zowel ruimte is voor traditionele als voor nieuwe genres. Hij vindt het daarbij belangrijk dat BIS-instellingen over de grens van hun eigen disciplines kijken, en dat het aanbod in zijn totaliteit een divers publiek kan aanspreken: jong en oud, met verschillende smaakvoorkeuren, van diverse culturele en sociale achtergrond. Mede om die laatste reden vindt de raad ook de vertegenwoordiging van nieuwe(re) disciplines in de BIS van belang.

In de ogen van de raad vertegenwoordigt de huidige dans-BIS een weinig veelzijdig palet. In de afweging tussen Scapino Ballet Rotterdam en Club Guy & Roni, constateert de raad dat de laatste instelling vernieuwing in de BIS brengt en de pluriformiteit aan dans in de BIS vergroot.

Daarnaast heeft de raad gestreefd naar een landelijke spreiding van dansaanbod. Daarbij is reizen van belang; hier blinkt Scapino Ballet Rotterdam in uit. Maar hierbij is ook vestigingsplaats van belang; het feit dat Club Guy & Roni in het noorden van het land is gevestigd, waar nog geen BIS-dansinstelling gezeteld was, draagt bij aan een evenwichtiger spreiding van dans over het land. In de periode 2017 – 2020 zijn drie dansinstellingen in de Randstad gevestigd en een dansinstelling in het oosten van het land. Door de keuze voor Club Guy & Roni ontstaat een evenwichtiger spreiding van dans over het land.

Podiumkunsten

Symfonieorkesten

		Advies	Geadviseerd <i>Bedragen in euro's</i>
Het Balletorkest	Amsterdam	Ja	4.467.000
Koninklijk Concertgebouworkest	Amsterdam	Ja	7.376.600
Metropole Orkest	Hilversum	Ja	3.924.000
NedPhO NKO	Amsterdam	Ja	10.782.000
Noord Nederlands Orkest	Groningen	Ja	6.462.846
Phion	Arnhem/Enschede	Ja	7.545.000
Residentie Orkest	Den Haag	Ja	3.395.900
Rotterdams Philharmonisch Orkest	Rotterdam	Ja	4.149.000
philharmonie zuidnederland	Eindhoven/Maastricht	Ja, mits	7.545.000

De categorie

Nederland kent een levendige symfonische traditie en dat zien we nog altijd vertaald in de Culturele basisinfrastructuur (BIS), waarin een landelijk netwerk van symfonieorkesten is vertegenwoordigd. In de BIS zijn negen symfonieorkesten opgenomen, verspreid door het land. In de Randstad zijn er het Koninklijk Concertgebouworkest (Amsterdam), het Residentie Orkest (Den Haag) en het Rotterdams Philharmonisch Orkest (Rotterdam). Voor het noorden is er het Noord Nederlands Orkest (gevestigd in Groningen), voor het zuiden philharmonie zuidnederland (gevestigd in Eindhoven en Maastricht). De afgelopen periode kwam het tot een fusie tussen Het Gelders Orkest uit Arnhem en het Orkest van het Oosten uit Enschede, die sinds 2020 onder de naam Phion functioneren als orkestvoorziening voor Oost-Nederland. Daarnaast zijn er twee orkesten die specifiek bijdragen aan ballet- en operaproducties, respectievelijk Het Balletorkest en het Nederlands Philharmonisch Orkest, waarvan ook het Nederlands Kamerorkest deel uitmaakt. Beide laatste orkesten zijn gevestigd in Amsterdam. Ten slotte maakt het Metropole Orkest voor pop- en jazzmuziek, gevestigd in Hilversum, deel uit van het rijksgesubsidieerde orkestenbestel.

Naast de BIS-orkesten wordt ook het Radio Filharmonisch Orkest door het Rijk gefinancierd. Dit orkest maakt samen met het Groot Omroepkoor deel uit van de Stichting Omroep Muziek (SOM), gefinancierd vanuit de Mediabegroting.

De raad onderschrijft het belang en de kwaliteit van de symfonieorkesten in Nederland. De orkesten zijn belangrijke en sterke culturele spelers in binnen- en buitenland, en dragen in hoge mate bij aan het muzikale klimaat in de stedelijke cultuurregio's waar ze zijn gevestigd. Hun uitvoeringsniveau is doorgaans hoog. Naast de reguliere concertpraktijk, waarin orkesten geregeld experimenteren met nieuwe concertformats, heeft een aantal symfonieorkesten een uitgebreid programma voor educatie en

talentontwikkeling, dat zij intensief en doorgaans op hoog niveau uitvoeren. Orkestmusici spelen in het regionale en stedelijke muziekleven een belangrijke rol. Naast hun baan bij het orkest zijn zij vaak actief als docent op conservatoria of muziekscholen, dirigent van amateurgezelschappen of kamermusicus.

Net als in de huidige periode stelt de minister ook in de periode 2021 – 2024 subsidie beschikbaar voor symfonieorkesten. Het gaat om de bovengenoemde instellingen: zes instellingen die een breed symfonisch repertoire aanbieden in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en de regio's noord, zuid en oost (artikel 3.13), een instelling met als primaire taak het begeleiden van operaproducties (artikel 3.14), een instelling met als taak het begeleiden van dansproducties (artikel 3.15) en een instelling met als specialisatie pop- en jazzmuziek (artikel 3.16). Voor elke instelling is een vastgesteld bedrag beschikbaar, variërend van 3.924.000 euro tot 10.782.000 euro per orkest; in totaal is 54.977.000 euro beschikbaar. Er is daarnaast een toeslag van 10 procent op de subsidie beschikbaar voor één instelling die wordt gesubsidieerd in het kader van artikel 3.13; deze instelling dient zich internationaal te onderscheiden door een excellent uitvoeringsniveau en zich daarnaast te profileren op de relevante internationale concertpodia.

Adviezen

Voor elk van de negen plekken in de BIS heeft de raad een aanvraag ter beoordeling ontvangen; alle negen zijn afkomstig van de huidige BIS-instellingen. De raad adviseert de aanvragen van alle aanvragers te honoreren. De raad adviseert philharmonie zuidnederland te subsidiëren op voorwaarde dat dit orkest een aanvullend plan indient waarin het reflecteert op de afgelopen periode en zijn artistieke beleid voor de periode 2021 – 2024 uitwerkt, inclusief zijn plannen op het gebied van talentontwikkeling. De raad vindt de ingediende aanvraag op deze punten te summier. Het geadviseerde subsidiebedrag voor het Koninklijk Concertgebouworkest betreft de voor dit orkest beschikbare subsidie inclusief de toeslag van 10 procent voor zijn internationale excellentie. Behalve bij de producerende instellingen in de categorieën voor Symfonieorkesten is de discipline muziek ook op andere plekken in de BIS vertegenwoordigd, namelijk in de categorieën Muziekensembles en koren, Festivals en Ontwikkelinstanties. Zie hiervoor de betreffende adviezen.

Algemene indruk

De Nederlandse symfonieorkesten hebben allemaal een goede uitvoeringspraktijk en spelen op Europees niveau in de hoogste rangen mee. De orkesten in de BIS halen in de regel hoge bezoekersaantallen. De musici – uit de hele wereld afkomstig – behoren tot de besten in hun vak en worden vaak aangetrokken door de reputatie en de kwaliteit van de orkesten, wat voor velen zwaarder weegt dan het gegeven dat de betaling in internationaal opzicht achterblijft. De volgende aspecten trokken bij de advisering voornamelijk de aandacht.

Nieuwe concertformules voor een bredere doelgroep

Nederlandse orkesten zijn pioniers in het verkennen van nieuwe wegen en formules. Zo krijgt het klassieke symfonische repertoire in de programmering een steeds steviger evenknie in alternatieve concertformules, waarmee steeds vaker een breder (jonger, diverser) publiek kennismaakt met deze orkesten. Veel orkesten brengen bijvoorbeeld concerten rond filmmuziek, waarbij het Noord Nederlands Orkest ook niet-westerse films op het programma zet. Cross-overs zijn er de komende periode ook met musical, urban dance, de game-industrie en elektronische muziek. Er wordt veelvuldig samengewerkt met culturele partners, zoals theatergroepen, dansgezelschappen, singer-songwriters en amateurorkesten.

Behalve in de gekende concertzalen spelen de meeste orkesten daarnaast steeds vaker in wisselende formaties in wijken in hun eigen stad of regio, in zorgcentra, uitgaanscentra en op festivals, vaak ook op het gebied van elektronische muziek, jazz of pop. Publiek wordt op allerhande manieren betrokken bij de programma's, door middel van sing-alongs, rondleidingen, dansavonden, openbare repetities, digitale apps en educatieve trajecten, steeds vaker ook voor vmbo-leerlingen en mbo-studenten. Al deze inspanningen leiden tot een steeds gemêleerder publiek voor de symfonieorkesten, al blijft het publiek voor de klassieke symfonieconcerten nog hoofdzakelijk wit en gemiddeld iets ouder.

Orkesten hebben in toenemende mate aandacht voor de stad of de regio waarin ze zijn gevestigd en proberen daar in artistiek en maatschappelijk opzicht voor een breder segment van de samenleving van betekenis te zijn. Naast oog voor westerse muziektradities bloeit ook de aandacht voor niet-westerse muziek op, zoals we ook zien bij de muziekensembles (artikel 3.17); de komende seizoenen kan het publiek onder andere Arabische, Midden-Oosterse, Braziliaanse en Indiase muziek beluisteren. De raad volgt deze ontwikkelingen op de voet en hoopt dat deze verbredende blik zich op den duur ook zal laten terugzien in een diverser aanwas van muzikalent aan de conservatoria en in een meer inclusieve samenstelling van de orkesten.

Eerlijke beloning

In hun plannen geven de orkesten allemaal aan, dat de door de minister en de instellingen gewenste verbeteringen op het gebied van fair practice niet kunnen worden doorgevoerd zonder extra middelen vanuit het ministerie. Zij vragen hierbij aandacht voor twee zaken: de extra kosten die voortkomen uit de invoering van de Wet arbeidsmarkt in balans (WAB) en de gewenste verbetering van de aanstellingen en betalingen van musici, nadat deze jarenlang laag zijn gebleven.

De orkesten hebben de bezuinigingen van 2013 allemaal het hoofd weten te bieden en hebben niet alleen de eigen inkomsten vergroot, maar hebben ook grotendeels het activiteitsniveau op peil weten te houden. Dat is echter ten koste gegaan van het nodige 'vlees op de botten'. Enkele orkesten hebben de aanstelling van musici moeten verlagen naar onder de 65 procent en hebben niet de financiële armslag om deeltijdaanstellingen weer om te zetten naar ruimere aanstellingen. Ook zijn de cao-bedragen relatief laag. Uit de aanvragen komt het beeld naar voren dat de loonachterstanden die door de

bezuinigingen zijn ontstaan nauwelijks of niet kunnen worden ingelopen. Het gaat hier niet alleen om de musici in vaste dienst, maar ook om de remplaçanten. Als gevolg van de invoering van de Wet arbeidsmarkt in balans stijgen de kosten voor deze onmisbare beroepsgroep sterk.

De orkesten beseffen goed dat de honorering niet op het juiste niveau ligt en erkennen het belang van een betere betaling van hun musici. Het loon van een orkestmusicus ligt gemiddeld 20 procent lager dan dat van een conservatoriumdocent. De orkesten voeren waar mogelijk aanpassingen door, maar hebben geen mogelijkheden om de honorering naar een gewenst niveau te brengen. Enkele orkesten hebben dit dan ook niet of minimaal opgenomen in de begroting, anderen teren fors tot volledig in op de eigen reserves.

De minister heeft geopperd dat een oplossing gezocht kan worden in het aanbieden van minder activiteiten. Vier orkesten verklaren in hun aanvraag expliciet dat het geven van minder concerten geen soelaas biedt. Het Rotterdams Philharmonisch Orkest heeft in de voorgaande jaren het aantal concerten met een derde teruggebracht en geeft aan dat verdere krimp niet alleen ten koste gaat van de kwaliteit, maar ook niet leidt tot een evenredige kostenreductie. Ook philharmonie zuidnederland, het Residentie Orkest en het Nederlands Philharmonisch Orkest | Nederlands Kamerorkest beargumenteren dat een vermindering van het aantal concerten niet zal leiden tot meer loonruimte of een kostenbesparing. Zij stellen dat vermindering van concerten een neerwaartse spiraal teweeg zal brengen met betrekking tot de inkomsten.

Geen van de orkesten heeft op voorhand een groter subsidiebedrag aangevraagd. Wel geeft elk orkest aan welk bedrag het nodig heeft om loonachterstanden in te lopen en de gevolgen van de invoering van de Wet arbeidsmarkt in balans te dragen. Zij roepen de minister op in samenwerking met hen te onderzoeken hoe betere betaling van musici de komende tijd kan worden gegarandeerd zonder dat dit ten koste gaat van de financiële gezondheid van de orkesten. De raad heeft begrip voor dit standpunt, maar wijst er ook op dat dit vraagstuk niet los gezien kan worden van de actuele ontwikkelingen in de culturele sector.

Eigen inkomsten

Voor de komende periode stelt de minister geen eigen-inkomsteneis meer aan BIS-instellingen, omdat deze eis een te grote administratieve lastendruk veroorzaakte en omdat de eigen inkomsten van culturele instellingen in het algemeen de afgelopen jaren sterk is gestegen. De raad signaleert wel dat het voor veel orkesten lastig is om sponsor- en fondsenbijdragen te verhogen, ondanks vele inspanningen. Veel orkesten wijzen erop dat zij binnen hun regio moeilijk aan sponsorgelden kunnen komen. Binnen de Randstad spreken orkesten veelal dezelfde groep sponsors aan; buiten de Randstad is het potentieel aan grote sponsors kleiner.

De noodzaak om naast publieksinkomsten andere derde geldstromen te genereren blijft niettemin bestaan en wordt door de orkesten ook onderschreven. Enkele orkesten melden dat zij zich gaan richten op particuliere donateurs. Dit draagt bij aan een grotere betrokkenheid, maar

vraagt ook grote betrokkenheid en aandacht van organisaties voor deze groep medefinanciers. De vraag in hoeverre investering en opbrengst met elkaar in evenwicht zijn, moet hier voortdurend worden gesteld.

Complementariteit met muziekensembles en koren

Om een breder publiek aan te trekken, treden symfonieorkesten steeds vaker ook in kleinere bezettingen op. Dit is vanuit de orkesten een mooie ontwikkeling, maar tegelijk dreigt hierdoor het risico dat deze ensembles de zelfstandige ensembles verdringen uit de zalen. De raad is verheugd over de uitbreiding van de BIS met zeven muziekensembles en koren. Hij hoopt en verwacht dat de orkesten, ensembles en koren elkaar wederzijds zullen versterken, en hun aanbod en activiteiten op elkaar zullen afstemmen.

De raad vraagt hun daarbij ook de ensembles te betrekken die door het Fonds Podiumkunsten worden ondersteund. De raad meent dat onderlinge verdringing alleen kan worden voorkomen als de sector onderling goede afspraken maakt over programmering-, reis- en prijsbeleid. In dit gesprek moeten ook de zalen worden betrokken.

Begeleiding van opera en ballet

Speciale aandacht is volgens de raad nodig voor de wijze waarop in de huidige BIS de samenwerking tussen orkesten en opera- en dansgezelschappen is geregeld. De zes orkesten die worden gefinancierd in het kader van artikel 3.13 dienen elk minimaal eens per jaar een BIS-opera- of BIS-dansgezelschap 'om niet' te begeleiden. De raad vindt deze regeling niet meer van deze tijd. Normen rond eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering zijn in strijd met de verplichting om de eigen diensten 'om niet' aan te bieden, waarbij orkesten niet altijd even veel zeggenschap hebben over de uit te voeren opera's of balletten. De orkesten verwerven met deze activiteiten geen publieksinkomsten, noch kunnen zij zich hiervoor rendabele marketing- of sponsorinspanningen getroosten. Tegelijk is niet duidelijk voor wie de kosten zijn voor noodzakelijke uitbreidingen van de orkestbezetting op grond van het te spelen repertoire.

De raad adviseert de minister de komende periode te onderzoeken hoe een beter, eerlijker samenwerkingsmodel kan worden ontwikkeld tussen orkesten en dans- en opera-instellingen. In dit onderzoek dient volgens de raad ook de rol, positie en opdracht van Het Balletorkest te worden gezien, dat zich binnen de huidige opdracht en middelen moeilijk kan profileren als zelfstandig orkest.

Omroepensembles

De raad vindt het jammer dat de twee omroepensembles die deel uitmaken van de Stichting Omroep Muziek (SOM) en aldus worden gefinancierd vanuit de Mediabegroting, het Radio Filharmonisch Orkest en het Groot Omroepkoor, niet in het licht van de BIS worden beoordeeld en gemonitord. De onderscheiden positie van deze twee ensembles is door de raad al eerder onder de aandacht gebracht in zijn sectoradvies Muziek 'De balans, de behoefte' (2017).

De raad herhaalt hier zijn pleidooi aan de minister om te onderzoeken of de gekozen structuur voor deze ensembles van hoge kwaliteit nog wel passend is

in het landelijke muziekklimaat. Niet alleen zit de SOM in financiële zin krap, ook zorgt het feit dat de BIS-orkesten en de omroepensembles zich op ongelijke speelvelden begeven voor wrijving. De recente overgang van het Metropole Orkest van de Mediabegroting naar de BIS toont volgens de raad aan dat hier ook kansen liggen voor het Radio Filharmonisch Orkest en het Groot Omroepkoor.

Podiumkunsten

Muziekensembles en koren

		Advies	Geadviseerd <i>Bedragen in euro's</i>
Amsterdam Sinfonietta	Amsterdam	Ja	870.000
Nederlands Blazers Ensemble	Amsterdam	Ja	1.070.000
Nederlandse Bachvereniging	Utrecht	Ja	770.000
Asko Schönberg	Amsterdam	Ja, mits	784.000
Holland Baroque	Utrecht	Ja, mits	550.000
Nederlands Kamerkoor	Utrecht	Ja, mits	1.110.000
De Staat	Nijmegen	Ja, mits	225.000
Amsterdam Baroque Orchestra and Choir	Bussum	Nee	0
Cappella Amsterdam	Amsterdam	Nee	0
de ereprijs	Apeldoorn	Nee	0
ICP	Amsterdam	Nee	0
JOC	Amsterdam	Nee	0
NEuE	Den Haag	Nee	0
Noordpool Orkest	Groningen	Nee	0
Orkest van de Achttiende Eeuw	Amsterdam	Nee	0

De categorie

Nederland kent een rijke, diverse cultuur van muziekensembles en koren. Sinds haar eerste bloei in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw is de ensemblecultuur de muziekpraktijk en de muziek steeds blijven vernieuwen. Inmiddels timmeren vele ensembles en koren aan de weg op het gebied van oude muziek, klassieke muziek, hedendaagse muziek, jazz en geïmproviseerde muziek, en popmuziek. Deze ensembles zoeken steeds naar nieuwe uitvoeringspraktijken en naar nieuwe interpretaties van muziek. Steeds vaker ook slaan ze de handen ineen met kunstenaars uit andere disciplines en genres. Er worden nieuwe composities en arrangementen geschreven, er worden nieuwe instrumentaria en genres verkend, en muzikale invloeden uit alle windstreken vinden meer en meer hun weg naar de programma's. De ensembles reizen met hun werk door het land en internationaal, waar ze vele publieksgroepen bedienen.

In de Culturele basisinfrastructuur 2017 – 2020 (BIS) zijn geen muziekensembles en koren opgenomen. Op advies van de raad heeft de minister voor de komende periode ruimte gecreëerd voor ensembles. In de BIS 2021 – 2024 is plaats voor maximaal zeven muziekensembles en koren, die in een internationale context een repertoire aanbieden van oude muziek, klassieke of modern-klassieke muziek, en/of eigentijdse muziek. Voorwaarde is dat deze ensembles een eigen, herkenbare artistieke signatuur hebben die niet afhankelijk is van één of enkele artistiek leiders, en dat zij regelmatig in vaste samenstelling optreden. In totaal stelt de minister hiervoor 5.379.000 euro beschikbaar. Instellingen die nu al door een rijkscultuurfonds

meerjarig worden gesubsidieerd, kunnen niet minder ontvangen dan 90 procent van hun huidige subsidie.

Adviezen

De raad heeft vijftien aanvragen ontvangen van muziekensembles en koren die opteren voor een plek in de BIS. De raad heeft de plannen van de instellingen allereerst individueel beoordeeld aan de hand van de algemene beoordelingscriteria en de specifieke eisen die de regeling stelt aan muziekensembles en koren. Vervolgens heeft de raad een afweging gemaakt op basis van overwegingen op het gebied van genrepluriformiteit en van geografische spreiding en zichtbaarheid in het land.

De raad adviseert om de volgende zeven ensembles op te nemen in de BIS 2021 – 2024: Amsterdam Sinfonietta, Asko|Schönberg, De Staat, Holland Baroque, Nederlands Blazers Ensemble, Nederlandse Bachvereniging en Nederlands Kamerkoor. Alle zeven geselecteerde instellingen ontvangen in de periode 2017 – 2020 een meerjarige activiteitensubsidie van het Fonds Podiumkunsten. De raad adviseert vier van de zeven instellingen te subsidiëren op voorwaarde dat ze een aanvullend plan indienen op het gebied van educatie.

De raad heeft de volgende instellingen positief beoordeeld, maar adviseert hun na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen deze categorie geen subsidie toe te kennen: Cappella Amsterdam, New European Ensemble en Orkest van de Achttiende Eeuw.

De raad heeft de aanvragen van de ereprijs, Jazz Orchestra of the Concertgebouw, Instant Composers Pool, Amsterdam Baroque Orchestra and Choir en Noordpool Orkest als onvoldoende beoordeeld op grond van de vijf algemene beoordelingscriteria en/of de specifieke eisen in de regeling waaraan moet worden voldaan om deel te kunnen uitmaken van de BIS.

Behalve bij de producerende instellingen in de categorie Muziekensembles en koren is de discipline muziek ook op andere plekken in de BIS vertegenwoordigd, namelijk in de categorieën Symfonieorkesten, Festivals en Ontwikkelinstellingen. Zie hiervoor de betreffende adviezen.

Algemene indruk

Op het gebied van het creëren, interpreteren en uitvoeren van muziek staat Nederland niet stil. Dat zag de raad al in zijn analyse van het muziekveld in zijn sectoradvies Muziek ‘De balans, de behoefte’ (2017). En dat werd bij het lezen van de plannen van vijftien muziekensembles en koren (maar ook van de muziekaanvragen in de categorieën symfonieorkesten, opera, festivals, ontwikkelinstellingen en jeugdpodiumkunsten) nog eens bevestigd.

Het maakt niets uit hoe lang muziek al op papier staat; nieuwe generaties musici en zangers, concertmeesters, dirigenten, solisten en arrangeurs vertalen haar met een eigentijds elan naar de concertzaal, het festivalpodium of de openbare ruimte waar zij hun publiek treffen. Concertformules zijn aan

verandering onderhevig, net als door de jaren heen de interpretatie van muziekstukken. Oud werk wordt geconfronteerd met nieuw werk; Nederland kent een groot aantal hooggekwalificeerde componisten, muzikanten en producers die de muziek bij voortdurende vernieuwen. Enkele ensembles specialiseren zich nadrukkelijk in het opzoeken en spelen van nieuwe en/of in Nederland nog onbekende muziek, en steken hun nek uit om een nieuwsgierig publiek met nieuwe klanken te verrassen. Voor zover de middelen het toelaten worden nieuwe compositie-opdrachten verstrekt. Er worden samenwerkingspartners gezocht uit nieuwe hoeken, zoals uit het theater, de urban muziek, de dans, de beeldende kunst en de popcultuur.

Tegelijk zien we dat muziekinstellingen en musici in het algemeen, en muziekensembles en koren in het bijzonder, een harde strijd te leveren hebben als het gaat om het bewaken van hun financiële en organisatorische gezondheid. Dat musici in de regel zwaar worden onderbetaald, is niet langer een onder het tapijt geveegd probleem. Werkgevers (de ensembles, de koren, de orkesten) zijn vaak van beste wil om hun musici en stafleden beter te honoreren en hun werkomstandigheden te verbeteren, maar vaak stranden zulke goede bedoelingen op een gebrek aan financiële ruimte, ingegeven door krappe subsidies en magere programmeringsbudgetten bij podia. Het was daarom voor de raad een prioriteit in de beoordeling om te bekijken of ensembles zich bewust zijn van het belang hun medewerkers eerlijk te belonen. Bij de meeste aanvragende ensembles hebben we gezien dat ze zich actief mengen in het gesprek rond de totstandkoming van de ensemble-cao.

Maar we zien ook ensembles voor wie de betaling van musici geen prioriteit lijkt, en die zich in veel mindere mate in deze discussie mengen. Hoewel de muziek ook voor de raad voorop staat, heeft de raad bij het uitbrengen van zijn advies prioriteit gegeven aan instellingen waarbij beide – de muziek én de bedrijfsvoering die de muziek mogelijk maakt – hoog op de agenda staan.

Afwegingen

De raad heeft vijftien aanvragen voorgelegd gekregen, waarvan hij er maximaal zeven kon voordragen voor een plaats in de BIS.

Individuele beoordelingen

De raad heeft allereerst de aanvragen op zichzelf beoordeeld, rekening houdend met de vijf algemene subsidiecriteria en de specifieke eisen die de regeling aan muziekensembles en koren stelt. Op basis daarvan heeft de raad de aanvragen van de ereprijs, Jazz Orchestra of the Concertgebouw, Instant Composers Pool, Amsterdam Baroque Orchestra and Choir en Noordpool Orkest als onvoldoende beoordeeld. Deze negatieve beoordeling geldt nadrukkelijk niet als een diskwalificatie van hun functioneren in het Nederlandse muziekklimaat; deze ensembles zijn van grote waarde, maar komen volgens de raad niet in aanmerking voor een positie in de BIS, omdat ze niet aan alle criteria en/of vereisten van de regeling voldoen.

Met betrekking tot Amsterdam Baroque Orchestra and Choir merkt de raad op dat dit ensemble op artistiek niveau excellent functioneert en dat de internationale uitstraling buiten kijf staat. Echter, omdat het ensemble

onvoldoende scoort op de vier overige algemene criteria, adviseert de raad dit ensemble niet op te nemen in de BIS. Hierbij speelt ook mee dat de signatuur van het ensemble in stevige mate wordt gedragen door oprichter en artistiek leider Ton Koopman en het plan niet overtuigend omschrijft hoe het de signatuur wil bewaken na diens vertrek.

Over de ereprijs constateert de raad dat dit ensemble op de goede weg is om zijn eigen artistieke signatuur te verstevigen en de kwaliteit te verhogen, maar dit ensemble heeft vooral een regionale werking en is minder zichtbaar in het land en/of internationaal, wat een vereiste is om in aanmerking te komen voor de BIS.

Instant Composers Pool wordt door de raad goed beoordeeld op artistieke kwaliteit en geografische spreiding, maar op de overige criteria scoort dit ensemble helaas te laag om de verantwoordelijkheden te kunnen dragen die gepaard gaan met een positie in de BIS. De raad maakt zich onder andere zorgen over de bedrijfsvoering.

Het Jazz Orchestra of the Concertgebouw is door de raad negatief beoordeeld omdat het ensemble weliswaar zeer vakbekwaam is, maar in de uitvoering soms tekortschiet en omdat het ensemble onvoldoende aandacht besteedt aan de vernieuwing van de jazzpraktijk, talentontwikkeling, educatie en participatie.

Het Noordpool Orkest ten slotte heeft volgens de raad in de korte periode van zijn bestaan al een mooi track record opgebouwd in het spelen van ‘lichte’ muziek en stelt zich een paar spannende doelen als het gaat om het artistiek innoveren van dit genre, maar dit ensemble opereert nog in onvoldoende mate in een internationale context en heeft zich ook landelijk nog te weinig kunnen laten zien. Dit orkest is volgens de raad vooral gebaat bij een gedegen ondersteuning vanuit de stedelijke cultuurregio en/of fondsen, om de komende periode de activiteiten uit te bouwen naar een grotere landelijke en mogelijk ook internationale betekenis.

Selectie

De raad heeft vervolgens de tien positief beoordeelde ensembles tegen elkaar afgewogen. Zoals in zijn Beoordelingskader aangekondigd, heeft de raad hierbij rekening gehouden met drie aspecten: pluriformiteit aan (sub)sectoren en disciplines, nadruk op nieuwe disciplines en genres, en geografische spreiding.

De raad heeft allereerst gestreefd naar een zo groot mogelijke pluriformiteit van genres en disciplines, waarbij ruimte is voor zowel traditionele als nieuwe genres. Hij vindt het verder belangrijk dat de BIS-ensembles bereid zijn ‘over de grens’ van hun eigen disciplines of instrumentarium te kijken door het initiëren van kruisbestuivingen met andere disciplines, het aangaan van interdisciplinaire samenwerkingen en het vernieuwen en/of herinterpreteren van hun genre naar de maatstaven die de huidige tijd stelt. Ook vindt hij het belangrijk dat het aanbod in zijn totaliteit een divers publiek kan aanspreken: jong en oud, met verschillende muzikale smaakvoorkeuren, van diverse culturele en sociale achtergrond. Mede om die laatste reden vindt de raad ook

de vertegenwoordiging van nieuwe(re) disciplines in de BIS van belang, die van oudsher nog minder worden gesteund door rijksbeleid.

Daarnaast streeft de raad naar een goede geografische spreiding van muzikaanbod, voor publiek in het hele land. Het is belangrijk dat overal in het land een hoogwaardig muzikaanbod beschikbaar is. De muziekensembles en koren in de BIS moeten voldoen aan de eis in de regeling om repertoire aan te bieden in een internationale context. Die vereiste maakt dat een aantal regionaal ingebedde ensembles hier niet voor in aanmerking komt. Om die reden heeft de raad voor het criterium regionale spreiding met name gekeken naar de landelijke beschikbaarheid van aanbod, door de tourneeplannen en gekozen speelplekken van de ensembles goed te bezien.

De tien positief beoordeeld muziekensembles en koren zijn door de raad op basis van hun specialisaties onderverdeeld in de volgende zes clusters:

Instrumentgespecialiseerde ensembles (alle tijden):

- Blazers: Nederlands Blazers Ensemble.
- Strijkers: Amsterdam Sinfonietta.
- Koormuziek: Cappella Amsterdam, Nederlands Kamerkoor.

Genregespecialiseerde ensembles:

- Oude/klassieke muziek: Holland Baroque, Nederlandse Bachvereniging (ensemble én koor), Orkest van de Achttiende Eeuw.
- Hedendaagse muziek: Asko | Schönberg, New European Ensemble.
- Popmuziek: De Staat.

Helaas waren er geen positief beoordeelde ensembles in de genres jazz en ‘lichte’ muziek. De raad betreurt dit, maar heeft na beoordeling van de betreffende dossiers niet anders kunnen besluiten.

Een optimale pluriformiteit aan genres kan tot stand komen door uit elk cluster minimaal één ensemble toe te laten tot de BIS. Voor drie clusters schuift de kandidaat zich dan al vanzelf naar voren: Nederlands Blazers Ensemble (blazers), Amsterdam Sinfonietta (strijkers) en De Staat (popmuziek). Deze ensembles zijn alle drie inspiratoren voor hun genre en hebben elk een stevige artistieke signatuur, en ze dragen bovendien bij aan de doelstellingen van de minister om nieuwe genres toe te laten (De Staat), diversiteit en inclusie te bevorderen (Nederlands Blazers Ensemble) en de concertpraktijk te vernieuwen door kruisbestuivingen aan te gaan met kunstenaars uit andere genres, disciplines en culturen (alle).

Bij het Nederlands Blazers Ensemble zit de kwaliteit, behalve in de uitvoering en het speelplezier, zeker ook bij de inspanningen die het ensemble verricht om de Nederlandse muziekpraktijk diverser en inclusiever te maken. Het ensemble haalt letterlijk muziek en musici uit andere culturen in huis. Dat zorgt voor nieuwe gezichten, nieuwe instrumenten, nieuwe genres en muzikale invloeden op het podium. Op het gebied van educatie en talentontwikkeling is dit ensemble toonaangevend.

Amsterdam Sinfonietta is een van de weinige ensembles dat al sinds 2003 onder artistieke leiding staat van een vrouwelijke concertmeester (Candida Thompson) en dat grote waardering oogst met haar gloedvolle samenspel zonder dirigent. Door topsolisten aan zich te binden en samen te werken met kunstenaars uit moderne dans, urban dans, muziektheater en niet-klassieke muziekgenres, verbreedt het ensemble zijn horizon en dat van het publiek.

De Staat is een voortrekker op het gebied van de creatie en presentatie van popmuziek en is goed zichtbaar in het land, internationaal én binnen de stad Nijmegen – een stad met een stevig popmuziek-profiel waarin zij de komende periode verder wil investeren. Opvallend is de focus van De Staat op artistieke kruisbestuivingen binnen de pop, waarbij popmuziek wordt gecombineerd met visuals en installaties. De bandleden dragen elk met hun eigen identiteit en artistieke inbreng bij aan de ontwikkeling van de band. De Staat zet deze democratische manier van werken de komende periode voort door zich te ontwikkelen tot kunstenaarscollectief.

Voor de clusters koormuziek, oude muziek en hedendaagse muziek zijn meer aanvragers positief beoordeeld. In totaal kon de raad hieruit nog vier ensembles selecteren, waarbij hij de voorkeur gaf aan minimaal één ensemble uit alle drie de clusters. Uit één cluster kunnen dus twee aanvragers worden toegelaten.

Koormuziek

De raad is opgetogen over het topniveau waarop het Nederlands Kamerkoor op dit moment functioneert. Het gekozen repertoire noemt hij divers en vernieuwend, waarbij het koor zowel aandacht heeft voor de historie van de koormuziek als voor innovatie, en voor vernieuwingen op het gebied van storytelling. Het koor maakt herkenbare thema's bespreekbaar (zoals dementie, transgenderthematiek of nepnieuws) en werkt samen met spannende partners uit andere disciplines, zoals singer-songwriters, theatermakers, wetenschappers en dj's. In de samenwerking met amateurkoren – van gospel tot klassiek – toont het koor zijn verantwoordelijkheidsgevoel voor het versterken van de brede Nederlandse koorcultuur, en werkt het bovendien aan het uitbreiden van zijn publiek.

De raad oordeelt eveneens zeer positief over de artistieke kwaliteit van Cappella Amsterdam, dat muziek uit de periode van de middeleeuwen tot nu met onmiskenbare kracht voor het voetlicht brengt. Cappella Amsterdam geeft opdrachten aan vrouwelijke componisten en kiest een paar spannende samenwerkingspartners, zoals het Amsterdams Andalusisch Orkest, Aslan Muziekcentrum en Project Wildeman. In vergelijking met het Nederlands Kamerkoor blijven echter de plannen op het gebied van educatie/participatie/publieksbereik en vernieuwing licht achter. De raad is zich ervan bewust dat het wegvallen van meerjarige subsidiëring door het Fonds Podiumkunsten de ontwikkelkansen voor Cappella Amsterdam in de huidige periode heeft verkleind, en ziet met grote waardering hoe de organisatie zich toch op een gezonde manier overeind heeft weten te houden en zelfs het aantal concerten op een (zeer) hoog peil heeft gehouden. Hij spreekt de hoop uit dat het koor in de komende periode met een gedegen financiering vanuit de stedelijke

cultuurregio en/of fondsen verder kan werken aan zijn vernieuwing en artistieke ontwikkeling, maar meent dat het Nederlands Kamerkoor op dit moment de beste kandidaat is voor de BIS.

Oude/klassieke muziek

De raad is enthousiast over het functioneren en over de ingediende plannen van de Nederlandse Bachvereniging en Holland Baroque, die beide op een heel eigen, onderscheiden manier de barokmuziek benaderen.

De Nederlandse Bachvereniging heeft zich de laatste jaren met behoud van kwaliteit bijzonder wendbaar getoond door te kiezen voor een nieuwe, actuele podiumpresentatie en een vernieuwing van het programma, waarbij ook de online activiteiten rond 'All of Bach' opvallen. Het ensemble blijft dicht bij de muziek van Johann Sebastian Bach en diens tijdgenoten en neemt deze als uitgangspunt om onze huidige ideeën en smaakvoorkeuren op het gebied van muziek te bevragen en omgekeerd, wat zowel de musici als de luisteraars scherp houdt.

De raad ziet Holland Baroque als een onvermoeibaar creatief ensemble. Dit ensemble werkt als vanzelfsprekend samen met gastartiesten uit andere muziekgenres en culturen (van jazz tot entertainment, van gospel tot musical, van Chinese tot Arabische cultuur), draagt in hoge mate bij aan talentontwikkeling en geeft barokmuziek een fris, sprankelend elan. Hier wordt als het ware met barok als inspiratie een geheel nieuw genre uitgevonden.

De raad vindt het op basis van de ingediende plannen binnen dit cluster onmogelijk om het ene ensemble te verkiezen boven het andere, te meer omdat de twee ensembles elk hun eigen rol vervullen in het landschap van oude muziek in Nederland. Hij adviseert daarom beide ensembles toe te laten tot de BIS.

Ook de artistieke kwaliteit van het Orkest van de Achttiende Eeuw is volgens de raad onbetwist. Dit ensemble stelt zich ten doel repertoire uit de periode 1700 tot 1850 zo waarheidsgetrouw mogelijk uit te voeren en heeft landelijk en internationaal een goede reputatie opgebouwd dankzij zijn hoge vakmanschap en technisch vernuft. De raad merkt echter op dat dit orkest minder scoort op de criteria vernieuwing en educatie/participatie/publieksbenadering. De raad adviseert daarom het Orkest van de Achttiende Eeuw niet toe te laten als ensemble voor oude/klassieke muziek in de BIS.

Hedendaagse muziek

De raad ziet op basis van de historie en het ingediende plan zonder meer Asko | Schönberg als kandidaat voor de BIS. Dit ensemble heeft een uitgesproken eigen signatuur en een stevige internationale reputatie. De interdisciplinaire samenwerkingen van het ensemble (zoals met Club Guy & Roni, het Noord Nederlands Toneel en Slagwerk Den Haag binnen het collectief NITE) leiden tot een groot publieksbereik, en het ensemble kiest voor sociaal-maatschappelijk geëngageerde thema's. Het ensemble toont zich een voorvechter voor de totstandkoming van nieuwe composities en ontwikkelt veelvuldig nieuwe concepten, presentatievormen en

genreontwikkeling, waarbij samenwerking met jonge componisten, musici, dirigenten, makers, schrijvers en wetenschappers niet wordt geschuwd.

Ook het New European Ensemble dient een goed plan in. Dit ensemble heeft in de korte tijd van zijn bestaan naam weten te maken met een veelzijdige programmering van eigentijdse muziek, waarin het nieuw repertoire in verband brengt met sociaal-maatschappelijke vraagstukken en andere kunstvormen. De raad merkt echter op dat dit ensemble weinig plannen ontvouwt op het gebied van educatie/participatie/publieksbenadering. Ook op het gebied van programmasamenhang, diversiteit, regionale spreiding en internationale betekenis scoort dit ensemble minder hoog dan Asko|Schönberg. De raad constateert dat Asko|Schönberg een representatiever functie vervult op het gebied van hedendaagse muziek en bovendien meer vertakkingen heeft met ontwikkelinstellingen en festivals op dit gebied, alsmede met ensembles in andere genres. De raad wijst daarom Asko|Schönberg aan als hedendaagse-muziekensemble voor de BIS.

Pluriformiteit aan genres en disciplines

Met haar keuze van zeven ensembles uit zes genres komt de raad tot een grote pluriformiteit, met drie ‘instrumentgespecialiseerde ensembles’ die zich toeleggen op muziek voor hun instrument uit diverse tijdvakken tot op heden (blazers, strijkers, stemmen) en vier genrespecialiseerde ensembles (klassieke/oude muziek, eigentijdse muziek en popmuziek). Met de keuze voor het Nederlands Kamerkoor als koororganisatie en daarnaast de Nederlandse Bachvereniging als combinatie van ensemble en koor meent de raad dat koren goed zijn vertegenwoordigd in de zeven ensembles. De zeven ensembles hebben allemaal banden met culturele partners op het gebied van muziek en soms ook theater en/of dans. Ook werken ze samen met podia, festivals, scholen en andere relevante organisaties op landelijk en internationaal niveau. Alle zeven ensembles zijn betrokken bij de cao-onderhandelingen in hun sector en/of actief in hun belangenbehartigende partij (NAPK, Popcoalitie). Hun bestaansduur loopt in 2021 uiteen van 14 of 15 jaar (respectievelijk De Staat en Holland Baroque) tot 84 jaar (Nederlands Kamerkoor) en 100 jaar (Nederlandse Bachvereniging).

De raad betreurt het dat hij geen ensemble uit de jazz en/of lichte muziek heeft kunnen aanwijzen, omdat de aanvragen op dit vlak tekortschoten voor een positie in de BIS. De functie jazz is wel in de BIS vertegenwoordigd door middel van het Metropole Orkest, orkest voor pop- en jazzmuziek. Daarnaast houdt het Nederlands Blazers Ensemble zich in enige mate met dit genre bezig.

De raad heeft evenmin aanvragen voorgelegd gekregen uit de wereldmuziek. Vanwege het wegvallen van de bijna volledige infrastructuur voor wereldmuziek in het afgelopen decennium (zoals ook al aangekaart in ‘De balans, de behoefte’) ligt hier kennelijk een onvoldoende basis om een positie in de BIS voor dit muziekgenre mogelijk te maken. De raad benadrukt dat het Nederlands Blazers Ensemble zich wel ten dele op wereldmuziek richt. Toch wil hij ervoor pleiten dat de minister in samenspraak met de stedelijke cultuurregio’s, de fondsen en de muzieksector bekijkt hoe de infrastructuur voor de genoemde genres de komende periode kan worden versterkt.

Met betrekking tot zowel jazz als wereldmuziek signaleert de raad dat de spannende ontwikkelingen momenteel grotendeels buiten het gesubsidieerde circuit plaatsvinden. De raad ziet hierin de doorwerking bevestigd van overheidsbeleid van de afgelopen tien jaar. Ruim een decennium geleden werden vanuit de cultuurnota van het Rijk nog enkele ensembles op het gebied van jazz en wereldmuziek ondersteund en bestond ook buiten het bestel een rijkgeschakeerd landschap van goed georganiseerde ensembles in deze genres. Onder invloed van bezuinigingen zijn juist deze ensembles per 2009 uit het bestel verdwenen, evenals een groot aantal gespecialiseerde podia in deze genres. Er is de komende tijd budget, openheid en aandacht nodig om deze genres opnieuw op te bouwen.

Afhankelijkheid van de artistiek leider

Om in aanmerking te komen voor een BIS-subsidie als muziekensemble of festival, mag een ensemble voor zijn artistieke signatuur niet afhankelijk zijn van één of meer artistiek leiders. De raad heeft dit criterium zo opgevat, dat uit het plan van het ensemble moet blijken dat de signatuur ook nog is gegarandeerd wanneer de zittende artistiek leider vertrekt.

In sommige gevallen is dit moeilijk te beoordelen, omdat veel leiders al sinds het begin of in elk geval sinds langere tijd een ensemble leiden. Vooral wanneer deze lang zittende artistiek leiders ook zelf als musici aan een ensemble verbonden zijn, is het soms lastig uit te maken in hoeverre zij de signatuur van het ensemble ‘dragen’. Dit is bijvoorbeeld het geval bij Amsterdam Sinfonietta (sinds 2003 artistiek geleid door violist Candida Thompson, die tevens concertmeester is), bij De Staat (sinds zijn oprichting in 2007 geleid door zanger-gitarist Torre Florim), bij het Nederlands Blazers Ensemble (sinds 1988 geleid door hoboïst Bart Schneemann) en bij Holland Baroque (sinds de oprichting in 2006 geleid door violist Judith Steenbrink en klavecijnist-organist Tineke Steenbrink).

De raad heeft hier bekeken of de ensembles aannemelijk maken dat bij een eventueel vertrek van de betreffende artistiek leider(s) de artistieke signatuur overeind blijft. Bij de voor de BIS voorgedragen ensembles was dit het geval. Zo ontvouwt De Staat een plan om zich met hulp van de BIS-subsidie te ontwikkelen tot een kunstenaarscollectief, en laat het zien dat ook nu al de afzonderlijke leden in hoge mate bijdragen aan de artistieke koers. Dit laatste kan ook worden gezegd van het Nederlands Blazers Ensemble, Amsterdam Sinfonietta en Holland Baroque, waar de artistieke kwaliteit en ervaring in hoge mate ook door de ensembleleden wordt geborgd. Bij Holland Baroque spelen de artistiek leiders niet altijd mee, en ook dan behoudt het ensemble zijn kenmerkende signatuur.

Regionale spreiding en inbedding

De raad pleitte in zijn besteladvies ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ (2019) voor zeven ensembles met een landelijke en/of internationale uitstraling en daarnaast een maximum van vier ensembles met vooral een stevige regionale werking. De minister heeft dit laatste advies niet overgenomen. Uit de aanvragen wordt zichtbaar dat de behoefte aan dergelijke posities vanuit de stedelijke cultuurregio’s wel degelijk leeft; zie de aanvragen van het Noordpool Ensemble (Groningen), de ereprijs (Apeldoorn) en het New European

Ensemble (Den Haag). (Onder andere) omdat deze ensembles een te geringe landelijke en internationale werking hebben, voldoen ze niet aan de vereisten om in aanmerking te komen voor een BIS-subsidie als muziekensemble of koor. De raad vraagt de minister, de betrokken stedelijke cultuurregio's en de fondsen de komende periode te bekijken hoe de positie van deze ensembles via andere middelen kan worden versterkt, omdat hij hun belang voor het muziekklimaat in Nederland zeer onderschrijft.

De raad merkt op dat de geselecteerde ensembles wel in hoge mate hun aanbod verspreid door het land aanbieden. Zij reizen meer dan andere podiumkunstgezelschappen door het land (en daarbuiten). Dit sluit aan bij de wijze waarop de ensemblecultuur van oudsher in Nederland is georganiseerd; eerder rondtrekkend dan plaatsgebonden. Merk op dat de ensemblecultuur hier complementair is aan het orkestenbestel, waar juist een beperkt aantal grotere symfonieorkesten met name een grote regionale functie bekleden.

Educatie

Een ander aspect waarvoor de raad aandacht wil vragen, is de mate waarin de ensembles aandacht besteden aan educatie van kinderen en jongeren, en de samenwerking met scholen. Dit ziet de raad als gevolg van het feit dat educatie bij het Fonds Podiumkunsten geen subsidievoorwaarde is. In de adviezen over De Staat, Holland Baroque, Asko | Schönberg en het Nederlands Kamerkoor adviseert de raad de minister de instellingen te vragen om een aanscherping en/of verdere uitwerking van hun educatiebeleid. Het gaat de raad dan vooral om de wijze waarop de instellingen zich inspannen om kinderen en jongeren in aanraking te brengen met muziek.

De raad is zich ervan bewust dat educatieve activiteiten voor kinderen en jongeren geen vereiste zijn volgens de regeling. Deze schrijft voor dat instellingen in de BIS activiteiten ontwikkelen op het gebied van educatie, maar deze kunnen ook op andere doelgroepen zijn gericht. De raad ziet tot zijn vreugde dat sommige van de geselecteerde ensembles projecten organiseren voor ouderen, bewoners van bepaalde stadswijken, amateurmusici, et cetera. De raad vindt het daarnaast echter wenselijk dat de ensembles in de BIS zich inspannen om ook kinderen en jongeren te enthousiasmeren voor muziek. Kinderen en jongeren in Nederland krijgen weinig mogelijkheden om zich wegwijs te maken in de muziek, als luisteraar of als beoefenaar. De raad ziet de toevoeging van zeven muziekensembles en koren aan de BIS als een kans om het muziekklimaat in Nederland ook voor kinderen en jongeren te verrijken.

Financiële afwegingen

De zeven ensembles die de raad adviseert op te nemen in de BIS, vragen gezamenlijk een bedrag aan van 5.796.045 euro. Hiermee wordt het beschikbare budget van 5.379.000 euro met 417.045 euro overvraagd.

De raad heeft niet overwogen te adviseren minder dan zeven ensembles toe te laten tot de BIS. Met een aantal van zeven ensembles is in zijn ogen sprake van een minimum aan slagkracht voor de ensemblecultuur in de BIS, en is bovendien voldoende pluriformiteit gewaarborgd. De zeven geselecteerde instellingen vullen elkaar aan en vormen samen een goede vertegenwoordiging

van de ensemblepraktijk in Nederland, met zowel nieuwe als al lang bestaande genres.

Belangrijk vindt de raad evenwel dat de ensembles in de BIS de komende periode de stappen op het gebied van fair practice kunnen zetten waarvan minister, raad en sector hebben vastgesteld dat die nodig zijn. De ensembles werken op dit moment gezamenlijk aan de totstandkoming van een cao, wat de raad sterk aanmoedigt. Hij adviseert daarom de financiële ambities op het gebied van fair practice te honoreren. Ook is het belangrijk dat de ensembles hun educatieve taken goed kunnen uitvoeren. Naast de financiële groei die hiervoor nodig is, hebben sommige ensembles ook andere uitbreidingswensen, waaraan echter in het licht van het totale budget niet geheel tegemoet kan worden gekomen en die de raad niet noodzakelijk vindt voor een goed functioneren in de BIS.

De raad ziet ruimte om vijf ensembles iets lagere subsidies toe te kennen dan gevraagd, zonder dat de noodzakelijke ontwikkelingen op het gebied van fair practice geweld worden aangedaan. Deze ensembles vragen fors grotere budgetten aan dan zij in de periode 2017 – 2020 bij het Fonds Podiumkunsten ontvangen. Aan twee ensembles adviseert de raad het gevraagde bedrag toe te kennen: Holland Baroque, dat een relatief geringe toename aan rijkssubsidie begroot, en De Staat, die minder dan de huidige rijkssubsidie aanvraagt.

Podiumkunsten

Opera

		Advies	Geadviseerd/ Gereserveerd
			<i>Bedragen in euro's</i>
Nederlandse Reisopera	Enschede	Ja, mits	4.767.000
Opera Zuid	Maastricht	Ja, mits	1.579.000
Nationale Opera & Ballet	Amsterdam	Nee, tenzij	25.915.000

De categorie

‘Koester het bestaande, omarm het nieuwe’, schreef de Raad voor Cultuur in zijn recente adviezen over de wijze waarop de Culturele basisinfrastructuur (BIS) een betere afspiegeling kan gaan vormen van het culturele klimaat in Nederland. Een van de genres die al wat langer meegaan in het bestel en waarvan de raad de waarde onderstreept, is de opera. Met Nationale Opera & Ballet (De Nationale Opera) heeft Nederland een toonaangevend operagezelschap in huis, dat behoort tot de internationale top. De twee kleinere operagezelschappen Opera Zuid en de Nederlandse Reisopera brengen aantrekkelijk opera-aanbod op andere plekken in het land. De belangstelling voor hun werk is blijkens de hoge bezoekersaantallen groot.

Net als in de periode 2017 – 2020 stelt de minister subsidie beschikbaar voor drie opera-instellingen: een instelling voor grootschalig opera-aanbod (Nationale Opera & Ballet / De Nationale Opera, hierna DNO), een instelling voor overig opera-aanbod in landsdeel Oost (Nederlandse Reisopera), en een instelling voor overig opera-aanbod in landsdeel Zuid (Opera Zuid). Voorwaarden zijn dat de instellingen een breed repertoire aanbieden op het gebied van opera en dat zij onderling samenwerken om talentontwikkeling te bevorderen. Bij dit laatste dient de instelling voor grootschalig opera-aanbod een coördinerende rol te spelen.

De instelling voor grootschalig opera-aanbod en de instelling in landsdeel Oost moeten zich richten op een groot landelijk publieksbereik. De instelling in landsdeel Oost dient haar activiteiten geografisch op een geconcentreerde manier te spreiden. De instelling in landsdeel Zuid dient haar activiteiten in elk geval in de eigen regio op een geconcentreerde wijze te spreiden, en dient als additionele voorwaarde samen te werken met andere instellingen die opera-aanbod verzorgen.

De minister vraagt van de instelling voor grootschalig opera-aanbod dat deze zich internationaal onderscheidt door een excellent uitvoeringsniveau.

De minister heeft het advies van de raad in het besteladvies ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ (2019) om de subsidiebedragen voor Opera Zuid en de Nederlandse Reisopera te verhogen, overgenomen. Voor deze instellingen is een structurele toename van de subsidie gereserveerd, bedoeld om de zorgwekkende financiële gezondheid van de instellingen te verbeteren en een ruimere armslag te creëren.

De drie operagezelschappen in Nederland maken deel uit van een groter muziektheaterveld, met musical (vaak geproduceerd door vrije producenten), kleinschalige opera en hedendaags muziektheater (vaak ondersteund door het Fonds Podiumkunsten, gemeenten en/of particuliere fondsen). Muziektheater wordt in de BIS de komende periode ook gemaakt of getoond bij enkele festivals, theaterinstellingen, jeugdpodiumkunstinstellingen en ontwikkelinstellingen.

Adviezen

De raad adviseert de aanvragen van de Nederlandse Reisopera en Opera Zuid te honoreren. Wel verbindt hij hier enkele voorwaarden aan; zie hiervoor de betreffende instellingsadviezen.

De Nationale Opera valt samen met Het Nationale Ballet onder de stichting Nationale Opera & Ballet (NO&B). NO&B heeft een aanvraag ingediend voor subsidie op grond van artikel 3.19 (grootschalig opera-aanbod), waarin de instelling het beschikbare budget ruim overvraagt. NO&B heeft geen aanvraag ingediend voor subsidie op grond van artikel 3.11 (dans). In haar aanvraag geeft de instelling te weinig inzage in de artistieke plannen op het gebied van opera. De raad adviseert op grond van de aanvraag NO&B geen subsidie toe te kennen, tenzij de instelling een nieuw plan indient.

Behalve bij de producerende instellingen in de categorieën voor Opera is de discipline muziektheater ook op andere plekken in de BIS vertegenwoordigd, namelijk in de categorieën Festivals, Jeugdpodiumkunsten en Ontwikkelinstellingen. Zie hiervoor de betreffende adviezen.

Algemene indruk

De raad is in het algemeen te spreken over de grote artistieke kwaliteit van de operagezelschappen. Er werd de afgelopen periode een groot aantal bijzondere producties gemaakt. Steeds vaker worden, naast bekende operaregisseurs, makers uit onverwachte hoeken uitgenodigd. Tegelijk is ook het ijzeren repertoire voldoende te zien, in het algemeen volgens technisch hoge standaarden.

Dat opera al langere tijd in het bestel is opgenomen, laat onverlet dat ook dit genre zich voortdurend dient te vernieuwen. Het is daarom goed nieuws dat de opera zich de laatste jaren lijkt te verheugen in een vernieuwde belangstelling onder een nieuwe generatie muziektheatermakers, die het genre een nieuwe betekenis willen geven voor een nog onontgonnen publiek. Heel voorzichtig zien we hiervan de eerste invloeden in de programma's van de drie opera-instellingen in de BIS.

Wat de raad betreft, staat het operaveld de komende jaren voor de uitdaging zijn eigen, kenmerkende kwaliteit te bewaken, en zich tegelijkertijd steviger te gaan verhouden tot zich razendsnel opvolgende ontwikkelingen in een dynamisch en cultureel divers kunstlandschap.

In het algemeen dienen de operagezelschappen voor de periode 2021 – 2024 degelijke plannen in. Het valt de raad wel op dat deze plannen zeer generiek, en in het geval van DNO te generiek, zijn opgesteld. Te ensceneren titels en samenwerkingspartners worden benoemd, maar slecht gemotiveerd en toegelicht. Hoe het gekozen repertoire, de gekozen artistieke teams, de te selecteren casts bijdragen aan de ontwikkeling van de opera in Nederland en aan de vernieuwing van het publiek voor opera, blijft onbenoemd. Voorgenomen inspanningen op het gebied van diversiteit en inclusie staan veelal los van de hoofdprogrammering en zijn nog niet voelbaar in het DNA van de instellingen zelf. Hetzelfde geldt voor de aandacht voor nieuwe, vernieuwende stemmen, het vele jonge talent dat vanuit een eigentijds perspectief de mogelijkheden van opera wil onderzoeken. Zij krijgen vaak al een plek op het zij-podium, maar de springplank ontbreekt om hen vervolgens ook de sprong te laten maken naar de hoofdpodia. Ook lijkt geen sprake van onderlinge afstemming van de programma's.

In zijn sectoradvies Muziektheater 'Later is al lang begonnen' (2019), benoemde de raad enkele uitdagingen waarvoor de opera in het huidige tijdgewricht staat. De BIS-opera-instellingen gaven de raad bij het opstellen van dit advies waardevolle input over de koers die de opera de komende jaren in Nederland zal moeten varen. Ze kwamen met zinvolle gedachten om aangehaakt te blijven bij wat kunstenaars en publiek vandaag de dag bezighoudt, ook in het licht van andere opkomende genres en ontwikkelingen. Ook brachten de gezelschappen in die periode een informeel platform van de grond waarin fonds- en rijksgesubsidieerde opera zouden participeren om te praten over de toekomst van de opera, het 'Operagilde'. Dit gilde lijkt sindsdien echter een stille dood gestorven, en in de ingediende plannen is van bovengenoemde progressiviteit weinig terug te lezen. De drie gezelschappen beschrijven hun gangbare beleid en schetsen niet die stip op de horizon die ze met hun aanwezigheid in het veld voor de opera willen bereiken.

De voorgenomen activiteiten markeren op die manier geen stappen in een grotere ontwikkeling, maar blijven wat ze zijn: een verzameling losse (meer en minder interessante) activiteiten. Daarbij valt vooral op dat de keuzes eerder iets behoudender lijken dan in de plannen van vier jaar geleden. Dit heeft de raad enigszins teleurgesteld.

Tegelijk erkent de raad dat Opera Zuid en de Nederlandse Reisopera de afgelopen periode financieel en deels ook organisatorisch in zwaar weer verkeerden, en begrijpt hij dat de zeilen nu vooral moeten worden bijgezet om weer op koers te raken. Het wordt uit de plannen zichtbaar dat hieraan hard wordt getrokken, al adviseert de raad in een enkel geval andere prioriteiten voor de besteding van het extra uitgetrokken subsidiebedrag.

Met enige spijt merkt de raad op dat de instellingen niet voldoen aan de voorwaarde in de subsidieregeling om onderling samen te werken aan de bevordering van talentontwikkeling, met daarin een coördinerende rol voor

DNO. Hij adviseert de minister de instellingen alsnog om een uitwerking van deze samenwerking te vragen, waarbij DNO het voortouw neemt. De raad kan zich voorstellen dat de drie operagezelschappen in de aanloop naar de periode 2021 – 2024 een convenant opstellen om overeen te komen hoe zij deze samenwerking willen vormgeven, nu de DNO Studio daar geen afdoende middel voor lijkt te zijn. Daarbij dienen zij zich te laten leiden door de vraag welke behoeften op het vlak van talentontwikkeling binnen de opera in Nederland prioriteit hebben, welke taken de instellingen zelfstandig kunnen vervullen en hoe zij elkaar daarbij aanvullen, en welke verantwoordelijkheden zij gezamenlijk op zich kunnen nemen. Hierin dient ook het kunstvakonderwijs te worden betrokken.

De raad kijkt belangstellend uit naar enkele initiatieven die de instellingen zelf tot stand brengen ter bevordering van talentontwikkeling. Als voorbeelden noemt hij de voorgenomen ‘Summerschool’ voor in Nederland afgestudeerde zangtalenten en de ‘Mini-opera’s’ door nieuwe Nederlandse regisseurs bij de Nederlandse Reisopera, het interdisciplinaire talentlab voor muziektheater dat Opera Zuid vormgeeft met VIA ZUID en Intro, en het Off Forward Festival en de DNO Studio bij De Nationale Opera. De raad meent dat het effect van al deze inspanningen kan worden verhoogd door ze te bezien als onderdelen van een gezamenlijk gevoerd talentontwikkelingsbeleid.

Podiumkunsten Festivals

		Advies	Geadviseerd <i>Bedragen in euro's</i>
Festival Oude Muziek	Utrecht	Ja	659.613
Holland Festival	Amsterdam	Ja	3.000.000
Nederlandse Dansdagen	Maastricht	Ja	275.000
Noorderzon	Groningen	Ja	390.000
November Music	's-Hertogenbosch	Ja	275.000
Festival Tweetakt	Utrecht	Ja, mits	390.000
Oerol	Midsland	Ja, mits	455.000
Operadagen Rotterdam	Rotterdam	Ja, mits	350.000
ADE	Amsterdam	Nee	0
Cello Biënnale Amsterdam	Amsterdam	Nee	0
Cultura Nova	Heerlen	Nee	0
ESNS	Groningen	Nee	0
Gaudeamus	Utrecht	Nee	0
High Arts	Delft	Nee	0
Holland Dance Festival	Den Haag	Nee	0
Koorbiënnale	Haarlem	Nee	0
Music Meeting	Nijmegen	Nee	0
Rotterdam Circusstad	Rotterdam	Nee	0
SPRING	Utrecht	Nee	0
schrit_tmacher	Heerlen	Nee	0
Summer Dance Forever	Amsterdam	Nee	0
De Theaterdagen	Amsterdam	Nee	0
Theaterfestival Boulevard	's-Hertogenbosch	Nee	0
Wonderfeel	Bussum	Nee	0

De categorie

De festivals in de podiumkunsten hebben zich de afgelopen decennia bewezen als uitgelezen plekken waar concerten en voorstellingen voor een breed publiek worden gepresenteerd. Toeschouwers kunnen op festivals kennisnemen van gekend en onbekend podiumkunstenaanbod uit binnen- en buitenland. Daarnaast dragen festivals in belangrijke (en toenemende) mate bij aan de ontwikkeling en doorstroming van makers, genres en nieuw repertoire. Festivals zijn belangrijke platforms voor debat en reflectie en voor talent- en genreontwikkeling.

Het Nederlandse festivallandschap is rijkgeschakeerd. Er zijn festivals die een grote diversiteit aan disciplines tonen. Maar er zijn ook festivals die zich specialiseren in een niche binnen de podiumkunsten, zoals een bepaald muziekinstrument of een afgebakend genre. Hoe dan ook, festivals zijn vanwege de geconcentreerde tijdsspanne, de gerichte programmering, de omlijstende activiteiten en de vaak aantrekkelijke sfeer, de ideale plek voor nieuwsgierigen, geïnteresseerde liefhebbers, *die-hards* en professionals om elkaar te treffen. Zodoende zijn festivals letterlijk 'vieringen' waarbij een kunstvorm in het zonnetje wordt gezet en haar ontwikkeling wordt getoond aan iedereen die haar een warm hart toedraagt.

De raad heeft in ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ (2019) gepleit voor een uitbreiding van het aantal festivals in de Culturele basisinfrastructuur (BIS) tot vijftien. Hij is verheugd dat de minister het aantal plekken voor podiumkunstenfestivals in de BIS heeft vergroot. In de subsidieregeling voor de BIS 2021 – 2024 had de minister het aantal podiumkunstenfestivals op een maximum van zeven gesteld. In een brief van 27 mei 2020 aan de Tweede Kamer schrijft de minister echter dat zij de maximering van het aantal podiumkunstenfestivals in de BIS schrapt. Dit doet zij in het licht van de uitzonderlijk slechte situatie voor festivals als gevolg van de noodzakelijke coronamaatregelen. Bovendien geeft zij aan dat het niet wenselijk is om podiumkunstenfestivals uit de basisinfrastructuur te laten vallen. De raad juicht de uitbreiding van het aantal plekken toe, al maakt het onveranderde beschikbare budget voor de podiumkunstenfestivals slechts een zeer beperkte uitbreiding mogelijk, waardoor de hoeveelheid BIS-festivals nog steeds geen recht kan doen aan de kwaliteit en pluriformiteit van het Nederlandse festivallandschap.

In de BIS behoren de festivals in de podiumkunsten (artikel 3.22 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) tot de instellingen met als kernactiviteit de presentatie van actueel of vernieuwend aanbod in internationale context op het terrein van de podiumkunsten. De activiteiten van de instelling zijn er mede op gericht een platform te bieden voor internationale uitwisseling van vakgenoten. Het festival vindt jaarlijks of tweejaarlijks plaats gedurende een in de tijd beperkte periode. En de activiteiten zijn niet aan te merken als activiteiten van één specifieke schouwburg, concertzaal of andere organisatie die zich primair richt op de presentatie van cultuuruitingen.

In de subsidieregeling zijn naast het maximum aantal van zeven ook de nadere specificeringen voor bepaalde typen festivals losgelaten. Zo waren er bijvoorbeeld specifieke plekken benoemd voor een festival in de regio noord met als kernactiviteit de presentatie van aanbod op het gebied van locatietheater, en een festival in de regio Zuid met als kernactiviteit de presentatie van aanbod op het gebied van dans. (zie Subsidieregeling 2017 – 2020, artikel 3.23).

Voor de podiumkunstenfestivals in de BIS is een totaalbedrag van 5.792.000 euro beschikbaar. De festivals hoeven geen eigen inkomstennorm meer te behalen. Bij een positief advies mag een instelling niet meer dan 10 procent minder subsidie krijgen dan de minister of een fonds in de vorige periode heeft verleend.

Adviezen

Voor de periode 2021 – 2024 zijn 24 aanvragen ingediend. Vier daarvan zijn afkomstig van de huidige BIS-instellingen; dat zijn Holland Festival, Festival Oude Muziek, Nederlandse Dansdagen en Oerol. De raad adviseert acht aanvragers te honoreren, waaronder vier nieuwe aanvragers. De 24 instellingen hadden in totaal een bedrag van 13.079.204 euro aangevraagd.

De raad heeft de volgende instellingen positief beoordeeld, maar heeft na een afweging besloten om te adviseren de volgende festivals geen subsidie toe te kennen: Amsterdam Dance Event, Cello Biënnale Amsterdam, Cultura Nova, Eurosonic Noorderslag, Gaudeamus, Holland Dance Festival, Koorbiënnale, Music Meeting, Rotterdam Circusstad, schrit_tmacher, Theaterfestival Boulevard, SPRING, Summer Dance Forever, Theaterdagen, Wonderfeel.

De raad heeft de subsidieaanvraag van High Arts negatief beoordeeld.

Algemene indruk

De raad is onder de indruk van de grote diversiteit aan festivals waarvoor een aanvraag is ingediend. Hij is content over de kwaliteit van de aanvragen en de mate van professionaliteit. Het valt hem op dat alle belangrijke disciplines en genres in de aanvragende festivals vertegenwoordigd zijn. De raad vond het een zware opgave om met het kleine aantal beschikbare plekken een BIS voor podiumkunstenfestivals samen te stellen waarin alle disciplines en (sub)genres voldoende vertegenwoordigd zijn. Het landschap van BIS-waardige podiumkunstenfestivals is groter en veelzijdiger dan gehonoreerd kon worden, en de keuze van acht festivals doet niet volledig recht aan die pluriformiteit en kwaliteit. De raad adviseert (in lijn met het besteladvies ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’) dat in de volgende BIS-periode genoeg plekken én genoeg budget is om het aantal BIS-festivals uit te breiden, en dat er dan ook de mogelijkheid is om nog meer genres te honoreren (zoals de popmuziek en de urban arts).

De raad vindt het mooi om te zien dat festivals in alle delen van het land floreren. Het lijkt erop dat juist de steden en provincies waar het aantal producerende instellingen in de podiumkunsten wat dunner is gezaaid, extra behoefte creëren en ruimte bieden aan festivals. Zo is meer dan de helft van de aanvragende festivals niet gevestigd in een van de drie grote steden. De raad denkt dat hij met zijn keuzes een goed evenwicht heeft kunnen vinden tussen festivals binnen en buiten de Randstad.

Een festival in de BIS dient podiumkunstenaanbod ‘in een internationale context’ te presenteren. Die internationale context kan zowel betrekking hebben op het presenteren van internationaal aanbod als op het bieden van een platform voor uitwisseling van internationale vakgenoten. Sommige festivals zijn hierin gespecialiseerd en andere programmeren vooral Nederlands aanbod maar trekken internationale professionals die, ondersteund door een toegespitst randprogramma, kennis opdoen en uitwisselen over Nederlandse podiumkunsten in een internationale context. Daardoor is het festival in Nederland een ontmoetingsplek voor binnen- en buitenlandse programmeurs, makers en andere smaakmakers in de sector. Ook zijn er festivals die beide functies combineren. De raad vindt beide functies waardevol voor een plek in de BIS, en heeft in de afweging per discipline/genre gekeken welk type festival voor dat cluster aanvragen het meest relevant is en het meeste meerwaarde biedt, ook in aanvulling op wat de regio aan podiumkunsten biedt.

Een aantal aanvragende festivals toont voornamelijk Nederlands aanbod dat al eerder in première is gegaan en/of een zogenaamde showcase biedt van meer of minder gekend Nederlands aanbod. Deze festivals bieden Nederlands publiek een extra gelegenheid om voorstellingen en concerten bij te wonen. Daarnaast dragen ze ook bij aan de internationale uitwisseling, omdat het buitenlandse professionals aantrekt die kennis willen nemen van belangwekkende Nederlandse podiumkunstenaars. De raad vindt het noodzakelijk dat de programmering van een BIS-festival is samengesteld op grond van een artistieke visie, niet op grond van economische motieven.

Ten slotte merkt de raad op dat festivals in veel gevallen ook een belangrijke functie hebben op het gebied van talent- en genreontwikkeling. Sommige festivals (co)produceren activiteiten van jonge scheppende en uitvoerende podiumkunstenaars, andere hebben een goede hand in de keuze van (nog) onbekende buitenlandse makers, en weer andere initiëren artistieke ontwikkelingen. De raad juicht de bijdrage van de festivals aan talentontwikkeling toe. Festivals zijn een aantrekkelijke plek waar jong talent zich kan presenteren, ervaring kan opdoen en publiek kan genereren.

Afwegingen

De raad heeft uit de 24 aanvragers een keuze van acht festivals in de BIS gemaakt. Vanwege de brief van de minister van 27 mei 2020 had hij meer ruimte in het aantal instellingen dan hij op grond van de subsidieregeling positief kon adviseren. De raad is bij het uiteindelijke besluit over de festivals afgeweken van de keuze die de commissie heeft gemaakt. De commissie heeft conform de regeling geadviseerd zeven festivals op te nemen in de BIS. De raad heeft echter besloten alle huidige festivals in de BIS te honoreren en daarvoor de beschikbare middelen over acht festivals te verdelen. Daarbij heeft hij de keuze gemaakt om te adviseren twee festivals uit de huidige BIS te korten op de subsidie. Het subsidiebedrag van Oerol valt lager uit vanwege de inhoudelijke beoordeling van het festival; de raad adviseert het Holland Festival een lagere subsidie toe te kennen om daarmee financiële ruimte te creëren voor een achtste festival in de BIS. Voor één festival uit de BIS adviseert hij het subsidiebedrag constant te houden. Voor één festival in de huidige BIS (die met het kleinste budget) adviseert hij meer subsidie toe te kennen dan in de vorige periode. Ook al heeft hij enige festivals tot zijn spijt moeten korten, de raad hoopt dat hij met deze verdeling de festivals in deze tijd continuïteit kan bieden.

De raad heeft de aanvragen eerst beoordeeld aan de hand van de beoordelingscriteria. Op grond daarvan krijgt een festival een negatief advies, namelijk High Arts. De andere 23 festivals heeft de raad inhoudelijk en bedrijfsmatig positief beoordeeld.

Zoals de raad in zijn Beoordelingskader heeft geschreven, zijn er naast de beoordelingscriteria drie aspecten waar hij in zijn afweging rekening mee houdt: pluriformiteit van (sub)sectoren en disciplines, nadruk op nieuwe disciplines en genres, en geografische spreiding.

Hij heeft bij de samenstelling van de podiumkunstenfestivals allereerst gestreefd naar optimale pluriformiteit, zodat de verschillende sectoren en disciplines zo goed mogelijk worden vertegenwoordigd, voor zover het beperkte aantal plekken dat toelaat. Daarnaast dienen de instellingen genoeg nadruk te leggen op artistieke visie.

Ook had de raad speciale aandacht voor nieuwe disciplines en genres. Binnen die sectorale/disciplinaire clustering heeft hij vervolgens beoordeeld welke festivals het meest voldeden aan de volgende taken en aanbod die volgens hem horen bij een podiumkunstenfestival in de BIS:

- Het festival biedt kwalitatief hoogstaand aanbod.
- Het festival is voor de desbetreffende sector(en) en/of discipline(s) in Nederland maatgevend als internationaal platform, op grond van internationaal aanbod en/of uitwisseling van kennis tussen internationale professionals.
- Het festival biedt een artistiek-inhoudelijke samenhang in de programmering.
- Het festival toont én initieert ontwikkelingen op het gebied van het betreffende genre en van nieuw talent.

Ten slotte heeft de raad geverifieerd of de festivals die op grond van deze inhoudelijke afweging overbleven genoeg verspreid zouden zijn over Nederland.

De raad heeft de 23 festivals in beginsel positief beoordeeld. Hij heeft deze onderverdeeld in de volgende clusters:

Multidisciplinair (twee of meer disciplines): Holland Festival, Noorderzon, Theaterfestival Boulevard, Cultura Nova, SPRING, Oerol.

Theater: Theaterdagen.

Circustheater: Rotterdam Circusstad
Dans: Nederlandse Dansdagen, Holland Dance Festival, schrit_tmacher, Summer Dance Forever.

Jeugdpodiumkunsten: Tweetakt.

Muziektheater: Operadagen Rotterdam.

Muziek: Festival Oude Muziek, November Music, Eurosonic Noorderslag, Amsterdam Dance Event, Gaudeamus, Music Meeting, Koorbiënnale, Cello Biënnale Amsterdam, Wonderfeel.

Multidisciplinair

Eén van de multidisciplinaire festivals is Holland Festival. Dit festival heeft een missie, uitstraling, aanbod en statuut die voor Nederland uniek is. Holland Festival programmeert en coproduceert voorstellingen en concerten op een schaal en een kwaliteit die door geen enkele andere instelling wordt geëvenaard. Theater en klassieke muziek zijn in dit festival ruim vertegenwoordigd. Ook besteedt het festival aandacht aan dans en muziektheater. De raad vindt daarom dat Holland Festival niet kan ontbreken in de BIS.

Van de resterende aanvragers in het cluster multidisciplinair kiest de raad voor Noorderzon en Oerol. Noorderzon presenteert veel vernieuwend en artistiek

aanbod, waarbij er ook ruimschoots aandacht is voor nieuwe internationale makers én interdisciplinair aanbod. Hoewel het aanbod *cutting edge* is, slaagt het festival erin ook laagdrempelig te zijn en daardoor een gemêleerd jong én oud publiek te trekken.

Oerol is in haar bijna veertigjarige geschiedenis uitgegroeid tot een veelzijdig festival waar een groot publiek zich kan onderdompelen in bijzondere voorstellingen die een interactie aangaan met unieke locaties. Talenten uit eigen land en regio krijgen veel kansen op Oerol om zich te bekwamen in het locatietheater.

Theaterfestival Boulevard, Cultura Nova en SPRING zijn alle drie multidisciplinaire festivals die over het algemeen kwalitatief hoogstaand aanbod presenteren in een aantrekkelijke setting met vaak veel optredens en ontmoetingsplekken in de openlucht. Ieder festival heeft zijn eigen focus: Theaterfestival Boulevard biedt hoogwaardig Nederlands en Vlaams aanbod en Cultura Nova richt zich op de verbindende kracht van beeldend theater. SPRING heeft een soortgelijk artistiek profiel als Noorderzon maar slaagt er vooralsnog minder goed in om experimenteel aanbod voor een breed en divers publiek toegankelijk te maken. De internationale werking, het onderscheidende profiel en aanbod en de kwaliteit van de integrale programmering in relatie tot de diversiteit van het publiek van deze festivals, is beduidend minder dan van Noorderzon of heeft niet de bijzondere ambiance, het grote publieksbereik en de grote nationale uitstraling van Oerol. Dit alles overwegende kiest de raad voor Noorderzon en Oerol naast Holland Festival als multidisciplinaire podiumkunstenfestivals in de BIS.

Theater

Theaterdagen richt zich louter op theater. De raad vindt het van groot belang dat het theateraangebod voldoende vertegenwoordigd is in de podiumkunstenfestivals. Holland Festival en Noorderzon bieden een breed spectrum aan kwalitatief hoogstaand internationaal aanbod, waardoor een apart festival voor het reguliere Nederlandse theater binnen de beschikbare festivalplekken geen prioriteit heeft. Daarnaast vindt de raad het internationale profiel van Theaterdagen te beperkt voor opname in de BIS.

Circustheater

De raad juicht het toe dat er festivals zijn die zich geheel toelagen op het circustheater en onderkent de potentie van Rotterdam Circusstad als platform voor internationaal aanbod en dito uitwisseling. Gezien het beperkt aantal plekken in de BIS heeft de raad deze aanvraag in de afweging laten afvallen, omdat het aandachtsgebied te specifiek en in Nederland nog te weinig ontwikkeld is om een apart festival in de BIS te rechtvaardigen.

Dans

Vijf aanvragende festivals leggen zich geheel toe op dans. Ook een aantal andere aanvragers biedt specifieke dansprogrammering aan, al is die beperkt, gelet op de rijke variëteit binnen de dansdiscipline.

Summer Dance Forever is gericht op urban arts, met naast dans ook speciale aandacht voor (hiphop)muziek. De raad vindt het belangrijk dat de canon

wordt verbreed en dat urban arts goed vertegenwoordigd is in de landelijke culturele basisinfrastructuur. Hij constateert dat het festival grote aantrekkingskracht heeft op jongeren en een grote internationale programmering en uitstraling heeft. Maar de raad is van mening dat onvoldoende is uitgewerkt op welke wijze Summer Dance Forever de komende periode zijn artistieke ambities en flinke activiteitengroei, waaronder de brugfunctie tussen urban arts en danstheater, concreet invulling gaat geven. In de afweging is Summer Dance Forever daarom als BIS-festival afgefallen.

De andere dansfestivals programmeren met name moderne en hedendaagse dans. Holland Dance Festival en schrit_tmacher kiezen hierbij vooral voor internationale programmering en de Nederlandse Dansdagen is in de eerste plaats een platform dat aan binnenlandse en buitenlandse dansprofessionals de ruimte biedt elkaar in een context van Nederlandse dansproducties te ontmoeten. Schrit_tmacher brengt een hoogstaand internationaal aanbod naar Nederland, dat deels ook beperkt elders in Nederland wordt getoond.

De programmatische samenhang is echter nog onvoldoende uitgewerkt om tot de inhoudelijke (artistieke) verbindingen te komen die het festival beoogt.

De raad vindt het internationale aanbod van Holland Dance Festival solide, maar weinig vernieuwend. Nederlandse Dansdagen heeft in vergelijking met de andere twee festivals de meest uitgewerkte visie op, en aandacht voor de discipline-brede ontwikkeling van de danskunst en dansmakers. Daarnaast zet dit festival zich het meest in voor publieksverbreding en het biedt een platform voor de internationale dansprofessionals die kennis willen nemen van de Nederlandse dans. Op basis van al deze afwegingen vindt de raad Nederlandse Dansdagen het beste thuishoren in de BIS.

Jeugdpodiumkunsten

Slechts één festival dat zich geheel toelegt op jeugdpodiumkunsten heeft een aanvraag ingediend; een aantal andere aanvragers programmeert, naast het aanbod voor volwassenen, een meer of minder uitgebreid

jeugdpodiumkunstenaanbod. De raad vindt het belangrijk dat het jeugdpodiumkunstenaanbod in Festivals in de BIS voldoende zichtbaar is en dat er een platform is waar internationale uitwisseling tussen professionals plaatsvindt. De raad vindt Tweetakt een bijzonder geschikte kandidaat voor de vervulling van deze functie, omdat het een sterk innovatief, interdisciplinair aanbod heeft, dat expliciet ook een aanvulling is én als spiegel fungeert voor het Nederlandse jeugdpodiumkunstenveld. Tweetakt gaat internationale coproducties aan, staat hoog op de kaart binnen de ontwikkeling van de jeugdpodiumkunsten. Tweetakt programmeert de jeugdpodiumkunsten in een brede context van jeugdcultuur, en besteedt in haar publieksbeleid veel aandacht aan jongeren met migratieachtergrond.

Muziektheater

Operadagen Rotterdam is het enige aanvragende festival dat zich geheel toelegt op muziektheater, al zijn er ook andere festivals die opera- en muziektheatervoorstellingen presenteren. De raad is te spreken over de kwaliteit van dit festival en geeft het een positief advies voor een plek in de basisinfrastructuur. Gezien de brede en interdisciplinaire benadering van de discipline muziektheater is het complementair aan het andere aanbod van de

andere festivals en van de andere instellingen op het gebied van opera en muziektheater. Operadagen Rotterdam heeft vanwege het aanbod en het netwerk een internationale functie. Door middel van diverse partners, gastcuratoren, en participatieve programma's slaagt het festival erin om behalve een vakfestival, ook een echt publieksfestival te zijn.

Muziek

Binnen het brede cluster muziek vertegenwoordigen acht aanvragers verschillende genres. Festival Oude Muziek, Koorbiënnale, Cello Biënnale en Wonderfeel richten zich op een specifiek tijdvak, genre of instrument binnen de klassieke muziek, en Gaudeamus en November Music zijn festivals met een focus op hedendaagse en actuele muziek. Amsterdam Dance Event en Eurosonic Noorderslag zijn twee festivals voor (subgenres binnen) de popmuziek. Music Meeting ten slotte richt zich op een genre dat het festival zelf als eclectisch omschrijft, nu de term 'wereldmuziek' niet langer de lading dekt.

De raad hecht grote waarde aan Festival Oude Muziek, misschien wel het belangrijkste festival ter wereld op dit gebied, dat jaarlijks hét platform is waar binnen- en buitenlandse musici, professionals en liefhebbers elkaar ontmoeten. Door middel van onderzoek naar repertoire en uitvoering laat het festival zien hoezeer ook de oude muziek zich kan vernieuwen. Gezien de hoge kwaliteit van het internationale aanbod en het platform voor talentontwikkeling binnen dit genre adviseert de raad dit festival een plek toe te kennen in de BIS.

De raad is positief over de kwaliteit van de andere twee aanvragende festivals op het gebied van de klassieke muziek, Koorbiënnale en Cello Biënnale Amsterdam, maar vindt de festivals onvoldoende functioneren als internationaal platform voor de sector om opgenomen te worden in de BIS. Wonderfeel is een op de popleest geschoeid klassiek muziekfestival. Het levert vooral een bijdrage aan de presentatie en beeldvorming van klassieke muziek, maar mist de voor een BIS-positie noodzakelijke artistiek-inhoudelijke visie op en bijdrage aan het genre.

Op het gebied van de actuele muziek verkiest de raad November Music boven Gaudeamus. Beide festivals hebben een grote programmatische kwaliteit, beschikken over veel expertise, doen veel aan talentontwikkeling en hebben een belangrijke innovatieve rol in de sector. De raad vindt echter dat November Music zich meer openstelt naar het publiek dan Gaudeamus en constateert dan ook dat het festival een groter en diverser publiek bereikt. De raad vindt het in het licht van de artistieke verbreding, belangrijk voor het muzieklandschap dat een festival voor de actuele muziek deel uitmaakt van de BIS en adviseert dan ook om November Music daarin op te nemen.

De raad vindt het belangrijk dat de canon in de BIS wordt verbreed en vindt dat popmuziek daar ook in thuishoort. Toch heeft hij geen van de aanvragende popfestivals kunnen honoreren. High Arts heeft de raad negatief beoordeeld. Hij oordeelt wel positief over de aanvraag van Eurosonic Noorderslag en Amsterdam Dance Event, maar vindt dat de festivals te weinig visie op de artistieke ontwikkeling formuleren voor een plaats in de BIS. De aanvragende

festivals zijn vooral een combinatie van conferentie, festival en showcase, en de impuls die de festivals aan de sector geven is eerder zakelijk dan artistiek-inhoudelijk.

Music Meeting vervult een rol in het bijeenbrengen van kwalitatief goede niet-westerse muziek en is een platform voor eclectische muziekstijlen. De raad erkent de bijdrage aan pluriformiteit in het Nederlandse muziekveld maar vindt de artistiek-inhoudelijke fundamenten van het festival onvoldoende uitgewerkt. Gezien het beperkte aantal plekken in de BIS voor podiumkunstenfestivals heeft de raad Music Meeting geen prioriteit gegeven.

Op basis van deze artistiek-inhoudelijke afwegingen heeft de raad acht festivals geselecteerd en die vervolgens op grond van de geografische spreiding getoetst:

Holland Festival in Amsterdam, Operadagen Rotterdam in Rotterdam, Festival Oude Muziek en Tweetakt in Utrecht, Nederlandse Dansdagen in Maastricht, Noorderzon in Groningen, November Music in 's-Hertogenbosch en Oerol op Terschelling. De geselecteerde festivals zijn, mede gelet op de spreiding van het totaal aantal aanvragen, voldoende over het land verspreid.

Podiumkunsten

Jeugdpodiumkunsten

		Advies	Geadviseerd <i>Bedragen in euro's</i>
AYA	Amsterdam	Ja	685.000
BonteHond	Almere	Ja	700.000
Het Filiaal theatermakers	Utrecht	Ja	800.000
Het Houten Huis	Groningen	Ja	815.000
HNTjong	Den Haag	Ja	830.000
Holland Opera	Amersfoort	Ja	600.000
Het Laagland	Sittard	Ja	800.000
Maas	Rotterdam	Ja	1.252.656
SALLY	Maastricht	Ja	600.000
de Stilte	Breda	Ja	700.000
Theater Artemis	's-Hertogenbosch	Ja	793.344
Theater Sonnevand	Enschede	Ja	830.000
De Toneelmakerij	Amsterdam	Ja	830.000
Garage TDI	Assen	Nee	0
Het Toneelschap B&D	Deventer	Nee	0
Oorkaan	Amsterdam	Nee	0
Theater Gnaffel	Zwolle	Nee	0
Theatergroep Kwatta	Nijmegen	Nee	0
Theatergroep Maanlanders	Nijmegen	Nee	0
Unieke Zaken	Alkmaar	Nee	0

De categorie

Als er een veld is binnen de kunsten dat direct aansluit bij de leefwereld van het publiek, dan is het dat van de jeugdpodiumkunsten. Van de onderwerpkeuzes tot wie er op de speelvloer staan, van de verhalen die verteld worden tot de vorm waarin die worden gegoten: jeugdpodiumkunstmakers zullen zich altijd rekenschap moeten geven van wat hun publiek bezighoudt en uitdaagt. Nederland kent een zeer gevarieerd palet aan jeugdtheater, jeugddans, jeugdmuziektheater en jeugdmuziek. De manier waarop in het Nederlandse cultuurklimaat kinderen en jongeren serieus worden genomen, is voorbeeldstellend binnen Europa en de rest van de wereld. Omdat de meeste instellingen op scholen spelen, wordt met hun werk een groot aantal kinderen en jongeren bereikt.

In de huidige periode zijn negen jeugdtheaterinstellingen opgenomen in de Culturele basisinfrastructuur (BIS). Op advies van de raad heeft de minister de subsidie categorie voor jeugdpodiumkunsten (artikel 3.24 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) uitgebreid tot alle disciplines, waardoor ook producerende instellingen voor jeugddans, jeugdmuziek en jeugdmuziektheater in aanmerking komen voor subsidiëring. Hiermee geeft de BIS voor jeugd een veelzijdiger beeld te zien, en komt de BIS ten goede aan een bredere waaier aan kunstenaars en publiek.

De minister stelt een BIS-subsidie beschikbaar voor maximaal vijftien instellingen die podiumkunsten maken voor de jeugd tot 18 jaar, op voorwaarde dat zij een substantieel deel van hun voorstellingen realiseren op een podium en dat zij hun activiteiten verspreid over het jaar realiseren. In totaal stelt de minister hiervoor ten hoogste 10.236.000 euro ter beschikking, waarbij instellingen die nu al vanuit de BIS of door een cultuurfonds meerjarig worden gesubsidieerd, niet minder kunnen krijgen toegekend dan 90 procent van hun huidige subsidie.

Adviezen

De raad heeft twintig aanvragen ontvangen van instellingen die opteren voor een plek in de BIS. Het ging om de negen huidige BIS-theaterinstellingen (waarvan er een zich vooral toelegt op muziektheater) en daarnaast elf instellingen op het gebied van jeugdtheater (6), jeugddans (3), jeugdmuziektheater (1) en jeugdmuziek (1).

De raad heeft de plannen van de instellingen allereerst individueel beoordeeld aan de hand van de algemene beoordelingscriteria en de specifieke eisen die de regeling stelt aan jeugdpodiumkunstinstanties. Vervolgens heeft de raad, conform zijn Beoordelingskader, een afweging gemaakt op basis van pluriformiteit van (sub)sectoren en disciplines, nadruk op nieuwe disciplines en genres, en geografische spreiding. Ook de financiële gezondheid van de sector is in de overwegingen betrokken (zie 'Afwegingen').

Op basis van zijn oordeelsvorming en overwegingen stelt de raad voor om dertien jeugdpodiumkunstinstanties op te nemen in de BIS. Met dit voorstel komt de raad tot een bijna maximale pluriformiteit aan genres, en een zo goed mogelijke spreiding over het land.

In de huidige periode wordt Maas voor haar theateractiviteiten gesubsidieerd vanuit de BIS en voor haar dansactiviteiten door het Fonds Podiumkunsten. De raad adviseert om Maas als geheel te subsidiëren vanuit de BIS. Dit betekent een verschuiving van in totaal zes huidige fondsgezelschappen naar de BIS: AYA, Maas, BonteHond, Holland Opera, de Stilte en SALLY.

Voor één BIS-gezelschap ziet de raad geen plek meer in de BIS: Theatergroep Kwatta. Dit gezelschap is de afgelopen periode organisatorisch en financieel door te zwaar weer gegaan. De aanvraag voldoet op het vlak van een gezonde bedrijfsvoering niet aan de vereisten om een plek binnen de BIS te kunnen continueren.

De raad ziet binnen het huidige budget geen mogelijkheid om meer dan zes instellingen vanuit het Fonds Podiumkunsten over te hevelen naar de BIS.

De aanvragers die de raad niet in een BIS-positie ziet, houden zich bijna allemaal met de discipline theater bezig. Naast Theatergroep Kwatta zijn dit Garage TDI, Unieke Zaken, Theatergroep Maanlanders, Theater Gnaffel (voor poppentheater) en Het Toneelschap B&D. Op grond van haar afwegingen adviseert de raad ook de aanvraag van Oorkaan, voor jeugdmuziek, niet te honoreren.

In de BIS zijn jeugdpodiumkunsten verder belegd bij Introdans, het dansgezelschap voor volwassenendans en jeugddans dat subsidie ontvangt in het kader van artikel 3.11 van de regeling (categorie Dans). Daarnaast zijn jeugdpodiumkunsten in de BIS vertegenwoordigd in de categorieën Festivals en Ontwikkelinstellingen. Zie hiervoor de betreffende adviezen.

Algemene indruk

Nederland kent een verfijnd palet aan jeugdpodiumkunsten. Dat is bij de grondige bestudering van de twintig aanvragen weer duidelijk gebleken. Teksttheater, peuterdans, urban dans, opera, nieuwe interactieve formats die spelen met de wetten van games en virtual reality, prikkelarm theater en voorstellingen met een doventolk, een-op-een-voorstellingen, grotezaalproducties, voorstellingen zonder taal, voorstellingen mét taal, voorstellingen in een fantasietaal, invloeden uit de pop-, elektro- game- en straatcultuur. De twintig aanvragers zetten zich op de meest inventieve manieren in om een jeugdig publiek – van 2 tot 18 jaar – aan te spreken.

Een van de verfrissendste kenmerken van de jeugdpodiumkunsten is dat de vraag ‘voor wie’ iets wordt gemaakt hier gelijk opgaat met de vraag ‘wat’ er wordt gemaakt. Jeugdpodiumkunsten bereiken constant nieuw publiek en spelen goed in op de tijdgeest (anders raken ze dit publiek immers kwijt). Op het gebied van diversiteit en inclusie (op het podium en in de zaal) lopen de jeugdpodiumkunstinstanties voorop. Het bereik is groot en breed, onder andere ook door de vele schoolvoorstellingen: van kinderdagverblijf tot middelbare scholen, inclusief speciaal onderwijs.

In vergelijking met enkele jaren geleden ziet de raad in de jeugdpodiumkunsten een verfrissend elan. Het is opvallend dat deze sector zich zelfbewuster dan ooit lijkt te presenteren. Overtuigd van de eigen kracht en nieuwsgierig naar het jeugdige publiek presenteren de aanvragers in de BIS prikkelende plannen die optimistisch stemmen over het culturele klimaat waarin kinderen en jongeren van nu opgroeien.

De raad ziet bij de jeugdpodiumkunsten actueel aanbod, veelal gemaakt door een nieuwe generatie artistiek leiders en makers die de laatste ontwikkelingen op artistiek en maatschappelijk vlak vertalen in aansprekende producties. Veel producties zijn interdisciplinair en combineren diverse genres met elkaar, en spelen in op maatschappelijke thema's die kinderen en jongeren bezighouden, vaak ook met betrekking tot de zoektocht naar de eigen identiteit. De meeste instellingen ontwikkelen met kennis van zaken sterke educatieve programma's in samenwerking met scholen, die de eigenwijsheid van de kunst combineren met de leerdoelen van het onderwijs. Daarbij ziet de raad ook een verbreding van doelgroepen; steeds vaker richten instellingen zich (ook) op peuters en op vmbo-leerlingen. Programma's voor talentontwikkeling zijn niet alleen toegankelijk voor studenten aan het hbo-kunstonderwijs, maar ook voor studenten aan het mbo of artiesten die vanuit de urban arts het veld in stromen.

Afwegingen

De raad heeft zoals gezegd twintig aanvragen voorgelegd gekregen, waarvan hij er maximaal vijftien kon voordragen voor een plaats in de BIS, met een maximale subsidiehoogte van 10.236.000 euro.

De raad heeft allereerst de individuele aanvragen beoordeeld, rekening houdend met de vijf algemene subsidiecriteria en de specifieke eisen die de regeling aan jeugdpodiumkunstinstanties stelt. Vervolgens heeft hij, conform zijn Beoordelingskader, gestreefd naar een jeugdpodiumkunsten-BIS die landelijke beschikbaarheid van jeugdpodiumkunstaanbod garandeert, die zich kenmerkt door een grote pluriformiteit aan genres en disciplines, en die zowel traditionele als nieuwe genres herbergt.

De raad vindt het belangrijk dat het jeugdpodiumkunstenaanbod in de BIS in haar totaliteit een divers publiek kan aanspreken: peuters, kleuters, schoolgaande kinderen en jongeren; kinderen en jongeren op verschillende niveaus van onderwijs; kinderen en jongeren van diverse culturele en sociale herkomst. Hij vindt het daarnaast belangrijk dat instanties verantwoordelijkheid nemen voor de ontwikkeling van het uitgeoefende genre en voor nieuw talent. Hij heeft daarom gekozen voor instanties die niet volgend zijn maar initiërend, die blijf geven van een brede visie op wat podiumkunst voor de jeugd vermag, en die een grote verantwoordelijkheid op zich nemen in het totale veld van kunstproducerende en -presenteerende instanties, scholen (cultuureducatie) en andere maatschappelijke en artistieke samenwerkingspartners. Hoewel talentontwikkeling voor jeugdpodiumkunstinstanties geen expliciete voorwaarde is, vindt de raad dat van deze BIS-instanties toch enige verantwoordelijkheid kan worden gevraagd voor de keten van opleiding tot volwaardige loopbaan; hier heeft hij daarom ook naar gekeken.

Op basis van bovenstaande overwegingen adviseert de raad de aanvragen van Theatergroep Kwatta, Garage TDI, Unieke Zaken, Theatergroep Maanlanders, Theater Gnaffel en Het Toneelschap B&D en Oorkaan niet te honoreren. De raad onderstreept de waarde van deze instanties voor het totale jeugdpodiumkunstenveld, maar zij komen volgens de raad niet in aanmerking voor een positie in de BIS omdat ze niet aan alle criteria en/of eisen van de regeling voldoen, en/of omdat zij in de afwegingen zijn afgevallen.

Theatergroep Kwatta presteert in de periode 2017 – 2020 goed op de meeste criteria, maar scoort onvoldoende op het criterium eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering. Het plan voor de komende periode reflecteert onvoldoende op de ontstane financiële en organisatorische problematiek en geeft de raad niet het vertrouwen dat de ongezonde financiële situatie tijdig kan worden hersteld.

De plannen van Theatergroep Maanlanders maken de raad nieuwsgierig, maar dit in 2020 opgerichte gezelschap vindt hij nog te prematuur voor een plek in de BIS; deze instelling moet eerst zijn eerste producties maken en tonen aan een publiek. Garage TDI uit Assen presenteert zich als een ondernemende instelling met een zeer divers palet aan activiteiten, maar deze instelling heeft

met name een regionale in plaats van een landelijke werking en ziet de raad daarom (nog) niet als rijp voor de BIS. Hetzelfde geldt voor Unieke Zaken, dat van waarde is voor de jeugd in Noord-Holland, maar dat de raad nog niet ziet als een instelling die een voortrekkersrol vervult op landelijke schaal.

Theater Gnaffel legt een groot vakmanschap aan de dag op het gebied van poppentheater, maar de plannen voor de periode 2021 – 2024 vindt de raad niet consistent en helder genoeg voor een positie in de BIS.

Het Toneelschap B&D spreekt met zijn humoristische werk jong en oud aan, maar van deze instelling mist de raad een visie op het maken van voorstellingen en educatieve activiteiten specifiek voor een jeugdige doelgroep.

Over de activiteiten van Oorkaan ten slotte oordeelt de raad zeer positief, maar hij vindt het organisatiemodel van deze instelling nog niet voldoende doordacht. Ook vindt hij het aangevraagde bedrag erg hoog in relatie tot de voorgestelde output.

De raad adviseert derhalve de aanvragen van Maas, HNTjong, De Toneelmakerij, Het Filiaal, Het Laagland, Het Houten Huis, Theater Artemis, Theater Sonnevanck, BonteHond, de Stilte, SALLY, AYA en Holland Opera te honoreren.

De eerste acht instellingen opereren nu al met succes in de BIS. Maas is een waardevolle speler door het meer urban gevoel in een deel van het werk en door de cross-overs tussen dans en theater. HNTjong experimenteert met spannende nieuwe formats en is voorbeeldstellend op het gebied van educatie. De Toneelmakerij maakt zich hard voor de canon en verbreedt die voor een hedendaags, cultureel divers publiek. Het Filiaal is een kei in het combineren van theater, object- en poppentheater, livefilm en muziek. Het Laagland maakt interdisciplinaire producties waarin het steeds meer beweegt van de westerse canon naar persoonlijker verhalen uit en over Zuid-Limburg die het jonge publiek rechtstreeks raken. Het Houten Huis blinkt uit in beeldende, poëtische voorstellingen, waarin het zware thema's niet schuwt; ook deze instelling heeft een aansprekend educatieprogramma. Theater Artemis maakt ongeëvenaard anarchistisch theater waarin het de grenzen van het theatergenre voor de jeugd steeds blijft oprekken. Theater Sonnevanck brengt muziektheater voor de jeugd naar een hoger plan en gaat daarbij spannende samenwerkingen aan, zoals met de Nederlandse Reisopera.

De raad adviseert De Stilte, SALLY, AYA, Holland Opera en BonteHond als nieuwe instellingen op te nemen in de BIS. De Stilte heeft een grote expertise op het vlak van jeugddans voor de jongste toeschouwers en is zeer ondernemend op het vlak van educatie. SALLY richt zich met kwalitatieve jeugddans op zowel het primair als het voortgezet onderwijs en ontplooit vele spannende artistieke samenwerkingen. AYA maakt dynamische en energieke urban dansproducties en loopt voorop waar het gaat over diversiteit en inclusie. Holland Opera presenteert interdisciplinaire opera's voor de jeugd, waarmee het een jong publiek laat kennismaken met dit genre. En BonteHond toont zich als jeugdtheatergezelschap zeer omgevingsbewust, met producties die nu eens zijn geworteld in de urban arts en dan weer in publiekswerk.

Bij het beoordelen van de twintig subsidieaanvragen heeft de raad bekeken welke instellingen het beste thuishoren in de Culturele basisinfrastructuur, en

hoe deze instellingen samen een pluriforme, goed over het land verspreide BIS kunnen vormen. De raad wijst erop dat de voorgestelde BIS-instellingen geen *betere* gezelschappen zijn dan hun collega's waarvan de raad meent dat ze beter door een fonds of gemeente kunnen worden ondersteund. Hun werk is in artistiek opzicht niet in alle gevallen hoogwaardiger. Wat de instellingen die de raad voordraagt voor de BIS gemeen hebben, is dat ze naast een kwalitatief hoogstaande artistieke output ook een vertegenwoordigende rol spelen voor hun genre of discipline. Het gaat bij deze instellingen niet alleen om het creëren van producties en het initiëren van bijvoorbeeld educatieve activiteiten, maar zij nemen met hun werk een beeldbepalende plek in de sector in, waarbij ze anderen tot voorbeeld kunnen zijn. Dit kan zijn omdat ze voortrekker zijn van artistieke vernieuwingen, omdat ze erin slagen andere publieksgroepen aan te spreken, omdat ze stevig staan als organisatie, en vaak ook omdat ze een breed vertakt netwerk onderhouden van culturele, sociale en economische partners in of buiten hun stedelijke cultuurregio. Ze hebben bij uitstek een *landelijke* zichtbaarheid, en in vele gevallen ook een internationale, en zetten hun expertise in om scholen, makers, kleinere kunstinstellingen et cetera bij te staan, voor zover daarvoor hun middelen toereikend zijn.

De raad is verheugd over de vele initiatieven op het gebied van jeugdpodiumkunsten, en heeft er vertrouwen in dat BIS- en fondsgesubsidieerde instellingen tezamen de leefwereld van kinderen en jongeren kunnen verrijken.

Financiële afwegingen

Over de mate waarin de middelen voor jeugdpodiumkunstinstellingen toereikend zijn, kan de raad kort en duidelijk zijn. Van oudsher ontvangen gezelschappen voor jeugd veel lagere subsidies dan hun collega-instellingen die werk voor volwassenen produceren. Dit terwijl de kosten voor een zaal of repetitieruimte, de honoraria en salarissen voor acteurs, dansers, musici, artistieke teams, technici en andere medewerkers, de prijs van decorstukken en kostuums (et cetera) niet lager zijn dan de kosten die producenten met een volwassenenpubliek maken. En dit terwijl jeugdpodiumkunstinstellingen in de regel veel lagere publieksinkomsten binnenhalen, omdat theaterkaarten voor kinderen goedkoper zijn dan die voor volwassenen, en het spelen voor scholen veel minder oplevert dan het spelen van vrije producties in een theater. In zijn sectoradvies Theater 'Over grenzen' (2018), heeft de raad de minister geadviseerd om de subsidie voor jeugdpodiumkunsten meer op een lijn te brengen met die voor volwassenenpodiumkunsten. De minister heeft dit advies niet expliciet overgenomen: de totale som die ze voor jeugdpodiumkunstinstellingen beschikbaar stelt, gaat uit van gemiddeld 682.400 euro per instelling (bij het maximale aantal van vijftien te subsidiëren instellingen). Dit is een lager bedrag dan de huidige negen BIS-gezelschappen ontvangen.

Het lijkt de raad echter geen goed idee om koste wat kost vijftien instellingen aan te wijzen en hen vervolgens allemaal voor een te krap budget te subsidiëren. Hij voorziet met dit scenario grote problemen voor de werkdruk, de betaling, de concurrentiepositie en de output van de sector. De afgelopen periode is uit verschillende analyses en uit de eigen monitoring van de raad gebleken dat juist jeugdpodiumkunstgezelschappen grote moeite hebben te

voldoen aan afspraken rond fair practice, hoezeer zij ook van goede wil zijn op dit gebied. Het aantal burn-outs in de sector, tot op hoge functies bij de instellingen, is hoog en de hoeveelheid onbetaald overwerk is immens. Wil de minister met de uitbreiding van de BIS voor jeugdpodiumkunsten bijdragen aan de professionaliteit en stabiliteit van de sector, dan adviseert de raad haar voor het beschikbare budget een maximum van dertien instellingen te subsidiëren. De raad is op basis van onderstaande overwegingen tot de geadviseerde subsidiebedragen gekomen:

- De instellingen die reeds deel uitmaken van de BIS, krijgen een maximum van 15 procent toegekend boven op de subsidie die ze ontvingen in 2018. De meeste BIS-instellingen vragen om en nabij dit bedrag aan; vier instellingen begrootten een grotere toename. De raad meent dat een toename van 15 procent bij een gelijkblijvend of licht afnemend activiteitsniveau voldoende is om de instellingen de benodigde extra financiële armslag te geven om volgens actuele normen rond eerlijke betaling en gezonde bedrijfsvoering te kunnen werken.
- Voor instellingen die nieuw toetreden tot de BIS, is op individueel niveau onderzocht in hoeverre de aangevraagde bedragen in lijn zijn met de activiteitenplannen. Hieruit blijkt dat bij een aantal instellingen de begrote toename aan rijkssubsidie dusdanig groot is, dat deze niet in verhouding staat tot de voorgenomen groei van de instelling. Deze instellingen adviseert de raad iets lagere dan gevraagde subsidiebedragen toe te kennen.
- Bij de vaststelling van de te adviseren bedragen is de raad in het algemeen uitgegaan van een minimale subsidie van 600.000 euro per instelling. De raad meent dat dit bedrag minimaal nodig is voor een jeugdpodiumkunstinstelling om de verantwoordelijkheden op zich te kunnen nemen die horen bij een plek in de BIS.

De raad adviseert Maas een relatief hoog subsidiebedrag toe te kennen in relatie tot andere instellingen. De raad wijst erop dat bij Maas sprake is van een samengaan van een BIS-instelling en een fondsgesubsidieerd gezelschap. Het bereik en het aantal producties van deze instelling zijn substantieel groter dan dat van de andere aanvragers. Maas bereikt op jaarbasis meer dan het dubbele aantal bezoeken (56.000) ten opzichte van het gemiddelde van alle andere instellingen (ca. 26.000).

Regionale spreiding

Met het uitgebrachte advies ontstaat een redelijk over het land verspreid podiumkunstenaanbod. Wel is de raad zich ervan bewust dat zijn keuzes leiden tot een gat in landsdeel oost (met het wegvallen van Theatergroep Kwatta). Tegelijk wordt er met BonteHond een BIS-instelling toegevoegd in Flevoland, waar tot nu toe geen BIS-instelling was gevestigd.

Naast het landsdeel midden worden ook de landsdelen west en zuid versterkt. De raad wijst er verder op dat in de stedelijke cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen het dansgezelschap Introdans is gevestigd, dat wordt gesubsidieerd vanuit artikel 3.11 (categorie Dans) en een expliciete taak heeft tot het

verzorgen van jeugdansaangebod. Hiermee is in landsdeel oost voorzien in jeugdpodiumkunst dankzij Sonnevanck en Introdans.

De raad adviseert de minister desalniettemin nadrukkelijk wel om samen met de stedelijke cultuurregio's en de fondsen de landkaart voor jeugdpodiumkunsten in Oost-Nederland goed te bezien, nu daar een BIS-instelling wegvalt. Samen met de provinciale en lokale overheden zou moeten worden bekeken hoe daar de komende jaren gebouwd kan worden aan versteviging van de jeugdpodiumkunsten. Dit sluit ook aan bij de proeftuin jeugddans en jeugdtheater in deze regio.

Diversiteit in aanbod en doelgroepen

Met zijn selectie heeft de raad gekozen voor een bijna maximale pluriformiteit aan genres, door te adviseren om bijna alle aanvragers uit nieuwe genres toe te laten tot de BIS. Echter, het valt in het algemeen op dat de meeste instellingen in hun plannen en hun werking nog uitgaan van een vrij traditioneel westers narratief. Een positieve uitzondering vormen de theatergezelschappen in de drie grootste steden (Maas, HNTjong en De Toneelmakerij) en de nieuwkomers Danstheater AYA en, in iets mindere mate, BonteHond en SALLY. Deze gezelschappen kiezen voor hun nieuwe verhalen vaker een cultureel divers perspectief en zetten de belevingswereld van grootstedelijke kinderen en jongeren centraal in hun werk, gebruikmakend van traditionele en nieuwe vormen, zoals urban arts, verhalen uit de niet-westerse canon, popcultuur et cetera. Met name AYA richt zich, voor wat betreft de 12+-doelgroep, daarbij ook heel expliciet op een vmbo-publiek, en minder op het gebruikelijker publiek van havo/vwo-niveau.

Als er op het vlak van aanbod meer keuze was geweest in diversiteit, had de raad daar zeker voor open gestaan. De raad ziet in het uitblijven van dit soort aanvragen, ondanks dat de BIS nu voor nieuwe genres is opengesteld, bevestigd dat juist door het ontbreken van subsidiëring van dit soort werk, instellingen op dit niveau geen aansluiting kunnen vinden – een *selffulfilling prophecy*. De raad hoopt dat de stedelijke cultuurregio's en de fondsen dit aanbod op kleinere schaal meer gaan oppakken. Ook roept hij de geselecteerde BIS-gezelschappen op de komende periode nog beter om zich heen te kijken om te zien welke nieuwe makers, spelers, dansers, schrijvers, componisten, kinderen, jongeren, ouders en docenten zij allemaal nog niet zien staan.

Podiumkunsten

Sectorcollecties podiumkunsten

		Advies	Geadviseerd/ Gereserveerd
			<i>Bedragen in euro's</i>
Allard Pierson	Amsterdam	Ja, mits	500.000
Stichting Theater in Nederland	Amsterdam	Nee, tenzij	1.000.000

De categorie

De afgelopen twee beleidsperiodes (2013 – 2020) werd de functie tot beheer, behoud en ontsluiting van sectorcollecties op het gebied van podiumkunsten en vormgeving niet gefinancierd vanuit de Culturele basisinfrastructuur (BIS). Ook een netwerk- of platformfunctie ontbrak. Sinds het wegvallen van het Theater Instituut Nederland, Muziek Centrum Nederland en het Nederlands Archief Grafisch Ontwerpers waren de podiumkunstensector en de vormgevingssector zelf verantwoordelijk voor de omgang met bestaande en nieuw te vormen collecties. Genoemde instituten waren zonder overheidssubsidie niet in staat hun werkzaamheden te continueren, en werden opgeheven. Belangrijke archieven dreigden daarmee verweesd te raken. Met inspanningen van verschillende organisaties werden ze bewaard en in meer of mindere vorm beheerd, behouden, ontsloten en aangevuld.

Voor de periode 2019 – 2020 werd een overbruggingssubsidie toegekend voor de archieven die sinds 2013 werden beheerd bij de Universiteit van Amsterdam (UvA). Met ingang van de periode 2021 – 2024 stelt de minister opnieuw middelen beschikbaar om de sectorcollecties op het gebied van podiumkunsten en vormgeving te ondersteunen, en daarnaast om een netwerk- of platformfunctie op te richten om deze en andere sectorcollecties binnen de podiumkunsten met elkaar te verbinden en toegankelijk te maken.

De minister stelt ten eerste een subsidie beschikbaar voor ten hoogste één instelling ten behoeve van het beheer, behoud en de ontsluiting van sectorcollecties op het terrein van podiumkunsten en vormgeving (artikel 3.27). Het gaat hier om collecties waaraan de minister in het verleden reeds subsidie heeft verstrekt en waarvoor nadien niet door andere bestuursorganen financiële middelen beschikbaar zijn gesteld. Het betreft feitelijk de collecties die momenteel worden beheerd door het Allard Pierson en die zijn opgeslagen bij Bijzondere Collecties van de UvA. Dit zijn de collecties van het voormalige Theater Instituut Nederland, Muziek Centrum Nederland en het Nederlands Archief Grafisch Ontwerpers. Voor deze instelling is 500.000 euro beschikbaar.

Daarnaast stelt de minister een subsidie beschikbaar voor een netwerk- of platformfunctie specifiek rond de sectorcollecties op het gebied van podiumkunsten, te weten theater/dans en muziek (artikel 3.28). Deze instelling moet bewustwording, deskundigheidsbevordering en kennisdeling over behoud en beheer, ontsluiting en netwerkvorming stimuleren. Daarnaast moet zij de sectorcollecties duurzaam digitaal verbinden in samenwerking met Stichting DEN en deze toegankelijk maken volgens de uitgangspunten van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed. Voor deze instelling is 1.000.000 euro beschikbaar.

Adviezen

De raad heeft voor elk artikel een aanvraag ter beoordeling voorgelegd gekregen. Penvoerder voor beheer, behoud en ontsluiting van sectorcollecties (artikel 3.27) is de Stichting Steunfonds Allard Pierson Museum. Penvoerder voor de netwerk- of platformfunctie rond de sectorcollecties podiumkunsten (artikel 3.28) is de Stichting Theater in Nederland; zij dient namens zeven instellingen een aanvraag in voor de nog tot stand te brengen netwerkfunctie Podiumkunst.net.

De raad oordeelt positief over de aanvraag van het Allard Pierson, die vanuit een grote expertise toelicht hoe het de verweesde sectorcollecties podiumkunsten en grafische vormgeving zal beheren, behouden en ontsluiten. De raad vindt de wijze waarop de stichting de collecties wil ontsluiten echter te beperkt. Hij adviseert daarom de aanvraag te honoreren, op voorwaarde dat de instelling een actiever (meer initiërende) rol neemt bij het ontsluiten van archieven.

De raad oordeelt negatief over de aanvraag van de Stichting Theater in Nederland voor Podiumkunst.net. Hoewel de raad de noodzaak erkent van een dergelijke functie in de BIS en vertrouwen heeft in de betrokken partners, vindt hij in het plan onvoldoende concrete aanknopingspunten om te kunnen oordelen hoe de aanvrager de gevraagde subsidie zal besteden. Hij adviseert de aanvraag niet te honoreren, tenzij de instelling een nieuw plan indient dat door de raad positief wordt beoordeeld.

Voor een motivatie verwijst de raad naar de betreffende adviezen.

Regionale musea

		Advies	Geadviseerd/ Gereserveerd
			<i>Bedragen in euro's</i>
Drents Museum	Assen	Ja	250.000
Groninger Museum	Groningen	Ja	250.000
Het Frans Hals Museum	Haarlem	Ja	250.000
Museum Arnhem	Arnhem	Ja	250.000
Stedelijk Museum Schiedam	Schiedam	Ja	250.000
Zeeuws Museum	Middelburg	Ja	250.000
Fries Museum	Leeuwarden	Ja, mits	250.000
Kunstmuseum Flevoland	Almere	Ja, mits	250.000
Museum de Fundatie	Wijhe	Ja, mits	250.000
Bonnefantien	Maastricht	Nee, tenzij	250.000
Centraal Museum	Utrecht	Nee, tenzij	250.000
Noordbrabants Museum	's-Hertogenbosch	Nee, tenzij	250.000

De categorie

Nederland kent een diverse museumsector. De artistieke, maatschappelijke en economische waarde van musea lijkt de afgelopen jaren alleen maar te zijn toegenomen. Zij beheren en tonen uiteenlopende collecties, vertellen verhalen over de wereld vanuit verschillende perspectieven en trekken zowel binnen als buiten de eigen muren (nieuw) publiek.

Slechts een beperkt aantal musea krijgt, via de Erfgoedwet, directe steun van het Rijk voor het uitvoeren van publieksactiviteiten en voor behoud en beheer van de collectie. In het sectoradvies 'In wankel evenwicht' (2018) en het besteladvies 'Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur' (2019), heeft de raad bepleit dat ook musea die niet uit de Erfgoedwet worden gefinancierd, de mogelijkheid krijgen om rijkssubsidie te verwerven. De regionale musea met een (inter)nationale collectie en onderscheidende programmering, verdienen een plek in de Culturele basisinfrastructuur (BIS). Het zijn onmisbare schakels in het landelijke bestel en ze zorgen voor landelijke spreiding van het museale aanbod. De raad adviseerde dat gemeentelijke en provinciale musea rijkssubsidie moeten kunnen ontvangen voor een aanvullende financiering van de publiekstaken, die het (inter)nationale karakter van zulke musea bestendigt en een extra impuls geeft.

Minister Van Engelshoven heeft het raadsadvies overgenomen, waardoor het Rijk in de periode 2021 – 2024 twaalf stedelijke of provinciale musea ondersteunt. Deze musea hebben als kernactiviteit het beheer en behoud van een provinciale of gemeentelijke collectie cultureel erfgoed van nationaal of internationaal belang. De instelling kan subsidie vragen voor het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie en een aanvulling vormen op de activiteiten waarvoor de gemeenten of de provincie subsidie verstrekken. Het doel hiervan is een extra impuls te geven aan de publieksactiviteiten door musea in iedere regio van Nederland.

Adviezen

In totaal zijn er, in lijn met de regeling, twaalf aanvragen ingediend: één per provincie. Alle aanvragers hebben het maximale subsidiebedrag van 250.000 euro per jaar aangevraagd. De raad vindt de voorgedragen musea de aangewezen instellingen om in aanmerking te komen voor een rijksbijdrage.

Musea die een vernieuwend en goed uitgewerkt plan presenteren, krijgen van de raad een positief advies. Aanvragers met interessante en ambitieuze plannen die nog niet concreet genoeg zijn ingevuld, honoreert hij onder voorwaarden. Hij adviseert om de musea te vragen een nieuw activiteitenplan in te dienen als hij de beoogde plannen te weinig vernieuwend of te kwetsbaar vindt, of als de instelling niet ingaat op de besteding van de BIS-subsidie.

Algemene indruk

De ingediende plannen maken nieuwsgierig naar de uitvoering ervan. Zij zullen *best practices*, symposia, publicaties en kennis opleveren over hoe een nieuw en meer divers publiek kennis kan maken met museale kunst- en erfgoedcollecties. De musea fungeren de komende vier jaar als laboratoria voor innovatieve collectieontsluiting en een voorbeeldstellende aanpak. De hele culturele sector, en vooral het publiek, zal van deze ervaringen profiteren.

De musea spelen een belangrijke rol in de eigen stad en de regio, en weten zowel lokaal, regionaal als (inter)nationaal publiek te vinden. Zij gaan samenwerkingen aan met partners in de buurt en zetten de lokale eigenheid in voor een landelijke en soms internationale aantrekkingskracht. Alle musea zijn actief op het gebied van educatie en participatie, en veel musea focussen zich in hun BIS-plannen expliciet op het verbreden van het publieksbereik. Cocreatie keert een paar keer terug als middel om publiek te betrekken bij planvorming. Dit juicht de raad toe. Wel mist hij in veel plannen aandacht voor publieksonderzoek en (tussentijdse) evaluatie. Hij moedigt de instellingen aan om onderling kennis te delen en uitvoerig onderzoek te doen, zodat zij aan het einde van de periode goed zicht hebben op de impact en resultaten van de activiteiten.

Wellicht ingegeven door de ontwikkelingen van de stedelijke cultuurregio's, is het opvallend dat een aantal musea een spilfunctie in de regio (verder) vervult. Daarnaast werken in drie van de twaalf aanvragen twee of meer musea voor het plan samen. Het Frans Hals Museum werkt de komende periode intensief samen met het Amsterdam Museum, Museum Arnhem presenteert een gezamenlijk project met Museum Het Valkhof in Nijmegen, en het Noordbrabants Museum is ook aanvrager namens Stedelijk Museum Breda, TextielMuseum in Tilburg, Design Museum Den Bosch, Van Abbemuseum in Eindhoven en Museum Helmond.

Afwegingen

De raad heeft niet alleen de plannen voor de BIS-subsidie beoordeeld, maar (de positie van) het museum in het algemeen. Dat oordeel is niet direct

doorslaggevend geweest bij de beoordeling van de ingediende activiteitenplannen. Wel woog deze mee in de verwachtingen van de raad ten aanzien van de positie van het museum, in relatie tot de kwaliteit van de plannen.

Bij aanvragen waar sprake is van meerdere musea heeft de raad voor zijn algemene oordeel alleen gekeken naar de penvoerder. Zo heeft hij bijvoorbeeld alleen de penvoerder beoordeeld op toepassing van de codes, eerlijke beloning, financiële gezondheid, educatie en participatie en geografische spreiding.

De twaalf aanvragers geven op verschillende wijze invulling aan de formele criteria. Drents Museum, Frans Hals Museum, Fries Museum, Groninger Museum, Museum Arnhem, Museum de Fundatie, Stedelijk Museum Schiedam en het Zeeuws Museum presenteren expliciet nieuwe activiteiten die zij met de rijksbijdrage willen organiseren. De plannen zijn inventief en creatief. De instellingen zoeken actief naar een breder publiek en dagen zichzelf uit de eigen grenzen te verleggen. De musea die nieuwe activiteiten en/of aanvullende activiteiten presenteren en daarmee nieuwe doelgroepen aanspreken, springen wat de raad betreft boven de anderen uit.

De raad is enthousiast over de aanvragen van Frans Hals Museum, Museum Arnhem, Zeeuws Museum en Stedelijk Museum Schiedam. Deze musea presenteren een vernieuwend en verfrissend plan, en richten zich nadrukkelijk op het bereiken van een meer divers publiek. Kunstmuseum Flevoland is een museum in oprichting, dat zich zal vestigen in Almere. De raad vindt de aanvraag van Kunstmuseum Flevoland verrassend en vernieuwend, en de plannen spreken tot de verbeelding. In drie gevallen geeft de raad een positief advies onder voorwaarden, een 'ja, mits'. Die plannen vragen op sommige punten om een concretere uitwerking en toelichting.

De plannen van het Noordbrabants Museum en de vijf andere Brabantse musea zijn weliswaar aanvullend op de bestaande activiteiten, maar de uitvoering is volgens de raad zeer kwetsbaar en de subsidie komt te versnipperd terecht. De raad adviseert om het museum te vragen een nieuw plan in te dienen. Ook het Centraal Museum krijgt van de raad een nee, tenzij. De instelling wil bestaand aanbod verstevigen. De raad vindt dat de instelling met deze benadering onvoldoende inzet op publieksactiviteiten die een aanvulling vormen op de activiteiten die de gemeente Utrecht subsidieert. De raad adviseert haar te vragen een meer vernieuwende invulling te geven aan de besteding van de rijksbijdrage. Bonnefanten geeft geen toelichting op de BIS-activiteiten, maar beschrijft alleen de reguliere programmering. Hierdoor kan de raad geen oordeel geven over de inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten die het museum met de rijksbijdrage wil organiseren.

Beeldende Kunst

Presentatie-instellingen

		Advies	Geadviseerd <i>Bedragen in euro's</i>
BAK, basis voor actuele kunst	Utrecht	Ja	523.720
Framer Framed	Amsterdam	Ja	480.000
Marres	Maastricht	Ja	523.720
MU	Eindhoven	Ja	523.720
Vleeshal	Middelburg	Ja	495.000
Witte de With	Rotterdam	Ja, mits	536.840
de Appel	Amsterdam	Nee	0
De Oude Kerk	Amsterdam	Nee	0
Noorderlicht	Groningen	Nee	0
Tetem	Enschede	Nee	0
W139	Amsterdam	Nee	0
West	Den Haag	Nee	0

De categorie

Vernieuwing is een van de belangrijkste uitgangspunten van het rijkscultuurbeleid voor de periode 2021 – 2024. Presentatie-instellingen zijn vernieuwing. Dit zijn dé plekken waar innovatieve of experimentele beeldende kunst het contact en de confrontatie met het publiek aangaat. Presentatie-instellingen zijn tentoonstellingsruimtes, maar ook intermediairs en opdrachtgevers, die hedendaagse beeldend kunstenaars de kans geven hun werk te presenteren en nieuw werk te maken. Veelal zijn de jonge en *midcareer* kunstenaars aan zet. Ook is er ruimte voor beloftevolle curatoren om een eigen visie op het presenteren van kunst te ontwikkelen. Presentatie-instellingen waarborgen dat talent wordt gestimuleerd, dat artistiek onderzoek kan floreren, dat publiek kan kennismaken met nieuwe visies, op zowel kunst als maatschappij, en dat het debat daarover wordt aangezwengeld. Zij zijn de vruchtbare bodem van de beeldende kunst en hiermee een vitaal onderdeel van het culturele ecosysteem van deze sector, waarin ook bachelor- en masteropleidingen, kunstenaarsinitiatieven, broedplaatsen, gastateliers, postacademische instellingen, residenties, musea en galeries een onmisbare rol spelen.

In de Culturele basisinfrastructuur 2021 – 2024 (BIS) worden de presentatie-instellingen (artikel 3.30 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) vierjarig gesubsidieerd. Zij dienen een stimulerende speler in, met en voor hun sector te zijn: innovatie en experiment moeten in hun programma centraal staan en hun aanbod dient toonaangevend te zijn en zich te verhouden tot een internationale context. Ook wordt van presentatie-instellingen in de BIS verwacht dat ze cultuureducatie of -participatie ontwikkelen, stevige relaties met partners hebben en behalve regionaal geworteld, ook van landelijke betekenis zijn. Voor hun artistieke continuïteit mogen ze niet afhankelijk zijn van een of enkele artistiek leiders. Verder moet de presentatie-instelling zijn

gevestigd in een grote gemeente of regio, beschikken over een geschikte (voorheen ‘vaste’) presentatieruimte en haar activiteiten verspreid over het jaar realiseren. Een ander belangrijk landelijk loket voor presentatie-instellingen is het Mondriaan Fonds.

Net als in de subsidieperiode 2017 – 2020 verleent de minister aan hoogstens zes presentatie-instellingen een BIS-subsidie, waarbij in de grote gemeenten Amsterdam, Den Haag en Rotterdam maximaal één presentatie-instelling wordt gehonoreerd. Wel is het totale budget voor de zes presentatie-instellingen verhoogd van 2.560.000 euro naar 3.083.000 euro en is er voor twee instellingen die zich specifiek richten op ‘een groot landelijk en internationaal publieksbereik’ elk een aanvullend bedrag van 250.000 euro beschikbaar. Instellingen hoeven geen eigen inkomstennorm meer te behalen. Ten opzichte van de vorige Kunstenplanperiode is ook de maximumsubsidie per instelling (toen 530.000 euro) losgelaten. Dit geeft de raad meer ruimte om te komen tot een inhoudelijke afweging, hoewel tegelijkertijd de eis dat de huidige presentatie-instellingen in de BIS bij een nieuwe toekenning niet meer dan 10 procent mogen worden gekort, die ruimte ook weer beperkt.

Adviezen

Voor de periode 2021 – 2024 zijn twaalf aanvragen ingediend. Zes daarvan zijn van de huidige BIS-instellingen. De raad adviseert zes aanvragers te honoreren, onder wie één nieuwe aanvrager. Het totaalbudget van 3.583.000 euro (inclusief de extra publieksgelden) is met 2.979.466 euro overvraagd. De aanvragen van de Appel in Amsterdam, De Oude Kerk in Amsterdam, Noorderlicht in Groningen, Tetem in Enschede, West in Den Haag en van W139 in Amsterdam krijgen een negatief advies. Hiermee verliest West na één periode haar BIS-financiering. West ontvangt net als de Appel wel een positieve beoordeling. Noorderlicht heeft samen met BredaPhoto Festival tevens aangevraagd als Festival beeldende kunst (artikel 3.42). Tetem heeft haar activiteitenplan ook ingediend bij de categorie Ontwikkelinstellingen (artikel 3.44) en BAK, basis voor actuele kunst – evenals in de vorige beleidsperiode – bij de categorie Postacademische instellingen (artikel 3.31).

De raad heeft de extra, geormerkte, gelden voor verbreding van het publieksbereik niet kunnen beoordelen. De regeling, de toelichting daarop en het aanvraagformulier zijn op dit punt onduidelijk. Dit heeft bij de aanvragers geleid tot verschillende interpretaties. In de regeling is bepaald dat een aanvullend bedrag van 250.000 euro beschikbaar is voor twee instellingen die zich specifiek richten op een groot landelijk en internationaal publiek. In de toelichting daarop staat dat er een aanvullend budget beschikbaar is om mogelijk te maken dat instellingen zich specifiek richten op het verbreden van hun nationale en internationale publiek. In het aanvraagformulier is niet aangegeven of er voor dit doel nieuwe plannen van de instellingen worden verwacht en dat zij deze in de aanvraag en de begroting apart moeten toelichten. De extra gelden voor publieksbereik zijn uiterst belangrijk, zeker nu instellingen in de nabije toekomst andere (online) inspanningen zullen moeten verrichten om de connectie met de (brede) samenleving te kunnen behouden en versterken. De raad pleit ervoor om een nieuwe

aanvraagprocedure te starten voor de zes presentatie-instellingen die een positief advies krijgen en is graag bereid deze aanvragen te beoordelen. De adviesbedragen zijn tot stand gekomen door, daar waar instellingen hebben gemeend in aanmerking te komen voor de extra gelden, 250.000 euro van het aangevraagde bedrag af te halen.

Algemene indruk

De raad is positief verrast over de aanvragen voor de periode 2021 – 2024. Er zijn meer aanvragers dan in de vorige ronde (toen negen, nu twaalf) en van de zes nieuwe aanvragers hebben er twee – De Oude Kerk en Tetem – niet eerder een verzoek om Rijkssubsidie in het kader van de BIS gedaan. Twee instellingen die vier jaar geleden hun plaats in de BIS verloren – de Appel en Noorderlicht – hebben zich staande weten te houden en keren terug met vernieuwde plannen. W139 en Vleeshal maakten in de periode 2009 – 2012 deel uit van de BIS en hebben opnieuw een aanvraag ingediend. Uit dit alles spreekt veerkracht en vitaliteit, de sector is in beweging en laat zich niet ontmoedigen door het geringe aantal beschikbare plaatsen in de BIS.

Ook artistiek-inhoudelijk is er reden tot optimisme. De presentatie-instellingen die hebben aangevraagd, laten samen een rijke verscheidenheid aan visies, uitwerkingen, disciplines en cross-overs zien. Zij zijn enerzijds nadrukkelijk agenderend; ze verhouden zich tot actuele maatschappelijke thema's als 'dekolonisatie', 'interculturaliteit', 'gemeenschapsvorming', 'technologisering' en 'digitalisering'. Anderzijds worden concepten geformuleerd die meer tijdloos zijn en daardoor meer ruimte laten, zoals 'care' (toewijding, zorg), 'samen leren' en 'de zintuigen'. Dat de presentatie-instellingen een hoge kwaliteit hebben, blijkt ook uit het feit dat twee instellingen met een positieve beoordeling een negatief advies krijgen. Een nog altijd levendige ontwikkeling in de beeldende kunst is de grensvervaging. Presentatie-instellingen laten overlap en samenwerking met andere sectoren en categorieën in de kunsten zien, met onder meer aandacht voor reflectie en theorie, technologie en design, performance en dans.

Opvallend is de vernieuwingsdrang. Hoewel vernieuwing inherent is aan hun programmering, proberen alle presentatie-instellingen zichzelf en hun bezoekers te blijven verrassen. Dit doen ze bijvoorbeeld door middel van andersoortige talentontwikkelingsprogramma's, zoals rondreizende tentoonstellingen voor jonge kunstenaars of – voor jonge curatoren – assistentschappen voor langere periodes. Ook zijn er creatieve nieuwe initiatieven voor educatie en participatie. Presentatie-instellingen ontwikkelen in toenemende mate interessante en goede projecten rondom (kind- en jeugd)educatie en participatie. Het is een zoektocht hedendaagse beeldende kunst voor een breder en groter publiek toegankelijk te maken; experiment en hoge bezoekerscijfers staan soms op gespannen voet met elkaar. Er wordt veel geïnvesteerd in het leggen van inhoudelijke relaties met potentieel nieuw publiek, de beste weg om publiek te interesseren en te binden. Daarin slagen de instellingen steeds beter. Doorgaans kan het participatieve aspect wel iets diepgaander worden uitgewerkt: hoe wezenlijker de inbreng van deelnemers, hoe groter de kans op betrokkenheid bij de instelling. Verder zou het goed zijn als de aanvragers meer investeren in marketing en communicatie.

Een knelpunt in de sector is het aantal beschikbare plaatsen in de BIS voor presentatie-instellingen. De door de raad bepleite uitbreiding van zes naar vijftien presentatie-instellingen beeldende kunst, bedoeld om meer regio's te bereiken en de door bezuinigingen verschaalde sector een impuls te geven, is niet overgenomen door de minister. Dit is in de eerste plaats spijtig voor de kunstenaars en het publiek, maar het bemoeilijkt ook de taak van de raad. De raad wil in de BIS blijvend ruimte maken voor vernieuwing en onderschrijft de geografische spreidingswens van het beleid. Maar in de categorie presentatie-instellingen kan hij de kaarten nauwelijks anders schudden: het aantal plekken is gelijk gebleven en de kwaliteit van de zes zittende instellingen is hoog. De raad zou graag zien dat op meer plekken in Nederland presentatie-instellingen continuïteit wordt geboden en dat ook Amsterdam, Den Haag en Rotterdam – ankerpunten in grote metropoolregio's – niet meer zijn gebonden aan een maximum van één plek.

Zorgwekkend vindt de raad de verdringing in Amsterdam. Hier vragen maar liefst vier instellingen aan voor die ene beschikbare plek. Deze veelheid getuigt van de artistieke meerstemmigheid in de stad en is misschien ook een gevolg van het ontbreken van een financiële ondergrens voor aanvragen in de categorie presentatie-instellingen. De raad leest er in elk geval eveneens een noodsprong in: voor veel kunstinstellingen is het steeds moeilijker om voldoende financiering bij (particuliere) fondsen te vinden en de Amsterdamse instellingen staan extra onder druk vanwege de alsmaar stijgende huurprijzen in de stad.

Afwegingen

Van de twaalf aanvragen kunnen er maximaal zes worden gehonoreerd. Bij de beoordeling van de aanvragen geeft het zwaarste criterium – 'artistieke/ inhoudelijke kwaliteit' – de doorslag. Als een instelling de raad niet heeft kunnen overtuigen van de kwaliteit van de geleverde prestaties in combinatie met het activiteitenplan 2021 – 2024, heeft hij deze niet verder meegenomen in zijn afweging. Om deze reden adviseert hij De Oude Kerk, Noorderlicht, Tetem en W139 af te wijzen. De Oude Kerk maakt innemende monumentale exposities en weet internationale kunstenaars aan zich te binden, maar haar in-situ-aanpak is te smal voor, en te weinig toonaangevend in het bredere discours van de hedendaagse beeldende kunst. Voor Tetem geldt dat laatste ook. In haar geval speelt bovendien de internationale context een te geringe rol. Door andere visuele media bij haar programmering te betrekken en fotografie te presenteren binnen het bredere spectrum van beeldende kunst, is Noorderlicht tegemoetgekomen aan eerdere kritiek van de raad.

De artistiek-inhoudelijke ambities zijn echter erg algemeen beschreven en te weinig vernieuwend of experimenteel voor een plaats in de BIS. W139 heeft met haar programmaraad van kunstenaars een onderscheidende aanpak, maar ook haar artistiek-inhoudelijke ambities en positionering komen niet helder voor het voetlicht.

De overige acht aanvragers – de Appel, BAK, basis voor actuele kunst, Framer Framed, Marres, MU, Vleeshal, West en Witte de With – krijgen een positieve beoordeling. Eén nieuwkomer maakte zoveel indruk op de raad dat haar plaats in de BIS voor hem onbetwist is: Vleeshal in Middelburg. Voortbouwend op

uitstekende resultaten brengt de instelling een programma onder de noemer 'Rituals of Care'. Hierin staan collectieve praktijken, interdisciplinariteit, talentontwikkeling voor jonge kunstenaars en curatoren en experimentele tentoonstellingsvormen, zoals een lokaal en internationaal rondreizend programma, centraal.

Om Vleeshal te kunnen toelaten tot de BIS, moet een collega-instelling met een positieve beoordeling plaatsmaken. Dat is de harde realiteit. Voor deze laatste afweging is de artistieke/inhoudelijke kwaliteit in onderling verband nogmaals gewogen en speelde de variatie in het artistieke discours die de instellingen samen bewerkstelligen een rol. Hierbij weegt de raad mee, dat actuele ontwikkelingen in de beeldende kunst vertegenwoordigd moeten zijn in het totaalaanbod. Denk hierbij aan de cross-overs met andere kunst disciplines als dans en theater en met andere sectoren als de creatieve industrie (in het bijzonder ontwerp), de wetenschap en de gezondheidszorg. Marres en MU zijn in dit licht van toegevoegde waarde. Ook BAK, basis voor actuele kunst weerspiegelt de tijdgeest; de instelling profileert zich met agenderende thema's als migratie, technologie en klimaat en geeft publieksgroepen een sterke rol in haar programma. Witte de With is een bijzondere speler vanwege haar prestaties en unieke rol inzake het introduceren van internationaal gerenommeerde jonge kunstenaars in Nederland.

West is de instelling die op dit niveau van afweging minder overtuigt. Zij biedt een gedegen theoretisch programma met belangrijke internationale namen, maar haar kunsthistorisch-filosofisch uitgangspunt is weinig actueel. Bovendien is het activiteitenplan voor de periode 2021 – 2024 matig uitgewerkt en roept het veel vragen op over haar zichtbaarheid, zowel landelijk als internationaal. De beoordeling is positief maar naar het oordeel van de raad niet genoeg voor een positief advies.

In Amsterdam moet er een keuze worden gemaakt tussen de Appel en Framer Framed. De BIS-aanvraag van de Appel kreeg vier jaar geleden een negatieve beoordeling waarna bij een tweede aanvraagronde Framer Framed zich aandiende en tot de BIS werd toegelaten. Beide instellingen hebben een vruchtbare periode achter de rug. De Appel is een comeback aan het maken en Framer Framed heeft met een zeer bescheiden subsidie een uitstekend programma neergezet. De Appel voert als 'lerend instituut' een wat algemenere artistieke koers dan Framer Framed, die inzet op diversiteit en inclusie, maar laat en passant wel ruimte voor actuele thema's als de tv- en textielindustrie en interessante kunstenaars uit niet-westerse culturen. Omwille van de geleverde prestaties en het feit dat de instelling stelselmatig urgente thematieken agendeert en andersoortige doelgroepen weet te bereiken, geeft de raad Framer Framed uiteindelijk de positieve beoordeling mét positief advies.

De raad adviseert alleen aan Framer Framed en Vleeshal een subsidiebedrag te verlenen dat overeenkomt met het aangevraagde bedrag. Zij hebben de afgelopen jaren met relatief bescheiden budgetten overtuigend laten zien wat hun ambities en potenties zijn en de raad wil hen de kans geven die nu voluit vorm te geven en door te ontwikkelen. Witte de With, die wel een concreter

activiteitenplan moet indienen, krijgt haar huidige subsidieniveau. De raad adviseert BAK, basis voor actuele kunst, Marres en MU een gelijk bedrag toe te kennen, wat voor Marres een lichte verlaging betekent. Met deze verdeling zijn er geen grote verschillen in subsidiebedragen tussen de instellingen.

Beeldende Kunst

Postacademische instellingen

		Advies	Geadviseerd <i>Bedragen in euro's</i>
De Ateliers	Amsterdam	Ja	688.671
EKWC	Oosterwijk	Ja	500.000
Rijksakademie van beeldende kunsten	Amsterdam	Ja	2.126.793
Van Eyck	Maastricht	Ja	1.709.207
BAK, basis voor actuele kunst	Utrecht	Ja, mits	228.329

De categorie

Net als presentatie-instellingen dragen in de beeldende kunst ook postacademische instellingen in hoge mate bij aan vernieuwing, een van de belangrijkste uitgangspunten van het rijkscultuurbeleid voor de periode 2021 – 2024. Ze bieden kunstenaars de kans om zich verder te ontwikkelen. De deelnemers zijn over het algemeen jong en hebben vaak een kunstopleiding afgerond. Grofweg de helft komt uit het buitenland. Een postacademisch traject gaan ze aan om hun praktijk te onderzoeken, te verdiepen en te vernieuwen, zowel praktisch als theoretisch. Ze komen in contact met een zeer internationaal georiënteerd netwerk en dus met andere discourses en mogelijkheden voor opdrachten, samenwerking, productie, distributie en verkoop. Postacademische instellingen faciliteren ook openbare presentaties en zoeken daar een steeds breder, ook niet-beroepsmatig geïnteresseerd publiek bij. Ze zijn de hoeders en uitdagers van kwaliteit in internationaal perspectief en hiermee een vitaal onderdeel van het ecosysteem van de beeldende kunst, waarin verder bachelor- en masteropleidingen, kunstenaarsinitiatieven, residenties, broedplaatsen, gastateliers, presentatie-instellingen, musea en galeries een onmisbare rol spelen.

In de Culturele basisinfrastructuur 2021 – 2024 (BIS) behoren postacademische instellingen (artikel 3.31 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) tot de instellingen die bijzonder toonaangevend zijn in het nationale en/of het internationale veld en een grote verantwoordelijkheid voor hun sector hebben. Hun kernactiviteit is het verzorgen van een begeleidingsprogramma op het terrein van beeldende kunst, dat een vervolg is op een bachelor- of masteropleiding op het gebied van kunst. Het programma moet internationaal toonaangevend zijn en ten minste tien deelnemers begeleiden. De totale BIS-subsidie mag omgerekend niet meer zijn dan 50.000 euro per deelnemer.

Net als in de subsidieperiode 2017 – 2020 verleent de minister aan hoogstens vijf postacademische instellingen een BIS-subsidie. Het totale budget voor dit vijftal is verhoogd van 4.300.000 euro naar 5.253.000 euro.

De postacademische instellingen hoeven geen eigen inkomstennorm meer te

behalen en bij een hernieuwd positief advies mag een instelling niet meer dan 10 procent minder subsidie krijgen dan in de vorige periode is verleend. Dit komt een continue bedrijfsvoering ten goede maar beperkt de raad in zijn advisering.

Adviezen

Voor de periode 2021 – 2024 zijn vijf aanvragen ingediend, alle vijf afkomstig van de huidige BIS-instellingen. De raad adviseert alle aanvragers te honoreren. Het totaalbudget van 5.253.000 euro (en per deelnemer ten hoogste 50.000 euro) is met 1.157.000 euro overvraagd. BAK, basis voor actuele kunst is in 2017 gehonoreerd als postacademische instelling in de BIS en combineert die functie sindsdien met haar functie als presentatie-instelling (artikel 3.30). Voor de periode 2021 – 2024 heeft ze wederom aangevraagd in beide categorieën.

Algemene indruk

Het postacademisch kunstklimaat in Nederland maakt trots. Niet alleen hebben de instellingen hun kwaliteit (wederom) bewezen en is hun reputatie met duizenden aanmeldingen per jaar en vele internationale relaties onveranderd hoog. Uit de plannen spreekt ook de behoefte zich opnieuw of anders te verhouden tot de buitenwereld. Die openheid is spannend; zaken zijn in beweging. Een vraagstuk waarmee alle aanvragers bezig zijn, is hoe de buitenwereld de veilige havens, de oorden van introspectie die de postacademische instellingen traditiegetrouw ook zijn, kan inspireren en vice versa. Het resultaat: een rijk spectrum aan – meer of minder expliciete – reflecties op de maatschappij en steeds meer inspanningen om lokaal te wortelen en samen te werken met niet alleen culturele- en onderwijspartners, maar ook maatschappelijke organisaties.

Nieuwe directies bij De Ateliers, Van Eyck en de Rijksakademie hebben geleid tot accentverschuivingen en drastische koerswijzigingen. Het meest innovatief is het plan van Van Eyck. Deze instelling met haar lange staat van dienst en interdisciplinaire, intersectorale en theoretische programma kiest voor een thematische benadering. Het gehele instituut komt in het teken te staan van de ‘klimaaturgentie’. Van Eyck is hiermee sterk agenderend, net als BAK, basis voor actuele kunst die zich profileert met actuele thema’s als ‘migratie’, ‘technologie’ en – inderdaad – ook ‘klimaat’. De vergaande aanpak van Van Eyck is bijzonder in de postacademische wereld, waar de vrijheid van onderzoek door de kunstenaar een hoog goed is. Een centraal thema kan verbindend werken, maar ook beperkend zijn.

Ook De Ateliers is op een geloofwaardige manier zoekende naar meer openheid en connectie met de buitenwereld. De instelling vertegenwoordigt het klassieke ateliermodel, waarbij de jonge kunstenaar zich in relatieve afzondering wijdt aan de ontwikkeling van zijn of haar individuele, autonome maakpraktijk. Tegelijkertijd wil ze de muren van de instelling ‘poreus’ maken. Daartoe zet ze voorzichtige stappen, onder andere door meer verdiepende programmering voor deelnemers en publiek te bieden en, in samenwerking met presentatie-instelling de Appel, een atelier voor een ‘kunstenaar-curator’

te starten. Ook deze instelling kiest voor een overkoepelend thema, maar dan vanuit een artistieke invalshoek: 'Making As Research/Material Conditions' moet het debat tussen residenten aanscherpen en de deur naar andere maakpraktijken wijder openzetten.

De oudste en grootste postacademische instelling van Nederland, de Rijksakademie, toont zich het minst uitgesproken en vernieuwend in haar omgang met de buitenwereld. De Rijksakademie is een excellent instituut dat werkt vanuit een faciliterende opstelling richting haar kunstenaars. In de aanvraag had ze de visie waarop haar beleid voor de periode 2021 – 2024 is gebaseerd, sterker kunnen expliciteren. Van een instelling met een geschiedenis, reputatie en slagkracht als de Rijksakademie heeft de raad wat dat betreft hoge verwachtingen.

In de hang naar een nieuwe positionering ten opzichte van het leven buiten de postacademische vrijhaven, neemt EKWC (Europees Keramisch Werkcentrum) een aparte positie in. De instelling is sowieso een 'buitencategorie' omdat het artistieke proces en de artistieke ontwikkeling van haar deelnemers plaatsvindt via één materiaalsoort: keramiek. Bij EKWC is interculturele en artistieke uitwisseling tussen de residenten, die van over de hele wereld komen, onderdeel van het programma. Materiaalonderzoek en kruisbestuiving zijn haar leidraad, invloeden van buiten zijn als vanzelf, speels en organisch, aanwezig en urgent. Daarnaast zet EKWC sterk in op internationale samenwerking, met partners in Europa en Azië.

Samen vormen de postacademische instellingen een rijk geheel. Niet alleen visies en profielen vullen elkaar aan. Er zijn grote verschillen in aantallen deelnemers per jaar (van tien tot zestig), in duur van de residenties (van zes weken tot twee jaar) en in de begeleiding: die varieert van faciliterend tot programmatisch, van ateliermodel tot cocreatie (zelfs in samenwerking met publiek), van meer praktijkonderzoek tot meer theoretisch onderzoek, van meer beeldend tot interdisciplinair georiënteerd. In deze complementariteit ligt een groot deel van hun bestaansrecht. Het is daarom zaak de eigen positionering scherp te blijven bevragen en beschrijven. Een aandachtspunt hierin blijft de begeleidingsmethode. Hoe die precies werkt, kan vaak duidelijker en methodischer worden neergezet.

Ook valt op dat er meer samenwerking komt in de sector. Onderlinge afstemming en samenwerkingspotentieel zijn agendapunten voor het sectoroverleg dat de postacademische instellingen sinds 2019 drie keer per jaar voeren. Of het dankzij de eerdere aansporingen van de raad is of dankzij de tijdgeest: ook de twee postacademische instellingen die Amsterdam van oudsher heeft, zoeken toenadering. Behalve structureel overleg op directieniveau, wisselen teams kennis uit en krijgt De Ateliers toegang tot faciliteiten van de Rijksakademie. Gezamenlijk gaan ze investeren in de relaties met het hogere kunstvakonderwijs in het hele land, met als doel meer en kwalitatief betere Nederlandse aanmeldingen. Door een beeld te schetsen van internationale ontwikkelingen wordt de kwaliteit van toekomstige aanmeldingen bevorderd.

Alle postacademische instellingen zijn actief op het gebied van educatie en participatie, op een manier die goed past bij het eigen profiel en vaak gericht op (jong)volwassenen (vrij publiek, voortgezet onderwijs en middelbaar en hoger onderwijs). Een zekere spagaat/onduidelijkheid is ook voelbaar: hoezeer moet een postacademische instelling zich inspannen voor publiek in vergelijking met bijvoorbeeld een presentatie-instelling? Ook mist vaak een doorwrochte visie op publiek. De plannen voor marketing en communicatie zijn weinig excellent, mogelijk omdat deze expertises vaak sluitposten op de begroting zijn.

Afwegingen

Omdat er niet meer aanvragen dan plaatsen zijn en noch de regeling, noch de kwaliteit van de instellingen reden voor afwijzing geeft, hoeft de raad geen keuze tussen aanvragers te maken. Wel zijn er hoofdbrekens over de financiële verdeling omdat er ruim meer subsidie is aangevraagd dan er beschikbaar is. De overvraging stelt de raad teleur. Hij dient binnen vastgestelde budgetten te beoordelen en daarvan is de sector op de hoogte. Bovendien getuigt het van weinig solidariteit naar collega-instellingen om uit te gaan van fiks hogere begrotingen. Alleen van EKWC, die in 2017 na vier jaar afwezigheid met een bescheiden budget haar rentree in de BIS maakte, valt de hogere begroting goed te begrijpen: ze maakt hiermee een inhaalslag.

Bij de verdeling van de gelden is geprioriteerd op grond van inhoud: de kwaliteit van de plannen, en dan vooral op de punten artistieke/inhoudelijke kwaliteit en vernieuwing, staat op nummer een. Daarnaast is bij de beoordeling van De Ateliers en de Rijksakademie rekening gehouden met de extra gelden die hen in 2018 zijn toegekend en die hen in een betere positie dan de andere instellingen hebben gebracht.

Op grond van deze overwegingen adviseert de raad om EKWC een fors hoger bedrag toe te kennen dan zij nu ontvangt. Hiermee kan de instelling de kwaliteitsslag die ze de afgelopen jaren heeft gemaakt naar behoren voortzetten. Het nieuwe activiteitenplan straalt herwonnen zelfvertrouwen uit en is sterk, ambitieus en realistisch. BAK, basis voor actuele kunst krijgt een korting op de huidige subsidie en moet een nieuw activiteitenplan en een nieuwe begroting indienen, toegespitst op haar postacademische variant. De raad adviseert om in de aanvraagformulieren in de toekomst rekening te houden met hybride instellingen die bij meerdere artikelnummers aanvragen. Nu is er geen mogelijkheid om aparte begrotingen in te dienen en de gelegenheid om in de toelichting op de begroting een nadere duiding te geven, blijkt onvoldoende uitnodigend. De raad stelt voor de Rijksakademie minder subsidie toe te kennen dan zij nu krijgt, omdat de aanvraag onvoldoende aandacht besteedt aan een visie op het beleid voor de komende periode. De spannende en integere plannen van Van Eyck rechtvaardigen een subsidieverhoging ten opzichte van 2017 – 2020, maar niet de extreme plus die de instelling zelf voorstelt. Met een bescheiden verhoging ten opzichte van haar huidige BIS-subsidie wil de raad De Ateliers aanmoedigen het pad dat ze nu betreedt verder te onderzoeken.

Film

		Advies	Geadviseerd/ Gereserveerd
			<i>Bedragen in euro's</i>
International Documentary Filmfestival Amsterdam	Amsterdam	Ja	1.158.684
International Film Festival Rotterdam	Rotterdam	Ja	1.666.990
Nederlands Film Festival	Utrecht	Ja	975.138
Eye	Amsterdam	Ja, mits	2.081.000
Cinekid	Amsterdam	Nee, tenzij	856.188

De categorie

Met haar omvang en publieksbereik is de audiovisuele sector in Nederland van groot economisch, maatschappelijk en cultureel belang. Voor de bevordering van de productie en verspreiding van kwalitatief hoogwaardig aanbod, zoals speelfilms en documentaires, stelt het Rijk ondersteuning beschikbaar via het Filmfonds en de Culturele basisinfrastructuur (BIS).

De BIS faciliteert een rijk gevarieerd festivallandschap voor film. Er is plaats voor vier festivals (artikel 3.33 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) met elk een zeer eigen profiel: een festival voor de Nederlandse film, een internationaal festival voor documentaires, een internationaal festival voor arthousefilms en een festival voor jeugdfilms. Alle festivals moeten een groot publieksbereik hebben en – met uitzondering van het jeugdfilmfestival – onder meer ook werk maken van talentontwikkeling en sectorvernieuwing. Met ingang van de subsidieperiode 2021 – 2024 is er voor de vier instellingen samen een totaalbedrag beschikbaar, dit in tegenstelling tot de BIS-periode 2017 – 2020, waarin er voor het jeugdfilmfestival een apart budget was vastgesteld. Het gezamenlijke bedrag van 4.657.000 euro is 1.177.000 euro hoger dan het bedrag voor de subsidie periode 2017 – 2020.

In de BIS is tevens ruimte voor een ondersteunende instelling voor film (artikel 3.34 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid). Deze ondersteunende instelling moet enerzijds de landelijke filmeducatie coördineren en stimuleren, en anderzijds de Nederlandse film(sector) internationaal promoten. Nieuw ten opzichte van 2017 – 2020 is dat de internationale promotie nu in samenwerking met het Filmfonds dient te gebeuren. Voor de ondersteunende instelling is 2.081.000 euro beschikbaar. Dit is een lager bedrag dan het subsidiebedrag in de BIS-periode 2017 – 2020 omdat de museale taken van de huidige ondersteunende instelling – Stichting Filmmuseum Eye (Eye) – voortaan worden gefinancierd op grond van de Erfgoedwet. Deze taken zijn dan ook niet beoordeeld in het kader van de aanvraag.

Adviezen

Alleen de huidige vijf BIS-instellingen hebben een aanvraag ingediend. Voor de festivals zijn dat het International Filmfestival Rotterdam (IFFR), het International Documentary Filmfestival Amsterdam (IDFA), het Nederlands Film Festival (NFF) en Stichting Cinekid Amsterdam (Cinekid). Eye, sinds 31 december 2009 het Nederlandse sectorinstituut voor film, ambieert wederom de ondersteunende sectortaken. De raad adviseert alle aanvragers te honoreren met uitzondering van Cinekid en met voorwaarden voor Eye. Het totaal van de aangevraagde bedragen van de vier festivals overstijgt het subsidieplafond met 559.443 euro.

Algemene indruk

De filmfestivals en Eye vormen samen een bloeiende infrastructuur voor film in Nederland. De raad is redelijk positief over de aanvragen. Uit de plannen spreekt een mooie ambitie, die verder reikt dan film alleen. Wel valt op dat ze vrij globaal van aard zijn, met goede intenties, maar met doelen die niet altijd concreet zijn uitgewerkt. Ook valt op dat de instellingen relatief weinig zelfreflectie tonen op zaken die minder goed gaan en op mogelijke toekomstige knelpunten.

In zijn advies voor de BIS-periode 2017 – 2020 heeft de raad gepleit voor meer afstemming, coördinatie en samenwerking in de filmsector. Dat blijft een uitdaging in de veelheid aan activiteiten die er wordt ondernomen, ook omdat de aanvragers allemaal onderdeel zijn van complexe (internationale) netwerken waardoor samenwerking op specifieke vlakken binnen Nederland mogelijk lastiger is. Toch is ze – om de efficiëntie en effectiviteit te vergroten – van belang. Zo houden de vier festivals zich in meer of mindere mate allemaal bezig met filmeducatie. Als ondersteunende instelling met landelijke educatie in de portefeuille, zou Eye in de afstemming hiervan een (duidelijker) rol kunnen spelen. Het inzichtelijk maken van de activiteiten op het gebied van educatie, met de bijbehorende transparantie van budgetten, is hierbij wenselijk.

De vraag tot betere afstemming en samenwerking doet zich ook voor bij de (inter)nationale promotie van de Nederlandse film. Ook daarmee hebben alle aanvragers bemoeienis. Zo hebben IFFR, IDFA en Cinekid een internationale markt en netwerk. De promotionele rol van NFF is onderdeel van de keten om de Nederlandse filmproductie te versterken. Toch heeft alleen Eye, in samenwerking met het Filmfonds, formeel de taak de internationale promotie te verzorgen. Op dit terrein is volgens de raad meer afstemming, sturing en samenwerking gewenst. Het is ook onderdeel van de regeling dat Eye voor haar internationale promotietaak afstemt met overige relevante partijen in de filmsector.

Tot slot vraagt ook talentontwikkeling een meer eenduidige koers. Alle filmfestivals in de BIS besteden aandacht aan dit onderwerp. En ook het Filmfonds en Eye hebben in hun programma's ruimte voor talentontwikkeling. De raad vindt het van belang dat de betrokken partijen

rekening houden met elkaars aanbod zodat ze zo aanvullend mogelijk kunnen opereren.

Voor de subsidieperiode 2021 – 2024 heeft de raad ook zorgen over de integrale beoordeling van de filmsector. Nu de museale taken van Eye onder de Erfgoedwet vallen en mogelijk door een (internationale) visitatiecommissie worden getoetst, is het de vraag of Eye nog voldoende integraal en vanuit een (Nederlands) filmperspectief zal en kan worden beoordeeld; Eye is een museum dat ook een aanzienlijk programma filmvertoningen heeft.

Afwegingen

Over Eye is de raad gematigd positief. Hij adviseert het gevraagde subsidiebedrag van 2.081.000 euro toe te kennen, mits Eye een concreet, separaat activiteitenplan en een gedetailleerdere, separate begroting indient voor haar taken als ondersteunende instelling. Eye is een boegbeeld voor de film en in die zin ook van grote betekenis voor de sector. Het is in het belang van de sector en van Eye zelf, dat de uitgaven transparant worden besteed en verantwoord en goed kunnen worden gemonitord en beoordeeld. Dat is nu niet het geval.

Over de festivals IDFA, IFFR en NFF is de raad positief en hij adviseert deze instellingen ook de komende periode in de basisinfrastructuur op te nemen. De raad adviseert geen van deze instellingen het aangevraagde bedrag toe te kennen. Het totaalbedrag voor deze categorie is overvraagd. Wel adviseert hij een verhoging ten opzichte van de subsidieperiode 2017 – 2020 toe te kennen van 15 procent. Het resterende subsidiebudget kan worden verdeeld, waarbij IDFA met 125.000 euro en IFFR met 25.000 euro worden beloond voor plan en prestaties, die beter waren dan plan en prestaties van NFF, en de subsidie per kaartje tussen IDFA en IFFR iets meer gelijk wordt getrokken. Het resterende bedrag gaat vervolgens naar NFF.

De raad heeft zorgen over de toekomstbestendigheid van Cinekid. De bezoekersaantallen van het festival in Amsterdam lopen terug, het landelijk bereik kan beter en de financiële gezondheid is matig. Het plan van Cinekid laat te weinig strategie en concrete maatregelen zien die vertrouwen zouden kunnen geven om deze tendens te keren. De raad vindt aandacht via een platform voor alleen de jeugdfilm van groot belang binnen de BIS. Hij adviseert dan ook de aanvraag van Cinekid alleen te honoreren, als de instelling op korte termijn de activiteiten concreet uitwerkt, inclusief heldere, meetbare doelstellingen en een inhoudelijk plan op het gebied van publieksbereik. Daarnaast vindt de raad een uitgebreidere toelichting om de financiële positie van Cinekid te verstevigen en een begroting in lijn met het nieuwe activiteitenplan, noodzakelijk. De raad ziet de plannen van de nieuwe directeur met belangstelling tegemoet.

Letteren

		Advies	Geadviseerd <i>Bedragen in euro's</i>
Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten	Amsterdam	Ja	423.000
Het Literatuurhuis	Utrecht	Ja	300.000
De Schoolschrijver	Amsterdam	Ja, mits	500.000
De Schrijverscentrale	Amsterdam	Ja, mits	888.000
Stichting Lezen	Amsterdam	Ja, mits	1.978.000
Poetry International	Rotterdam	Nee	0
Writers Unlimited	Den Haag	Nee	0

De categorie

De letterensector is een afwisselend en weids landschap, en behelst veel meer dan alleen de literatuur. Ook leesbevordering, schrijfonderwijs, leesonderwijs, onderzoek, ondersteuning, promotie van het lezen en journalistiek vallen binnen deze categorie. Anders dan de periode 2017 – 2020, toen er ruimte was voor drie ondersteunende instellingen, zijn in de Culturele basisinfrastructuur 2021 – 2024 (BIS) vier plekken beschikbaar. Er is een nieuwe plek gecreëerd voor een instelling met als kernactiviteit lettereneducatie voor kinderen in het primair onderwijs.

Door de veelkleurigheid en de breedte van het veld, dreigen de literatuur als kunstvorm en het literaire lezen onder te sneeuwen. Literatuur verrijkt het leven. Het geeft inzicht, opent vergezichten en zorgt bovenal voor het broodnodige plezier in het lezen. Vanuit dat perspectief juicht de raad het toe dat er een nieuwe BIS-plek is voor een instelling met als kernactiviteit een literair festival met actueel of vernieuwend aanbod in internationale context.

Adviezen

Ondersteunende instellingen

Voor de nieuwe BIS-plek in het artikel Ondersteunende instellingen heeft De Schoolschrijver een aanvraag ingediend. De andere drie aanvragers zijn instellingen die in de BIS-periode 2017 – 2020 een subsidie ontvingen: Stichting Lezen, De Schrijverscentrale en het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten (FBJP).

Internationaal literatuurfestival

De raad is blij met het toevoegen van een literatuurfestival aan de BIS. In totaal hebben drie organisaties een aanvraag ingediend voor deze plek, namelijk Het Literatuurhuis, Poetry International en Writers Unlimited. Achter literatuurfestivals staan organisaties die de afstand tussen schrijver en publiek verkleinen. Vaak zit er zelfs geen boek tussen. Literatuurfestivals zorgen voor toename van het (literaire) lezen. De organiserende instellingen

zijn ook veel meer dan het festival alleen. In bijna alle gevallen zijn het volwaardige literaire organisaties, met een uitgebreid jaarprogramma gericht op kennisuitwisseling, talentontwikkelingen en educatie. De raad pleit ervoor dat deze instellingen niet alleen worden beoordeeld op het festival, maar op het hele pakket aan activiteiten.

Algemene indruk

De Schoolschrijver, De Schrijverscentrale en Stichting Lezen zetten in hun activiteitenplannen hoog in op leesbevordering. In lijn met ‘De daad bij het woord’, ‘Lees!’ en het advies over de Bibliotheekwet, vindt de raad deze focus uiterst urgent. Het belang van lezen voor de persoonlijke ontwikkeling, zelfs voor de gezondheid, kan nauwelijks worden overschat. Zorgwekkend is dat het aantal leesuren onder Nederlanders al jaren afneemt. Recent onderzoek wijst uit dat een op de vier jongeren van 15 jaar in Nederland, kans heeft op laaggeletterdheid. De raad wil benadrukken dat er voor leesbevordering nooit te veel aandacht en middelen kunnen zijn.

Op basis van de aanvragen constateert de raad dat de leesbevorderingsactiviteiten van de ondersteunende instellingen doeltreffender op elkaar kunnen worden afgestemd. Daarom bepleit hij nogmaals een geïntegreerd letterenbeleid, waarbij Stichting Lezen, De Schoolschrijver en De Schrijverscentrale de daaruit voortvloeiende beleidstaken de komende vier jaar ook uitvoeren. Uiteraard gaat het gesprek met andere partijen die actief zijn in het letterenveld hieraan vooraf. De Leescoalitie kan hiervoor als basis dienen.

Zich bewust van het grote probleem van ontleding en ongeletterdheid wijst de raad er nadrukkelijk op dat de ondersteunende instellingen deel uitmaken van de *culturele* basisinfrastructuur. De ‘C’ van OCW kan niet de volle last van dit probleem op de schouders nemen. Ook het geld daarvoor mag niet alleen uit de cultuurpot komen. De raad stelt een integrale oplossing voor, in nauwe samenwerking met de ‘O’ van OCW.

De toevoeging van het literatuurfestival aan de BIS vindt de raad positief. Toch compenseert dat onvoldoende de geringe aandacht voor literatuur als discipline in het rijksbeleid voor de kunsten. In dat perspectief pleit de raad ervoor het literatuurbeleid als onderdeel van het letterenbeleid de komende jaren stevig onder de loep te nemen.

Afwegingen

De advisering over de ondersteunende instellingen is relatief eenvoudig: er zijn vier aanvragers voor vier plekken. Het belang van alle instellingen voor de basisinfrastructuur staat buiten kijf. Wel formuleert de raad bij drie instellingen een aantal mitsen. Hij vraagt nadere uitwerking op het gebied van samenwerking (De Schoolschrijver en De Schrijverscentrale), de literaire impact van het schrijversbezoek (De Schrijverscentrale) en hoe Stichting Lezen als kenniscentrum de verbinding bestendigt met de praktijk en de leesbevorderaars en hoe ze haar landelijke coördinerende taak ziet in relatie tot de stakeholders. De raad is zeer enthousiast over de aanvraag van

het FBJP. Liever had hij de instelling met een ruimer budget bedeed, mede omdat de (onderzoeks)journalistiek landelijk en in de regio's in de verdrukking zit.

Binnen het artikel festivals is één subsidieplek beschikbaar. Vanuit die wetenschap weegt de raad de drie aanvragen af. Daarbij laat hij zich niet zozeer leiden door reputatie en historie, wel door artistieke invulling, ambitie, publieksbereik en groeipotentie. De aanvraag van Het Literatuurhuis (met ILFU) steekt uit boven de aanvragen van Poetry International en Writers Unlimited. De potentie van het ILFU om uit te groeien tot een tweeweeks festival met (inter)nationale uitstraling, vergelijkbaar met Dutch Design Week in Eindhoven en Amsterdam Dance Event – spreekt zeer tot de verbeelding van de raad. De recente benoeming van Utrecht tot UNESCO City of Literature is daarbij een steun in de rug.

Ontwerp

		Advies	Geadviseerd <i>Bedragen in euro's</i>
Dutch Design Week	Eindhoven	Ja	1.000.000
GOGBOT	Enschede	Ja, mits	337.670
State of Fashion	Arnhem	Ja, mits	455.284
Het Nieuwe Instituut	Rotterdam	Ja, mits	1.625.000
Internationale Architectuur Biennale Rotterdam	Rotterdam	Ja, mits	607.046
Waag	Amsterdam	Ja, mits	1.000.000
Amsterdam Light Festival	Amsterdam	Nee	0
COMPLEX	Eindhoven	Nee	0
Dutch Festivals on Visual Storytelling	Groningen	Nee	0
Into Nature	Assen	Nee	0
Next Nature Network	Amsterdam	Nee	0
Rotterdamse Dakendagen	Rotterdam	Nee	0
Studio Spectrum	Nieuwerkerk aan den IJssel	Nee	0
Today'sArt	Den Haag	Nee	0

De categorie

De raad is verheugd over het feit dat er meer ruimte voor ontwerp komt in de Culturele basisinfrastructuur (BIS). Onder ontwerp verstaan we architectuur, digitale cultuur en vormgeving, inclusief mode. Het is zonder meer positief voor de ontwerpsector dat voor essentiële, vaak financieel kwetsbare basisvoorzieningen nu meer zekerheid en continuïteit komt. Ook is het positief dat de minister van OCW met ontwerpinstellingen invulling kan geven aan de door haar gewenste verbreding en vernieuwing van de BIS.

In zijn sectoradvies 'Ontwerp voor de toekomst' (2018) constateerde de raad dat het voor de ontwikkeling van de ontwerpsector belangrijk is dat kennisontwikkeling, innovatief onderzoek, uitwisseling en experiment continu worden gevoed en gekoesterd, ook in perioden van economische teruggang, wanneer investeringen in deze sector direct afnemen. De regeling biedt ruimte aan een Ondersteunende instelling, Future lab design en technologie en aan Festivals. Daarmee biedt de BIS een goede basis.

De ontwerpsector oogt op het eerste gezicht sterk en heeft een zeer uitgebreid netwerk actoren die actief zijn in diverse maatschappelijke domeinen. Maar bij nadere beschouwing komt naar voren dat de sector moeite heeft om zichzelf te organiseren en om elkaar op te zoeken, met name op de terreinen presentaties, kennisdeling, erfgoedbeheer, internationalisering en onderzoek.

De raad bekijkt de ontwerpsector vanuit een cultureel, maatschappelijk en economisch perspectief en herkent de behoefte aan festivals, platforms en manifestaties, niet alleen om Nederlands en internationaal ontwerp te kunnen presenteren of resultaten van onderzoek te delen, maar ook om

(internationale) contacten aan te knopen met producenten en potentiële opdrachtgevers.

Om de artistiek-inhoudelijke en maatschappelijke doelen met de ontwerpsector te bereiken is ook het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie van belang. Dit fonds voedt nieuwe initiatieven, voert overheidsbeleid uit en signaleert nieuwe kansen voor de sector. Het Stimuleringsfonds ontwikkelt beleid om ontwerp bij te laten dragen aan complexe maatschappelijke vraagstukken en/of transities. De afstemming en wisselwerking tussen de BIS en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie is essentieel voor de werking van het beleid. Er is al een nauwe band tussen het Stimuleringsfonds en Het Nieuwe Instituut; zij werken inhoudelijk samen, onder andere ten behoeve van internationale manifestaties en activiteiten.

Bij het Stimuleringsfonds is in de afgelopen jaren een aantal initiatieven ondersteund, die rijp zijn om door te groeien in de BIS. Een aantal aanvragers ontving eerder meerjarensubsidie via het Stimuleringsfonds, zoals Waag en de Internationale Architectuur Biennale Rotterdam (IABR), en ook Mediamatic en V2_. Waag en IABR hebben een aanvraag ingediend voor respectievelijk artikel 3.40 en artikel 3.42.

Adviezen

In totaal heeft het ministerie van OCW 5.025.000 euro subsidie voor ontwerpinstellingen beschikbaar gesteld in het kader van de BIS 2021 – 2024. In de periode 2017 – 2020 werd in het kader van de basisinfrastructuur alleen Het Nieuwe Instituut gesubsidieerd, dat zowel museale taken als ondersteunende taken voor de ontwerpsector vervult. Voor de periode 2021 – 2024 worden nog slechts de ondersteunende taken van deze instelling in het kader van de BIS gesubsidieerd. Het Fonds Creatieve Industrie beschikt in de periode 2021 – 2024 over 14,47 miljoen euro subsidie.

De nieuwe subsidieregeling kent een afdeling ‘Ontwerp’ en onderscheidt daarbinnen artikelen voor de Ondersteunende instelling (artikel 3.39), Future lab design en technologie (artikel 3.40), Festival design (artikel 3.41) en Festivals ontwerp, beeldende kunst of cross-over (artikel 3.42).

Ondersteunende instelling

De ondersteunende functie wordt op dit moment ingevuld door Het Nieuwe Instituut. Dit was de enige instelling die na 2010 nog structurele subsidie in het kader van de BIS ontving binnen de ontwerpsector. Het Nieuwe Instituut omschrijft zichzelf als Museum voor Architectuur, Design en Digitale Cultuur, het Rijksarchief voor Nederlandse Architectuur en Stedenbouw en het Agentschap voor Architectuur, Design en Digitale Cultuur. Het Nieuwe Instituut heeft ook een afdeling Research & Development. De organisatie komt in de periode 2021 – 2024 in een nieuwe fase van haar bestaan, waarin de erfgoedtaken worden ondergebracht in de Erfgoedwet en de ondersteunende taken via de basisinfrastructuur worden gesubsidieerd. De raad realiseert zich dat de afzonderlijke taken en activiteiten niet in detail en los van elkaar moeten worden gezien. Ze overlappen en voeden elkaar. Toch, om de nieuwe fase goed van start te laten gaan, vraagt de raad om een

aanvullend activiteitenplan, zodat de organisatie haar profiel als ondersteunende instelling voor de sector scherp kan neerzetten en duidelijk wordt welke activiteiten de komende periode gemonitord en geëvalueerd zullen worden. Zo vindt de raad het belangrijk dat Het Nieuwe Instituut in samenwerking met de ontwerpsector plannen ontwikkelt om de culturele, maatschappelijke en economische meerwaarde van de ontwerpsector te bevorderen. Ook de agenderende functie van het instituut ziet de raad graag in samenspraak met de ontwerpsector ingevuld. Dit alles om samen met partijen als Stimuleringsfonds Creatieve Industrie op een relevante manier een dienstbare en ondersteunende partner van ontwerpinstellingen en ontwerpers te kunnen zijn. De raad ziet in dit kader met genoegen dat Het Nieuwe Instituut het voortouw neemt om de preservatie en ontsluiting van ontwerparchieven beter te organiseren.

Future lab design en technologie

De functie Future lab design en technologie is op het lijf van de sector geschreven en biedt ruimte voor vernieuwing van de basisinfrastructuur. De kernactiviteit van een *future lab* is om aan de hand van maatschappelijke vraagstukken experiment te entameren en te faciliteren en de resultaten hiervan te delen. Daarnaast wordt van het *future lab* verwacht presentaties te ontwikkelen op het gebied van design en technologie van nationaal of internationaal belang. Ook debat en reflectie zijn van belang voor de werking van het *future lab*, evenals het samenbrengen van relevante partijen binnen de ontwerpsector. Dit is een stevig takenpakket dat vraagt om een kansrijke kandidaat. Voor deze functie hebben drie instellingen een aanvraag ingediend: Complex (Eindhoven), Next Nature Network (Amsterdam/Eindhoven) en Waag (Amsterdam). De raad oordeelde negatief over de aanvraag van Complex. Over de aanvragen van Waag en Next Nature Network is de raad positief.

Festival design

De functie van Festival design krijgt een uitstekende invulling door Dutch Design Foundation. Deze organisatie produceert onder meer de Dutch Design Week in Eindhoven en is daarmee van groot (inter)nationaal belang voor de ontwerpsector. Daarnaast zijn er drie plekken beschikbaar voor de functie artikel 3.42 met als kernactiviteit de presentatie in internationale context van actueel of vernieuwend aanbod op het terrein van ontwerp of beeldende kunst, dan wel binnen een combinatie van de disciplines behorende tot de ontwerpsector of sector beeldende kunst. De activiteiten van de instelling dienen mede een platform te bieden voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten en jaarlijks of tweejaarlijks plaats te vinden gedurende een in de tijd beperkte periode. Er hebben negen instellingen subsidie aangevraagd, waarvan drie aanvragen werden afgewezen, omdat zij onvoldoende platform bieden aan internationale uitwisseling tussen vakgenoten en vooral een lokale werking hebben. Het gaat om Amsterdam Light Festival, Into Nature en Rotterdamse Dakendagen.

De aanvraag van Dutch Festivals on Visual Storytelling werd door de raad negatief beoordeeld omdat er geen concreet activiteitenplan is ingediend waarin duidelijk wordt gemaakt wat de artistiek inhoudelijke meerwaarde is van deze 'kopstichting' voor twee bestaande organisaties; Noorderlicht en

BredaPhoto. De stichting is zeer onlangs opgericht, heeft geen *track record* en heeft niet voldoende weten te overtuigen hoe de doelstelling – sterkere positionering en samenwerking tussen de organisaties – bereikt gaat worden. De raad betreurt het dat er geen goede aanvragen voor het genre fotografie zijn ingediend. Hierdoor blijft het genre ondervertegenwoordigd in de BIS. De raad hoopt dat fotografie-instellingen en -initiatieven met behulp van de rijksfondsen een extra stimulans krijgen om sterker en zichtbaarder te worden op landelijk niveau.

De aanvragen van de overige instellingen zijn afkomstig van belangrijke, unieke sectorspecifieke festivals. Deze zijn alle positief beoordeeld. Het gaat om de Internationale Architectuur Biennale Rotterdam, State of Fashion, GGOBOT en Today's Art. Deze festivals representeren op een evenwichtige manier de diverse subsectoren van de ontwerpsector; architectuur, mode en digitale cultuur. Ook wordt met deze festivals een goede regionale spreiding bereikt.

Hiermee ontvangen de drie festivals een substantieel hoger structureel bedrag dan in de afgelopen beleidsperiode. Een en ander brengt wel met zich mee dat de afzonderlijke festivals een aangepaste begroting en activiteitenplan moeten indienen.

Algemene indruk

De raad is positief over de kansen die de aanvragers bieden voor vernieuwing en verbreding van de BIS. Voor alle artikelen is er minimaal één goede kandidaat. De raad is ervan overtuigd dat deze kandidaten garant staan voor een stabiele kwaliteit en vernieuwing in de BIS. Veel instellingen zijn 'nieuwkomers' in de BIS. Om een goede start te kunnen maken, heeft de raad relatief vaak een 'ja, mits' advies gegeven. De raad wil in deze gevallen aanvullende informatie en/of aangepaste begrotingen en activiteitenplannen ontvangen.

De meeste aanvragers zien hun functioneren in het perspectief van maatschappelijke vraagstukken. Dat verheugt de raad. Immers, de meerwaarde van de ontwerpsector kan zich juist in andere domeinen manifesteren en de laatste jaren adviseert de raad om de ontwerpsector meer te betrekken bij de verkenning van maatschappelijke uitdagingen en transities. De meeste instellingen tonen hier ambitie. De aanvragen laten ook andere positieve trends zien. Zoals de vernieuwde aandacht voor erfgoedcollecties (ook van design). En de gegroeide aandacht voor publieksonwikkeling door middel van informatieve/educatieve events.

Over de kwaliteit van de aanvragen zelf oordeelt de raad wisselend. Hoewel dit geen vereiste is, verwacht de raad van instellingen die een functie in de BIS ambiëren dat zij hun rol en functie in het grotere perspectief kunnen plaatsen. De raad doet dit immers ook en beoordeelt de individuele aanvragen met de uitgangspunten voor het cultuurbeleid 2021 – 2024 (ministerie van OCW) in het achterhoofd, plus de eigen uitgangspunten van het besteladvies 'Cultuur dichtbij, dicht bij Cultuur' en het sectoradvies 'Ontwerp voor de toekomst'.

In het verlengde hiervan hecht de raad eraan dat instellingen die klaar zijn voor de BIS open zijn over hun doelstellingen, ofwel over de impact die zij willen bereiken en dat zij aangeven met welke middelen deze doelen en/of impact worden bereikt. Niet dat alle instellingen een complete veranderagenda hoeven te presenteren, maar een meer planmatige aanpak met concrete doelstellingen, inclusief prestatie-indicatoren zou een BIS-instelling voor ontwerp niet misstaan.

Afwegingen

Future lab design en technologie

Omdat er slechts één plek beschikbaar is voor de functie Future lab design en technologie heeft de raad een afweging moeten maken tussen Next Nature Network en Waag.

De raad heeft er vertrouwen in dat Waag haar groeiambities kan waarmaken. De organisatie heeft een lange staat van dienst. Al 25 jaar heeft zij haar kwaliteit bewezen. De organisatie is solide en recent intern geherstructureerd. De organisatie van Next Nature Network is ingericht als projectinstelling. De raad voorziet dat de transitie van een projectmatig werkend team naar een instelling die structureel activiteiten organiseert op twee locaties, – Amsterdam en Eindhoven – een erg grote stap is, die de invulling van de functie *future lab* bemoeilijkt. De raad heeft in de afweging dan ook de voorkeur uitgesproken voor Waag, die zowel in haar programmering als in de organisatiestructuur klaar is om invulling te geven aan de functie *future lab*.

In zijn afweging heeft de raad ook het criterium ‘vernieuwing’ een rol laten spelen. Waag manifesteert zich vooral als laboratorium waar op innovatieve wijze experiment tot stand komt. De resultaten hiervan worden gedeeld in een groot netwerk professionals, bestuurders, ontwerpers en ook studenten. Het bereiken van een groter en diverser publiek wordt een opgave van Waag. De raad heeft er vertrouwen in dat Waag met haar netwerk en expertise erin zal slagen meer mensen dan alleen de professionals aan te spreken.

Next Nature Network is met name vernieuwend door de eigentijdse publieksbenadering. Met mobiele expo's en met concrete producten bereikt Next Nature Network een groot en breed publiek. Hiervoor heeft de raad grote waardering. Maar kijkend naar de programmering en de invulling van de labfunctie, dan concludeert de raad dat Waag een duidelijke focus heeft en Next Nature Network deze nog aan het ontwikkelen is. De raad hoopt dat Next Nature Network met een uitvalsbasis in Eindhoven, en in samenhang met de initiatieven die in deze gemeente in ontwikkeling zijn, de kans krijgt om verder te groeien.

Festivals ontwerp, beeldende kunst of cross-over

Omdat er echter slechts drie plekken in de BIS beschikbaar zijn voor de functie Festivals ontwerp, beeldende kunst of cross-over heeft de raad een afweging moeten maken tussen de twee festivals die digitale cultuur programmeren; Today'sArt in Den Haag en GOGBOT in Enschede.

GGOBOT trekt een groot en breed publiek. Het festival is spectaculair, vernieuwend en grensverleggend in haar cross-over programmering en heeft een focus op robotica en performance. GGOBOT biedt een platform voor internationale uitwisseling tussen vakgenoten. Ze heeft veel samenwerkingspartners in het onderwijs, onder start-ups en het bedrijfsleven van Oost-Nederland. TodaysArt is een internationaal festival op het grensvlak van podiumkunst, beeldende kunst en digitale cultuur. TodaysArt brengt makers, professionals en publiek samen in een transdisciplinaire omgeving. Het festival is een belangrijk platform voor makers.

De raad is positief over de inhoudelijke kwaliteit van beide festivals, maar heeft in zijn afweging publieksbereik en geografische spreiding over Nederland een belangrijke rol laten spelen. Hij heeft daarbij de voorkeur uitgesproken voor GGOBOT. Gegeven het beschikbare totaalbudget, adviseert de raad de aanvragen van de drie positief beoordeelde festivals te honoreren voor afgerond 76 procent van het aangevraagde subsidiebedrag.

Ontwikkelfunctie

		Advies	Geadviseerd <i>Bedragen in euro's</i>
Korzo	Den Haag	Ja	734.490
De Nieuwe Oost	Arnhem	Ja	779.460
Orkater	Amsterdam	Ja	549.620
TextielLab TextielMuseum	Tilburg	Ja	757.478
Toneelschuur Producties	Haarlem	Ja	749.480
BioArt Laboratories	Veldhoven	Ja, mits	439.697
DOX	Utrecht	Ja, mits	764.826
Emoves	Eindhoven	Ja, mits	540.867
Grand Futura	Groningen	Ja, mits	599.587
HipHopHuis	Rotterdam	Ja, mits	307.988
Likeminds	Amsterdam	Ja, mits	699.518
MusicalMakers	Amsterdam	Ja, mits	749.483
Popwaarts	Nijmegen	Ja, mits	389.730
Tetem	Enschede	Ja, mits	300.000
WORM	Rotterdam	Ja, mits	324.776
A/Morph	Maastricht	Nee	0
Architectuur Lokaal	Amsterdam	Nee	0
Crafts Council Nederland	Arnhem	Nee	0
Creative Court	Den Haag	Nee	0
D:DNA	Leeuwarden	Nee	0
Dansateliers	Rotterdam	Nee	0
Epitome Entertainment	Rotterdam	Nee	0
Extrapool	Nijmegen	Nee	0
Feikes Huis	Amsterdam	Nee	0
FlevoLAB	Almere	Nee	0
Frascati	Amsterdam	Nee	0
Het HEM	Amsterdam	Nee	0
High Arts	Delft	Nee	0
If I Can't Dance	Amsterdam	Nee	0
Illusionary Rockaz Company	Utrecht	Nee	0
KASKO	Zwolle	Nee	0
Leeway for Arts	Leiden	Nee	0
Leidsche Rijn Luister Academie	Utrecht	Nee	0
LIMA	Amsterdam	Nee	0
LUX	Nijmegen	Nee	0
MAMA	Rotterdam	Nee	0
M-Lab	Amsterdam	Nee	0
Mediamatic	Amsterdam	Nee	0
Nationale Jeugdorkesten Nederland	Apeldoorn	Nee	0
Nieuw Zeeuws Peil	Middelburg	Nee	0
Onomatopee	Eindhoven	Nee	0
Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media	Amsterdam	Nee	0
Paradiso Melkweg Productiehuis de Participatie Federatie	Amsterdam	Nee	0
PLAN	Den Haag	Nee	0
Playgrounds	's-Hertogenbosch	Nee	0
Podium Mozaïek	Eindhoven	Nee	0
Popfabryk	Amsterdam	Nee	0
RIGHTABOUTNOW INC.	Leeuwarden	Nee	0
Rizoom	Amsterdam	Nee	0
Silbersee	Amsterdam	Nee	0
Social label	Amsterdam	Nee	0
Sonic Acts	's-Hertogenbosch	Nee	0
Sonsbeek	Amsterdam	Nee	0
Standplaats Midden	Arnhem	Nee	0
STEIM	Utrecht	Nee	0
STIP	Amsterdam	Nee	0
STRP	Amsterdam	Nee	0
Taartrovers Festival	Eindhoven	Nee	0
TENT	Amsterdam	Nee	0

Theater Rotterdam	Rotterdam	Nee	0
Theater Zuidplein	Rotterdam	Nee	0
V2_	Rotterdam	Nee	0
Veem House for Performance	Amsterdam	Nee	0
de Veenfabriek	Leiden	Nee	0
Verhalenhuis Belvédère	Rotterdam	Nee	0
VIA ZUID	Maastricht	Nee	0
Waag	Amsterdam	Nee	0
What Design Can Do	Amsterdam	Nee	0

De categorie

Zoals een lichaam sterker wordt door het af en toe aan extreme inspanning bloot te stellen, zo heeft een bloeiende culturele sector behoefte aan makers die grenzen opzoeken, en daar soms overheen gaan. Ontwikkelinstellingen bieden deze kunstenaars ruimte om genres en disciplines opnieuw uit te vinden, om zichzelf te vernieuwen, om te falen, om te gloriëren.

De ontwikkelinstellingen vormen ten opzichte van voorgaande periode een nieuwe categorie in de Culturele basisinfrastructuur (BIS); de ontwikkelkracht van de sector wordt er sterk mee vergroot. De regeling biedt ruimte aan een broodnodige verbreding van de BIS met genres die de laatste cultuurplanperiodes niet vertegenwoordigd waren. Zo sluit de BIS beter aan bij de eigentijdse cultuur en wordt een breder, gevarieerder publiek bereikt. Die verbreding is ook voor de toekomst van enorm belang: de ontwikkelinstellingen zijn immers onderdeel van de keten, en vormen de brede basis die de top voedt.

Het artikel Ontwikkelinstellingen (artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid 2021 – 2024) biedt ruimte aan maximaal vijftien instellingen en heeft een subsidieplafond van 8.687.000 euro per jaar.

Een ontwikkelinstelling heeft als kernactiviteit het faciliteren, begeleiden en ontwikkelen van talentvolle of innovatieve makers en/of het ontwikkelen, aan de hand van onderzoek, van de discipline podiumkunsten, beeldende kunst, film, letteren, ontwerp, dan wel een combinatie daarvan. Voorwaarden zijn dat de instelling beschikt over voorzieningen die daarvoor geschikt zijn en haar activiteiten gespreid over het jaar realiseert.

Voor ontwikkelinstellingen die zich uitsluitend of hoofdzakelijk richten op makers van podiumkunsten, geldt aanvullend dat zij de presentatie van de te verrichten activiteiten op een podium moeten kunnen garanderen, voor hun artistieke continuïteit niet afhankelijk mogen zijn van één of enkele artistiek leiders en structureel met professionele podiumkunstinstanties moeten samenwerken aan begeleiding en ontwikkeling.

Tot 2013 was er al een flink aantal ‘instellingen gericht op ontwikkeling en vernieuwing’ opgenomen in de BIS, waaronder ruim twintig productiehuisen voor podiumkunsten. Na de bezuinigingen op de rijkscultuursubsidies was daar geen plek meer voor, maar vanaf 2017 zijn weer drie multidisciplinaire

productiehuizen voor podiumkunsten opgenomen; een relatief kleine ‘reparatie’.

Adviezen

Voor de periode 2021 – 2024 zijn 69 aanvragen ingediend. Drie daarvan zijn afkomstig van productiehuizen die in de huidige BIS zijn opgenomen. Het totaalbudget van 8.687.000 euro is met 28.065.768 euro ruim overvraagd. Vijf instellingen hebben het minimale bedrag van 300.000 euro aangevraagd, zeven instellingen het maximale bedrag van 800.000 euro.

De raad adviseert vijftien instellingen te honoreren. Op De Nieuwe Oost na, gaat het om instellingen die in de periode 2017 – 2020 geen deel uitmaakten van de BIS. Tien van deze vijftien instellingen krijgen een positief advies, mits zij aan bepaalde voorwaarden voldoen. Dit is, in het licht van deze nieuwe categorie, en het feit dat een aantal instellingen voor het eerst een plek in de BIS krijgt, niet vreemd. In sommige gevallen vraagt de raad om een nadere uitwerking van bepaalde aspecten van de activiteitenplannen, in andere gevallen gaat het om het financiële of organisatorische deel dat nog toelichting behoeft.

Een tiental andere instellingen is eveneens positief beoordeeld, maar viel na afweging af: Frascati, de Veenfabriek, M-Lab, Silbersee, Paradiso Melkweg Productiehuis, Rizoomb, Waag, PLAN, de Participatie Federatie en Feikes Huis.

De andere 44 instellingen worden door de raad negatief beoordeeld, een aantal omdat ze niet aan de voorwaarden van de regeling voldoen, andere omdat de plannen inhoudelijk onvoldoende overtuigend.

Vijf van de 69 instellingen hebben ook bij een andere categorie een aanvraag ingediend: Tetem (Presentatie-instellingen), High Arts (Festivals), Sonsbeek en State of Fashion (Festivals ontwerp, beeldende kunst of cross-over), Waag (Future lab design en technologie) en Theater Rotterdam (Theater).

Algemene indruk

Het grote aantal aanvragen laat zien dat de categorie voorziet in een behoefte. Ook laat het zien hoeveel instellingen bijdragen aan talent- en/of genreontwikkeling en zich dus herkennen in de omschrijving. De raad heeft scherpe keuzes moeten maken.

De raad is onder de indruk van de diversiteit in de ingediende plannen. Er is sprake van een grote verscheidenheid in activiteiten, organisatievormen, genres en disciplines, schaalgrootte en bekende en nieuwe namen.

Allereerst de productiehuizen, die ook een aanvraag deden voor de beleidsperiode 2017 – 2020. In 2016 vroegen vijftien instellingen aan als Productiehuis. Er werden er toen drie gehonoreerd: de talentontwikkelingstak van Theater Rotterdam, Frascati (Amsterdam) en De Nieuwe Oost (Arnhem, Deventer, Nijmegen). Deze hebben ook voor de komende periode een

aanvraag ingediend. Van de in 2016 afgewezen twaalf instellingen vragen er nu negen opnieuw aan, zij het vaak in andere vorm of samenstelling.

Onder de indieners bevinden zich ook elf netwerkorganisaties. Verschillende partners verenigen zich in een nieuwe entiteit of laten zich door één partner als penvoerder vertegenwoordigen. De minister heeft instellingen in de aanloop naar de komende periode uitgenodigd om zich te organiseren in netwerken en als netwerkorganisatie aan te vragen. Hier is gehoor aan gegeven. Verschillende van de netwerkorganisaties zijn nieuwe entiteiten, opgericht kort voor de indieningsdatum van de aanvragen. In totaal hebben twaalf vrij recent opgerichte instellingen een aanvraag ingediend.

De raad is verheugd over het aandeel aanvragen uit andere disciplines dan de podiumkunsten. Bijna de helft van de aanvragen betreft Ontwerp, Beeldende kunst, Film of multidisciplinaire activiteitenplannen. Alleen op het gebied van Letteren zijn er geen specifieke aanvragen ingediend. Het resterende deel valt onder podiumkunsten, waarbij de diversiteit aan genres in het oog springt.

Een aanzienlijk aantal instellingen is actief op gebieden die in de BIS nog niet zijn vertegenwoordigd. Zo zijn er aanvragen op het gebied van musical, popmuziek en hedendaagse muziek; urban arts en hiphop; circus; e-culture en het snijvlak van kunst met andere domeinen. Daarnaast zijn ‘nieuwe verhalen’, van en door groepen die nog onvoldoende gehoord worden en die vooralsnog nauwelijks deel uitmaken van de canon, vertegenwoordigd. De raad heeft zich bij de beoordeling van deze verbredende initiatieven laten leiden door zijn sectoradviezen, waarin voor genres is beschreven wat de ontwikkelbehoefte in de specifieke keten is. Ook is gebruikgemaakt van expertise van de commissies die zich over de specifieke genres en disciplines hebben gebogen.

De aanvragen komen uit heel Nederland. Uit vrijwel elke stedelijke cultuurregio is één of zijn meerdere plannen afkomstig. Circa 60 procent van de plannen is afkomstig uit de Randstad. Het aandeel van de Metropoolregio Amsterdam is het grootst: 24 van de 69 aanvragen komen daarvandaan.

Inhoudelijk valt het grote aantal instellingen op dat een interdisciplinaire, multidisciplinaire, transdisciplinaire of hybride artistieke praktijk nastreeft. Bij de vernieuwing in de kunsten speelt het doen vervagen van grenzen tussen de genres, disciplines én domeinen duidelijk een belangrijke rol, zoals door de raad in het besteladvies ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ (2019) ook al werd gesignaleerd. Sommige instellingen spreken over de moderne kunstenaar als ‘slashie’: een maker die zich nadrukkelijk op verschillende terreinen begeeft (gescheiden door een ‘slash’). Juist het artikel Ontwikkelinstellingen geeft, door het multidisciplinaire kader, volop ruimte aan de ontschotting die gaande is in de kunsten. Ook het maken in gezamenlijkheid komt vaak naar voren: er wordt in cocreatie gewerkt met het publiek, of met maatschappelijke instellingen, of in *commons*, waarbij ontwikkeling bottom-up ontstaat en gedeeld eigenaarschap een belangrijke rol speelt.

Over zes instellingen sprak de raad zich in de huidige beleidsperiode eerder positief uit. Op basis van het ‘Advies besteding 1 miljoen euro culturele sector’ uit 2017 werd een eenmalige bijdrage verstrekt aan instellingen die ruimte

gaven aan nieuwe genres, interdisciplinaire programma's en/of projecten, en die oog hadden voor jongere generaties, cultureel diverse makers en nieuwe publieksgroepen. WORM, BioArt Laboratories, DOX, TextielLab | TextielMuseum, Nationale Jeugdorkesten Nederland en Onomatopée waren toen bij de dertien gehonoreerde instellingen. Vier van die instellingen krijgen ook nu een positief advies.

De in de regeling opgenomen definitie van een ontwikkelinstelling is ruim geformuleerd; begrippen als 'kernactiviteit' en 'genreontwikkeling' zijn bovendien breed op te vatten. Onder de aanvragers zijn instellingen die zich heel duidelijk en alleen met talentontwikkeling bezighouden, maar ook instellingen die op allerlei verschillende manieren bijdragen aan de ontwikkeling van een genre, of beide typen inspanningen combineren. Ook zijn er aanvragers die naast de talent- en genreontwikkelingsactiviteiten nog andere (kern)functies hebben. De ontwikkelfunctie van een instelling blijkt vaak maar lastig af te bakenen. De instellingen zelf verschaffen hierover veelal geen duidelijkheid, noch in hun activiteitenplannen noch in hun begroting. De raad heeft ervoor gekozen genoemde begrippen breed op te vatten, waardoor veel instellingen binnen de voorwaarden van het artikel vallen. Dit vergemakkelijkt de beoordeling echter niet; de inspanningen die instellingen leveren zijn heel uiteenlopend van aard en daardoor niet altijd even goed met elkaar te vergelijken.

Afwegingen

De raad heeft de 69 aanvragen in een aantal stappen beoordeeld. Vijf instellingen sluiten niet aan bij de voorwaarden van de regeling en zijn daardoor afgevalen. Social label heeft een bedrag aangevraagd dat lager is dan de gestelde bandbreedte van 300.000 euro tot 800.000 euro. A/Morph en Creative Court beschikken niet over de noodzakelijke voorzieningen om talent- of genreontwikkeling mogelijk te maken. De aanvraag van Nieuw Zeeuws Peil is meer gericht op het versterken van de culturele infrastructuur, dan op talent- en/of genreontwikkeling. En bij Illusionary Rockaz Company is te zeer sprake van activiteiten die afhangen van, en georganiseerd zijn rondom één artistiek leider.

Vervolgens heeft de raad de resterende aanvragen beoordeeld aan de hand van de algemene beoordelingscriteria: artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten, vernieuwing, eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering, bevordering van educatie en participatie en geografische spreiding. Op basis daarvan hebben 39 instellingen een negatief advies gekregen. Vaak is in de betreffende aanvragen te beperkt omschreven wat de ontwikkeltrajecten precies behelzen, hoe de talenten worden begeleid en wat de beoogde resultaten zijn. Ook ontbreken vaak namen van jonge talenten of van begeleiders. Instellingen die bijdragen aan genreontwikkeling omschrijven niet in alle gevallen hoe zij hun genre bezien, welke ontwikkeling urgent is en waarom de voorgestelde aanpak daarbij het beste past. Opvallend vaak ontbreekt in aanvragen aandacht voor educatie en participatie. Ook verschilt de mate waarin begroting en dekkingsplan zijn gespecificeerd en is niet altijd toegelicht waarom een begroting veel hoger uitvalt dan de jaren ervoor. Bij

veel van de recent opgerichte instellingen zijn de plannen nog onvoldragen en is de kwaliteit van het gebodene nog onvoldoende te beoordelen.

De negatieve adviezen zijn tot stand gekomen door een optelsom van dergelijke kritiek- en aandachtspunten. De raad heeft ten slotte uit 25 instellingen een verdere selectie moeten maken. Hierbij heeft hij voor grote dilemma's gestaan: alle 25 instellingen zijn immers positief beoordeeld. Met een groter aantal beschikbare plekken had de raad beter recht kunnen doen aan de veelheid en diversiteit aan waardevolle plannen. De regeling biedt echter ruimte aan maximaal vijftien instellingen.

Zoals de raad in zijn Beoordelingskader heeft geschreven, zijn er drie aspecten waarmee in de verdere afweging rekening is gehouden: pluriformiteit van (sub)sectoren en disciplines, nadruk op nieuwe disciplines en genres, en geografische spreiding. Deze aspecten zijn waardevol gebleken in het maken van keuzes. Het gevolg hiervan is echter ook dat in sommige gevallen sterke instellingen en plannen moesten afvallen, om ruimte te maken voor instellingen die verhoudingsgewijs een grotere bijdrage leveren aan de pluriformiteit van het veld en/of aan de spreiding van het aanbod over het land.

Met het oog op het belang dat de minister hecht aan vernieuwing en verbreding van de BIS, en gezien het feit dat juist deze categorie daar ruime mogelijkheden toe biedt, heeft de raad allereerst gekeken naar de positief beoordeelde instellingen in genres en disciplines die nog niet of nog te beperkt in de BIS vertegenwoordigd zijn.

Urban Arts

De raad vindt dat de urban arts in Nederland een belangwekkend onderdeel zijn van het kunstenveld. De urban arts kennen net als andere kunstvormen een piramidevorm met een brede instroom en een excellente top. Die top draait vaak mee op wereldniveau, bijvoorbeeld in de urban dance. Door de brede basis zijn de urban arts laagdrempelig; het adagium *each one teach one* laat zien dat artistieke ontplooiing onlosmakelijk, en op alle niveaus, met de kunstvorm verbonden is.

De raad adviseert de drie positief beoordeelde urban arts-instellingen te honoreren. Op een totaal van vijftien instellingen lijkt dat wellicht veel, maar gelet op de BIS in zijn geheel is het nog altijd een klein percentage. Zeker in relatie tot de omvang van het urban veld, het aantal initiatieven dat erin actief is en het bereik dat ermee wordt gerealiseerd onder doelgroepen die ondervertegenwoordigd zijn in het bereik van de huidige BIS. Bovendien vullen de drie instellingen elkaar uitstekend aan. Met Emoves is gekozen voor een laagdrempelige instelling met een groot en divers deelnemersveld. Bovendien biedt de instelling talentontwikkeling aan in alle urban arts disciplines, van graffiti art en urban dans tot *spoken word* en hiphop. DOX zit hoger in de ontwikkelpiramide en begeleidt urban podiumkunsttalent. Daarbij gaat de instelling steeds cross-overs aan met andere podiumkunstdisciplines, waardoor de genres zich vermengen. Dankzij de samenwerking met Theater Utrecht kunnen urban makers vanuit DOX meewerken aan grote zaalproducties. HipHopHuis ten slotte biedt naast haar artistieke

ontwikkelactiviteiten ook het programma ‘Take over Tactics’ aan, dat erop is gericht makers, die tevens community leaders binnen hun eigen urban genre zijn, te versterken in hun artistiek, organisatorisch en persoonlijk leiderschap. De raad is van mening dat dergelijke inspanningen juist nu van groot belang zijn voor de urban *scene*, die in financiële en organisatorische zin nog een ontwikkeling heeft door te maken ten opzichte van andere deelsectoren in de kunsten. Met deze drie instellingen in de BIS krijgen de urban arts de stevige impuls waar ze aan toe zijn, een impuls die door de artistieke kwaliteit van de *scene* ook zeker gerechtvaardigd is.

Musical

In het genre musical heeft de raad een afweging gemaakt tussen MusicalMakers en het opnieuw opgerichte M-Lab. Hij heeft gekozen voor MusicalMakers. Beide instellingen dragen op een goede, eigen manier bij aan talent- en genreontwikkeling. De raad heeft in de uiteindelijke weging een andere keuze gemaakt dan de commissie en de voorkeur gegeven aan de invulling van MusicalMakers, dat als instelling enkel oorspronkelijk Nederlands werk produceert (terwijl M-Lab ook met buitenlandse titels werkt), en dat genrevernieuwing op een eigentijdse manier aanvliegt, door nieuwe verhalen te vertellen die tijdens zogenaamde ‘Verhalenhuisen’ bij lokale gemeenschappen zijn opgehaald. MusicalMakers werkt deels met makers die al wat verder zijn in hun ontwikkeling, en ze heeft slagkracht om haar marketing en verkoop zó te organiseren, dat voor die makers kansen ontstaan op doorstroom naar de grotere podia. Door de bijdrage van de VandenEnde Foundation is de financiële basis sterk. Daarnaast heeft de instelling meer aandacht voor diversiteit en inclusie, zowel in de selectie van makers met wie ze wil werken als in de samenstelling van de organisatie.

Pop

In het sectoradvies Muziek ‘De balans, de behoefte’ (2017) concludeerde de raad al, dat het de hoogste tijd is om het muziekklimaat te diversifiëren. Door het aanbod in de BIS te verbreden met instellingen die zich specifiek op pop richten, kan een publiek worden bereikt dat zich minder in de klassieke of moderne muziek herkent, zoals die in de huidige basisinfrastructuur is geborgd.

In het genre popmuziek heeft de raad een afweging gemaakt tussen Popwaarts en Paradiso Melkweg Productiehuis. De keuze is daarbij gevallen op Popwaarts.

Met haar artistieke profiel is Paradiso Melkweg Producties vooral gericht op excellente makers. Dat leidt tot een relatief kleine uitstroom en een gering afzetgebied van de producties. Popwaarts daarentegen heeft aangetoond een groot en breed bereik te hebben: beginnende bandjes uit het hele land krijgen gelegenheid vliegrepen te maken in het spelen voor publiek. Ook gaat Popwaarts onderzoeken hoe ze de doorstroom van talenten naar het professionele circuit nog beter kan bevorderen. De raad heeft de voorkeur gegeven aan een ontwikkelinstelling die duurzaam zorgt voor een brede instroom van talenten uit alle stromingen van de popmuziek. Bovendien speelt de geografische spreiding in de afweging een rol: de belangrijkste activiteit van Popwaarts, de Popronde, vindt plaats in 42 steden, terwijl Paradiso Melkweg Productiehuis haar activiteiten voornamelijk in Amsterdam realiseert.

Naast Popwaarts adviseert de raad ook De Nieuwe Oost (zie hieronder) en De Staat (zie de categorie Muziekensembles en koren) op te nemen in de BIS. Daarmee wordt de vertegenwoordiging van popmuziek in de BIS versterkt.

Behalve aan de urban arts, aan musical en pop, heeft de raad ook aandacht besteed aan nieuwe verhalen en nieuwe artistieke vormen. Deze komen hieronder, bij de podiumkunsten, aan de orde.

Vervolgens heeft de raad gekeken naar de pluriformiteit van (sub)sectoren en disciplines. Gelijktijdig is, wanneer verdere keuzes gemaakt moesten worden, ook het derde afwegingsaspect meegewogen: de bijdrage die de instellingen leveren aan de geografische spreiding.

Podiumkunsten

In de podiumkunsten heeft de raad een keuze moeten maken tussen een groot aantal instellingen, wat hem voor een complexe afweging stelde. Hij heeft meerdere ontwikkelinstellingen op het gebied van podiumkunsten positief beoordeeld, waardoor hij een aantal met pijn in het hart heeft moeten afwijzen.

Korzo is de enige positief beoordeelde aanvrager op het gebied van dans. De raad vindt de instelling een toonaangevende aanjager van de hedendaagse danscultuur in Nederland. Hij is zeer te spreken over de kwaliteit van de begeleidingstrajecten binnen Korzo en kijkt uit naar de vorderingen van de nieuwe lichting makers. Ook is hij positief over de ruimte die *midcareers* geboden wordt. Korzo kijkt met een prettig brede blik naar dans en beweging en opent deuren naar belovende disciplines. De raad adviseert de aanvraag van Korzo te honoreren. Bij de positief beoordeelde aanvragen zijn geen instellingen die zich specifiek op circus(theater)richten. De raad is dan ook verheugd dat circus bij Korzo een belangrijke plek in het aanbod krijgt.

In het genre muziektheater heeft de raad een afweging gemaakt tussen Orkater, Silbersee en de Veenfabriek, en heeft daarbij gekozen voor Orkater. Waar Orkater het genre muziektheater in de volle breedte omarmt, kiest Silbersee met ‘onorthodoxe opera’s’ voor een beperktere benadering en laat de Veenfabriek, ondanks de voortdurende kwaliteit die zij levert, onvoldoende artistieke vernieuwing zien. Ondanks het onmiskenbaar innovatieve karakter van Silbersee, adviseert de raad de brede benadering van Orkater te honoreren, omdat die instelling binnen de keten meer impact heeft: Orkater heeft meer landelijke uitstraling dan Silbersee en de Veenfabriek. Ze verbindt zich met een groot netwerk van podia, wat voor hun jonge makers een gegarandeerd aantal speelplekken betekent. Silbersee daarentegen wil een eigen huis in Amsterdam-Noord betrekken. De raad vreest dat dit de zichtbaarheid in het land eerder zal bemoeilijken. De Veenfabriek is vooral actief in de Leidse regio en minder goed zichtbaar in het land.

Bij de positief beoordeelde aanvragen is er één uit de hedendaagse muziek: die van het landelijke netwerk Rizoom. Deze nieuwe instelling heeft de potentie om een lacune te vullen in de hedendaagse muziek in Nederland. De raad waardeert deze ambitie en onderstreept het belang van een gezonde keten voor de sector. Hij is positief over de kernpartners. Rizoom maakt in haar

plannen echter, afgewogen tegen de andere positief beoordeelde plannen, minder duidelijk wat de concrete invulling van de talentontwikkeling zal zijn; veel hangt af van de partners en de aanvraag gaat niet voldoende in op de activiteiten die de betrokken partijen reeds ontplooiën. De raad adviseert, alles overwegende, de aanvraag van Rizoom niet te honoreren.

De raad is zeer te spreken over de aanvraag van Toneelschuur Producties. De instelling houdt zich specifiek bezig met repertoire, maar vat dat begrip heel ruim op: de jonge makers beperken zich niet strikt tot het klassieke repertoire van het teksttoneel, maar laten zich ook inspireren door bijvoorbeeld film- en literatuurrepertoire en niet-westers repertoire. De raad beschouwt Toneelschuur Producties als een excellent huis, dat een breed publiek weet te interesseren voor artistiek hoogstaande producties. Sterk is de grote en brede zichtbaarheid van de Toneelschuurproducties in het land.

De raad vindt Feikes Huis een belangrijke speler in de niche van het beeldend theater. In het plan wordt helder uiteengezet hoe de ontwikkeltrajecten voor nieuwe makers eruitzien. Vergeleken met andere ontwikkelinstellingen bedient Feikes Huis echter slechts een relatief klein deel van het podiumkunstenveld. Daarom is Feikes Huis niet bij de vijftien instellingen die de raad adviseert te honoreren.

De raad is positief over de aanvragen van PLAN en Grand Futura. Dit zijn netwerken van instellingen die in een bepaalde stedelijke cultuurregio (respectievelijk Brabantstad en We the North) gezamenlijk de verantwoordelijkheid dragen voor de talentontwikkeling van podiumkunstenmakers. De netwerken laten zien uitstekend te functioneren en hebben dankzij de verscheidenheid aan netwerkpartners veel te bieden aan jonge makers. Ook is de inbedding van de netwerken in de regio heel sterk.

De raad adviseert de aanvraag van Grand Futura te honoreren. Het plan richt zich op Noord-Nederland, drie provincies die wat betreft de aanwezigheid van BIS-instellingen én positief beoordeelde ontwikkelinstellingen relatief dun bedeed zijn. Bovendien past het netwerk uitstekend in het regioprofiel van stedelijke cultuurregio We the North, dat focust op talentontwikkeling, innovatie en het verder versterken van de regionale netwerken.

De raad adviseert PLAN, ondanks haar belang en de hoge kwaliteit van de aanvraag, niet te honoreren. Noord-Brabant is wat betreft de aanwezigheid van BIS-instellingen én positief beoordeelde ontwikkelinstellingen relatief goed bedeed. De raad heeft in die regio de voorkeur gegeven aan Brabantse ontwikkelinstellingen wier bijdrage aan de pluriformiteit van de BIS verhoudingsgewijs groter is, en die beter passen in het onderscheidende karakter van het Brabantse ecosysteem zoals de raad dat ervaart, gericht op design en technologie.

De raad vindt het van belang om in de BIS plaats te maken voor instellingen die nieuwe verhalen ophalen en vertellen, en nieuwe vormen onderzoeken en presenteren. Instellingen, die vanuit hun DNA een podium bieden aan makers die elders nog weinig te zien en te horen zijn, en daarmee aansluiten bij de belevingswereld van een heel divers samengesteld publiek. Ze verbreden de

canon en hanteren een kwaliteitsbegrip waarin naast oorspronkelijkheid, vakmanschap en zeggingskracht ook erkenning en herkenning door publiek een belangrijke rol spelen.

Drie van dergelijke instellingen zijn positief beoordeeld: Likeminds, WORM en de Participatie Federatie. De raad adviseert twee daarvan te honoreren. Likeminds, vanwege de kwalitatief hoogstaande manier waarop zij nieuwe verhalen weet (over) te brengen. Diversiteit en inclusie stromen al jaren door de aderen van deze instelling. Ze weet makers met een migratieachtergrond aan zich te binden en te laten uitstromen naar andere gezelschappen. En WORM, een instelling die met haar performance-aanbod vergaand de grenzen tussen genres (en disciplines) opzoekt en zich richt op de ontwikkeling en presentatie van alternatieve kunstvormen, vaak in cocreatie met diverse communities en maatschappelijke instellingen.

Het voornemen van de negen wijktheaters die zich hebben verenigd in de Participatie Federatie om nieuwe verhalen en genres toe te voegen aan de BIS, beoordeelt de raad ook positief, maar dat initiatief staat nog in de kinderschoenen. De raad vindt toetreding tot de BIS daarom te vroeg.

Alhoewel de raad positief is over de kwaliteit die Frascati als productiehuis levert en over de grote uitstroom van eigenzinnige en autonome makers, ziet hij ook een aantal punten van aandacht. Zo is Frascati er de afgelopen jaren niet in geslaagd de genres dans en performance een stevige positie binnen het productiehuis te geven. De raad vindt het aandeel makers met een cultureel-diverse achtergrond voor een productiehuis in een grootstedelijke context nog te bescheiden. Ook vindt hij de zichtbaarheid van de gerealiseerde producties buiten Amsterdam relatief klein, en mist hij een concreet plan om hier verandering in te brengen. Afgewogen tegen de grote waardering die de raad heeft voor vier andere podiumkunstinstanties in de Metropoolregio Amsterdam, MusicalMakers, Likeminds, Orkater en Toneelschuur Producties, adviseert hij de aanvraag van Frascati niet te honoreren.

De raad adviseert De Nieuwe Oost, ook als productiehuis opgenomen in de BIS 2017 – 2020, opnieuw te honoreren. Hij is zeer positief over de wijze waarop de instelling zich de afgelopen jaren heeft gemanifesteerd. Makers zijn met succes doorgestroomd naar een professionele beroepspraktijk en de instelling vertolkt een aanjagersrol in de regio. De raad is verheugd dat stevig wordt ingezet op popmuziek en is positief over het centraal stellen van interdisciplinair werken. Met haar activiteiten in drie steden in Oost-Nederland draagt de instelling bovendien bij aan de geografische spreiding.

Theater Rotterdam verdient hier bijzondere vermelding. Deze instelling is met haar productiehuis onderdeel van de BIS 2017 – 2020 maar is niet bij de instellingen die nu een positief advies krijgen: de plannen bieden nog te weinig vertrouwen in de kwaliteit van de begeleiding van nieuwe makers. De raad is in beginsel positief over de samenwerking met Maas, maar in het plan zijn nog te veel keuzes wat betreft thema's, invulling, partners en makers niet gemaakt. Hij had graag gelezen hoe het productiehuis zich de komende periode

verhoudt tot de organisatorische en artistieke uitdagingen van Theater Rotterdam als geheel.

De raad vindt het van belang dat er ook op het terrein van jeugdtheater ruimte is voor talentontwikkeling. Hij heeft geen aanvragen positief beoordeeld, die specifiek zijn toegesneden op talentontwikkeling in de jeugdpodiumkunsten, maar in de gehonoreerde plannen van DOX, De Nieuwe Oost en Grand Futura is daar wel ruimte voor gecreëerd.

Beeldende kunst en ontwerp

In de disciplines Beeldende kunst en ontwerp zijn vier instellingen positief beoordeeld: BioArt Laboratories, Tetem, Waag en TextielLab | TextielMuseum. De raad heeft hieruit een keuze gemaakt.

De raad vindt dat BioArt Laboratories een zeer sterk plan heeft ingediend. De instelling houdt zich bezig met biokunst, een relatief nieuw genre op het snijvlak van kunst, wetenschap en biotechnologie. Ze is een ontwikkelinstelling pur sang: onderzoek, talentontwikkeling en genreontwikkeling gaan er hand in hand. Zowel beeldend kunstenaars als ontwerpers kunnen er experimenteren in de verschillende werkplaatsen en labs. De instelling is zeer goed ingebed in het Brabantse 'bio-based ecosysteem' en weet een breed publiek te bereiken: niet alleen via haar samenwerking met MU en de Dutch Design Foundation maar in toenemende mate ook op haar eigen locatie. Als instelling op het snijvlak van cultuur en andere domeinen draagt BioArt Laboratories ook bij aan verbreding van de BIS. Derhalve adviseert de raad BioArt Laboratories te honoreren.

Ook Waag is actief op het snijvlak van kunst en cultuur met wetenschap en technologie. De raad is overtuigd van de gezaghebbende positie van Waag en vindt dat zij een belangrijke stem heeft in het debat over onderwerpen als privacy en stedelijke ontwikkeling. De raad vindt Waag echter minder een ontwikkelinstelling dan een Future lab design en technologie, het artikel waarop Waag ook een aanvraag heeft ingediend. Zo is er in de plannen weinig aandacht voor makers en talentontwikkelingstrajecten. Ook biedt Waag onvoldoende zicht op de wijze waarop zij in de komende periode invulling wil geven aan de ontwikkeling van een bepaald genre of een discipline en de manier waarop zij de resultaten vertaalt naar het publiek. Daarom adviseert de raad Waag niet als ontwikkelinstelling te honoreren.

Tetem houdt zich vanuit de beeldende kunst bezig met digitale cultuur, een relevant en innovatief genre. De raad vindt het indrukwekkend om te zien hoe snel de ontwikkelfunctie bij Tetem vorm heeft gekregen, naast de al eerder bestaande presentatiefunctie, waarvoor zij ook een aanvraag heeft ingediend. De raad vindt Tetem inmiddels meer een ontwikkelinstelling dan een presentatie-instelling. Ze biedt jonge en verder gevorderde makers hoogwaardige ontwikkeltrajecten en combineert dat met onderzoek. In toenemende mate vindt het bij Tetem ontwikkelde werk ook zijn weg naar andere presentatieplekken, waardoor de landelijke uitstraling toeneemt. De instelling is als enige positief beoordeelde ontwikkelinstelling gevestigd in de stedelijke cultuurregio Twente en speelt daar ook via educatie en

participatie een rol van belang in het regioprofiel, dat op ‘maakcultuur’ is gericht. De raad adviseert Tetem te honoreren.

Het TextielLab, onderdeel van Textielmuseum, is een unieke, innovatieve instelling, die niet alleen textiele ontwerpers trekt maar ook beeldend kunstenaars en makers uit andere ontwerpdisciplines. De raad ziet textiel als een universeel medium waar iedereen dagelijks mee te maken heeft. Daarom is het Textielmuseum een plek waar vele mensen uit alle lagen van de bevolking zich welkom voelen, ongeacht afkomst en opleidingsniveau. Het TextielLab sluit goed aan bij het profiel van de regio en bij Tilburg als ‘Stad van makers’, maar heeft uitstraling tot ver over de eigen landsgrenzen heen. De raad adviseert de aanvraag van TextielLab | TextielMuseum te honoreren.

Op het gebied van de ambachten en de creatieve maakindustrie zijn (buiten de aanvraag van het TextielLab | TextielMuseum, dat het textiele ambacht nadrukkelijk aan vernieuwing koppelt) slechts twee specifieke aanvragen ingediend. Deze zijn niet positief beoordeeld. De raad vindt de aandacht voor ambachten en de creatieve maakindustrie zeer van belang. Hij hoopt dat dit deel van de sector zich – met steun van onder meer het Fonds voor Cultuurparticipatie en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie – verder zal ontwikkelen, zodat hij op dit vlak in de toekomst meer goede aanvragen tegemoet kan zien.

Op het gebied van mode zijn bij het artikel Ontwikkelinstellingen geen aanvragen ontvangen. Dit genre is wel vertegenwoordigd op een andere plek in de BIS, bij State of Fashion, waarover de raad bij ‘Festivals ontwerp, beeldende kunst of cross-over’ positief adviseert.

Film

De raad heeft geen van de drie aanvragen op het gebied van film positief kunnen beoordelen. Dat is met het oog op de pluriformiteit van disciplines binnen de ontwikkelinstellingen uiteraard spijtig. Daar staat echter tegenover dat talent- en genreontwikkeling bij andere filminstellingen in de BIS, in het bijzonder bij de filmfestivals, wel degelijk goed vertegenwoordigd is.

Letteren

Op het gebied van letteren zijn bij het artikel Ontwikkelinstellingen geen specifieke aanvragen ontvangen. Deze discipline is wel in het aanbod van De Nieuwe Oost, en op andere plekken in de BIS vertegenwoordigd.

Regionale spreiding

Met de vijftien geselecteerde instellingen wordt de volgende geografische spreiding bewerkstelligd:

- Regio noord: Grand Futura (stedelijke cultuurregio We the North).
- Regio oost: De Nieuwe Oost en Popwaarts (025 Arnhem Nijmegen), Tetem kunstruimte (Twente).
- Regio midden: DOX (Utrecht).

- Regio west/Randstad: Orkater, Toneelschuur Producties, MusicalMakers en Likeminds (Metropoolregio Amsterdam), Korzo (Haaglanden), HipHopHuis, WORM (Rotterdam en regio).
- Regio zuid: TextielLab | TextielMuseum, BioArt Laboratories, Emoves (BrabantStad).

De Metropoolregio Amsterdam is met vier positieve adviezen relatief goed bedeed. Het gaat om een instelling in Haarlem en drie in Amsterdam. Deze instellingen hebben elk een landelijke zichtbaarheid en werking. Zoals eerder beschreven zijn 24 van de 69 aanvragen van ontwikkelinstellingen uit de Metropoolregio Amsterdam afkomstig; veel landelijk werkende instellingen zijn er gevestigd. Ook is de behoefte aan ontwikkelruimte er – met een flink aantal kunstvakopleidingen en in de hoofdstad woonachtige makers – verhoudingsgewijs groot.

Vanuit Flevoland (één aanvraag), Zeeland (één aanvraag), Friesland (één aanvraag), Drenthe (één aanvraag) en Limburg (twee aanvragen) zijn in het artikel Ontwikkelinstellingen geen aanvragen positief beoordeeld. Wat betreft hun bijdrage aan talent- en/of genreontwikkeling overtuigen deze aanvragen op dit moment onvoldoende. Het gaat om plannen die wel bijdragen aan de verdere versterking van de culturele infrastructuur. En dat kan voor de doorontwikkeling van de betreffende stedelijke cultuurregio's zeker van waarde zijn, bijvoorbeeld doordat netwerkvorming in bepaalde regio's verder gestimuleerd wordt of doordat cultuurvormen ruimte krijgen, die goed passen in de betreffende regioprofielen (bijvoorbeeld Drenthe en kunst, geïnspireerd op landschap en omgeving). De raad vindt deze initiatieven van belang, maar is van mening dat ze in dit stadium meer gebaat zijn bij *projectmatig* gefinancierde impulsen, bijvoorbeeld van de rijkscultuurfondsen en decentrale overheden. Daarnaast wil hij de minister expliciet in overweging geven om de jaarlijks beschikbare twee miljoen euro van de matchingsregeling 'Verbreding en Vernieuwing' in te zetten ten behoeve van projecten in deze provincies. Met die middelen kan gericht een impuls aan de culturele infrastructuur worden gegeven, juist in regio's waar deze nog minder stevig is. Besteding op die wijze voorkomt bovendien versnippering van het budget.

Financieel

De vijftien instellingen die de raad adviseert te honoreren, vragen samen 8.692.793 euro per jaar aan. Dat is 5.793 euro meer dan beschikbaar is. De raad adviseert dat bedrag niet bij één of enkele instellingen weg te halen, maar een generieke (zeer kleine) korting toe te passen. Dit geldt niet voor Tetem, aangezien zij het minimale subsidiebedrag heeft aangevraagd, dat op grond van het artikel kan worden verleend. De regeling staat niet toe op dat bedrag een korting toe te passen.

Tot slot

De raad is van mening dat de BIS met deze vijftien ontwikkelinstellingen een broodnodige impuls krijgt. Ze bieden zowel ruimte voor bewezen kwaliteit, als voor vernieuwing en verbreding. Er is ruimte voor *grassroots* instellingen, voor urban arts, popmuziek, musical en nieuwe verhalen, evenals voor instellingen die op het snijvlak werken met andere domeinen. De raad is ervan overtuigd,

dat dit de BIS, de culturele sector en het Nederlandse publiek ten goede komt.

Bovensectorale ondersteunende instellingen

		Advies	Geadviseerd/ Gereserveerd
<i>Bedragen in euro's</i>			
Boekmanstichting	Amsterdam	Ja	1.261.500
Digitaal Erfgoed Nederland	Den Haag	Ja	864.000
De Balie	Amsterdam	Ja, mits	250.000
Cultuur+Ondernemen	Amsterdam	Ja, mits	1.685.000
DutchCulture	Amsterdam	Ja, mits	984.000
LKCA	Utrecht	Nee, tenzij	5.103.000
Arminius	Rotterdam	Nee	0
Johannes de Nar	Holwerd	Nee	0
Pakhuis de Zwijger	Amsterdam	Nee	0

De categorie

De BIS kent naast cultuurproducerende en erfgoedinstellingen ook een netwerk met ondersteunende instellingen. Een aantal daarvan vervult specifieke taken voor één sector, zoals Het Nieuwe Instituut. Een aantal heeft een bovensectorale functie en ondersteunt de gehele landelijke culturele sector in de domeinen digitalisering, internationalisering, de kennisinfrastructuur en cultuureducatie. Binnen deze domeinen verzorgen de ondersteunende instellingen diverse activiteiten en diensten. Zij adviseren, informeren, agenderen, entameren en verzamelen kennis en informatie ten behoeve van de ontwikkeling en versterking van de sector.

In de aanloop naar een herziening van het cultuurbestel is in 2017 op verzoek van de minister van OCW door Bureau Berenschot geïnventariseerd of de functies van de bovensectorale ondersteunende instellingen nog voldoende aansluiten bij de wensen en behoeften van de culturele sector. Ook was het de vraag of er na de bezuinigingen in 2010 sluipenderwijs geen onevenwichtige verdeling van taken en financiële middelen was ontstaan. Bureau Berenschot inventariseerde het functioneren van de ondersteunende instellingen in de bredere context van de gehele culturele sector; dus niet beperkt tot de BIS alleen.

De uitkomsten van dit onderzoek heeft de raad op zijn beurt betrokken bij zijn besteladvies 'Cultuur dichtbij, dicht bij Cultuur' (2019), waarin hij onder meer betoogde dat de BIS uitgebreid zou moeten worden met een organisatie voor professionalisering, als ook met een instelling die de vrije gedachtenwisseling faciliteert door middel van debat en lezingen en met een instelling voor het verzamelen, analyseren en delen van publieksdata. Daarnaast stelde de raad voor, om de onderzoekscapaciteit voor cultuureducatie en cultuurparticipatie van het Landelijk Kennisinstituut

Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) over te hevelen naar de Boekmanstichting.

De twee laatstgenoemde aanbevelingen heeft de minister niet overgenomen in haar uitgangspuntennotitie voor het cultuurbeleid 2021 – 2024. Wel is er een budget van het LKCA overgeheveld naar de Boekmanstichting om de verdeling van financiële middelen meer in balans te brengen, aangezien de Boekmanstichting een verzwaaring van het takenpakket heeft gekregen, omdat zij per 2020 de jaarlijkse sectormonitor gaat produceren.

In de periode 2017 – 2020 telde de BIS vier bovensectorale instellingen: Digitaal Erfgoed Nederland, Boekmanstichting, LKCA en DutchCulture. Voor de periode 2021 – 2024 wordt de BIS aangevuld met twee bovensectorale instellingen; een instelling die de sector ondersteuning biedt op het terrein van professionalisering en een instelling die de vrije gedachtenuitwisseling faciliteert door middel van debat en lezingen.

Adviezen

De afdeling bovensectorale ondersteunende instellingen kent zes artikelen, waarvoor steeds één plek beschikbaar is. Op alle artikelen heeft één kandidaat een aanvraag ingediend, op artikel 3.51 en artikel 3.47 na. Voor de functie Debat en Reflectie hebben drie instellingen een aanvraag ingediend. Hier heeft de raad een afweging tussen moeten maken. Voor de functie Internationaal Cultuurbeleid hebben twee instellingen een aanvraag ingediend, waarvan één negatief is beoordeeld, zodat hier geen afweging gemaakt hoefde te worden.

De raad heeft bij de beoordeling van de aanvragen van de bovensectorale ondersteunende instellingen, een afwijkende interpretatie van de algemene beoordelingscriteria gehanteerd:

- Deze instellingen zijn niet primair gericht op artistieke productie. De raad beoordeelt de inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten.
- Deze instellingen zijn niet primair gericht op educatie. Wel verzorgen zij informatie, onderzoek en debat op dit terrein.
- Deze instellingen hebben door hun ondersteunende rol over het algemeen geen directe relatie met het algemene publiek. Het publiek bestaat primair uit professionals, organisaties en/of belanghebbenden uit de culturele sector. Uiteraard is de activiteit van de instelling die de debat- en reflectiefunctie van artikel 3.51 vervult wel bedoeld voor een algemeen publiek.

Onderzoek en statistiek

De raad is positief over de aanvraag van Boekmanstichting. De aanvraag is voorbeeldstellend waar het visievorming en compleetheid betreft. De instelling stelt zich duidelijke doelen en verwoordt welke prestatie-indicatoren zij hanteert om te bepalen wanneer haar beleid doeltreffend is.

De Boekmanstichting is een belangrijke publieke kennisorganisatie, die niet alleen in het culturele netwerk, maar ook daarbuiten positie inneemt in de Nederlandse kennisinfrastructuur. Zij profileert zich als onafhankelijk

kenniscentrum voor kunst, cultuur en beleid. Ze verzamelt, analyseert en verspreidt data en informatie over de culturele sector en stimuleert en faciliteert het cultuurdebat. Boekmanstichting opereert binnen de driehoek van het openbaar bestuur, het wetenschapsbedrijf en het culturele veld. Zij biedt diverse producten en diensten: de bibliotheek, het tijdschrift Boekman, het onderzoek voor en het beheer van de online platformen Cultuurindex Nederland.

Boekmanstichting moet voor haar werk een goede relatie onderhouden met alle dataverzamelaars; van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) tot private partijen en Europese spelers. Een grote zorg is en blijft de beschikbaarheid van data. CBS heeft geen verplichting om cultuurdata te verzamelen en doet dit nu in opdracht van het ministerie van OCW. SCP heeft helaas onlangs de sectormonitoren afgestoten, ook de sportmonitor, en dreigt ook de vrijetijdsmonitor af te stoten. Dit is een in continuïteit uitgevoerd onderzoek, waarvan de culturele sector tot nu toe jaarlijks de rapportages gebruikt. De raad verwacht dat Boekmanstichting in het belang van de culturele sector de beschikbaarheid en toegankelijkheid van data bevordert, maar adviseert ook de minister hier aandacht aan te schenken.

Digitalisering

Ook over de aanvraag van Digitaal Erfgoed Nederland is de raad positief. De instelling heeft haar koers gevonden. DEN is goed ingevoerd in de erfgoedsector. De uitgangspunten van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed (2015) zijn leidend voor de werkzaamheden van DEN binnen de erfgoedsector. Het budget is inmiddels verruimd om haar taken uit te breiden richting cultuurproducerende instellingen.

De raad ziet het belang van een digitaliseringsstrategie alleen maar toenemen en is ervan overtuigd dat DEN de sector hier ondersteuning bij kan bieden, samen met haar netwerkpartners, zoals het Nationale Archief, de Koninklijke Bibliotheek en Beeld en Geluid. DEN is de aangewezen, ondersteunende partij die instellingen in de culturele sector helpt bij het formuleren van digitaliseringsstrategieën en een vruchtbare uitwisseling met de erfgoedsector bevordert. Het belang van de toegankelijkheid van collecties is groot, ook met het oog op de communicatie met het publiek, en op wetenschappelijk onderwijs en onderzoek.

Internationaal cultuurbeleid

De raad is positief over de aanvraag van DutchCulture, maar verbindt wel voorwaarden aan de subsidietoekenning. Promotie, positionering en vernieuwing van het activiteitenprogramma blijven namelijk aandachtspunten. De raad constateert voor het overige dat de uitvoering van taken van DutchCulture goed is afgestemd op de hoofdaanbeveling van de beleidsdoorlichting van het Internationaal Cultuurbeleid (ICB) die door het IOB (Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie) is uitgevoerd (2016). De regie, coördinatie en uitvoering van het ICB is belegd. DutchCulture heeft binnen het ICB een adviserende en informerende rol voor het Nederlandse veld en de posten, een kennis- en netwerkfunctie en verantwoordelijkheid voor

uitvoering van het Internationale Erfgoed Programma. Ook voorlichting over subsidieprogramma's van de EU behoren tot haar taak.

DutchCulture voert het gezamenlijke beleid uit van de ministers van Buitenlandse Zaken (BZ), Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHOS) en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Maar de taak is ook en vooral in de BIS dat DutchCulture dienstverlenend aan het veld is om de internationale positie van Nederlandse makers, ontwerpers en kunstenaars te versterken en de uitwisseling tussen landen te bevorderen. De raad vindt het van belang dat DutchCulture een meer inhoudelijke invulling geeft aan haar agenderende functie en steviger inzet op meetbare indicatoren om verantwoording af te leggen over haar activiteiten.

De aanvraag van Johannes de Nar voldoet niet aan de subsidievoorwaarden en speelt geen rol in een afweging voor dit artikel.

Professionalisering en ondernemerschap

De raad is positief over de aanvraag van Cultuur+Ondernemen (C+O), maar adviseert wel voorwaarden te verbinden aan de subsidietoekenning. Het is de eerste keer dat de instelling een aanvraag doet in het kader van de BIS. De raad vindt het van belang dat C+O zich profileert als dienstverlener aan de sector. Daarom vraagt hij C+O een voorbeeld te stellen en een veranderagenda te formuleren, waaraan duidelijke prestatie-indicatoren verbonden zijn.

Daarnaast adviseert de raad om zoiets essentieels als het bouwen van een digitaal platform voor de dienstverlening, niet afhankelijk te maken van het verwerven van additionele financiële middelen.

Cultuureducatie en cultuurparticipatie

De raad vindt het van belang dat er een bovensectorale ondersteunende voorziening bestaat voor cultuureducatie en cultuurparticipatie. De relevantie ervan en de meerwaarde die zij voor de sector kan hebben staan buiten kijf. Hij is echter negatief over de aanvraag van LKCA en vindt dat er wezenlijke veranderingen plaats moeten vinden. De raad heeft vier jaar geleden kritisch geadviseerd, in de verwachting de instelling hiermee handvatten te bieden om haar organisatie beter toekomstbestendig te maken. De minister nam in haar subsidiebesluit de verplichting op dat LKCA diende te reflecteren op haar rol in het cultuurbestel. Bovendien diende LKCA voor 2019 en 2020 een aangepast activiteitenplan aan te leveren, waarin deze reflectie zichtbaar werd gemaakt. Dit is niet gebeurd.

Ook nu is de raad zeer kritisch. Dat er geen heroriëntatie en herpositionering heeft plaatsgevonden is een gemiste kans. De raad vindt de reflectie nog altijd het noodzakelijke startpunt voor een verdere ontwikkeling van LKCA.

Hij adviseert deze uit te voeren in samenhang met een behoefteanalyse van de culturele sector. Het is onduidelijk of de taken die in de subsidievoorwaarden zijn benoemd en/of de invulling die LKCA daaraan geeft (nog) aansluiten bij de behoeften en wensen van de sector.

De raad bekrachtigt bovendien zijn eerdere aanbeveling uit het besteladvies ‘ Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ om onderzoek bij één organisatie onder te brengen, waarbij meer geïsoleerde onderwerpen in een breder perspectief onder de aandacht kunnen worden gebracht. Hij adviseert dan ook de onderzoeksfunctie van het LKCA – inclusief de bijbehorende financiering ervan – onder te brengen bij het kenniscentrum voor cultuurbeleid, de Boekmanstichting.

Algemene indruk

In de afgelopen jaren hebben de bovensectorale ondersteunende instellingen elkaar geregeld opgezocht en bijeenkomsten met de sector georganiseerd. Een en ander om tot een onderlinge afstemming van beleid en werkerrein te komen. De raad is er positief over dat de instellingen contact onderhouden en allemaal betrokken zijn bij bovensectorale thema's zoals de situatie op de arbeidsmarkt.

Sinds enige jaren profileren alle bovensectorale ondersteunende instellingen zich graag als kennisinstituut. De raad merkt hierover op dat het een belangrijk kenmerk van een kennisinstituut is, dat er gespecialiseerde kennis in huis is. Daar mag geen verwarring over zijn. Zo is een kennisplatform in de ogen van de raad niet hetzelfde als een kennisinstelling. Ten behoeve van een kennisplatform wordt informatie verzameld, gepubliceerd en geduid. Deze activiteit is meer documentalistisch van aard. Een kennisinstelling produceert ook zelf nieuwe kennis.

Het is opvallend dat bovensectorale ondersteunende instellingen, ook al zijn ze in de BIS onafhankelijk, vaak extra uitvoeringsopdrachten krijgen van een ministerie, meestal het ministerie van OCW, maar ook van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Buitenlandse Zaken of Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Deze instellingen positioneren zich tussen het veld en de overheid in. Van beide kanten komen er verzoeken. De raad wil benadrukken dat hier een goede balans in gevonden moet worden; het veld moet zich voldoende gehoord en ondersteund voelen en de ondersteunende instellingen moeten flexibel met hun agenda en taken kunnen meebewegen met de ontwikkelingen in het veld. Het gevaar ligt op de loer dat de bovensectorale ondersteunende instellingen zich opstellen als opdrachtnemers van het ministerie van OCW of een ander ministerie en hun agenda onvoldoende proactief afstemmen op de behoeften van de sector.

Afwegingen

De raad constateert dat de bovensectorale ondersteunende instellingen werk hebben gemaakt van de regionale spreiding. De meeste instellingen trekken het land in en organiseren op locatie ontmoetingen, discussies en voorlichting. De instellingen hadden al een landelijke werking, maar zijn nu ook steeds beter fysiek aanwezig in de regio's.

Omdat bovensectorale ondersteunende instellingen voor de hele sector hun relevantie moeten behouden, vindt de raad dat juist deze instellingen duidelijke doelstellingen moeten formuleren en daar prestatie-indicatoren aan

moeten verbinden. Het is opvallend dat op Boekmanstichting na, geen enkele instelling duidelijk maakt wat zij wil bereiken en met welke middelen.

Debat en reflectie

De raad is verheugd over de uitbreiding van de BIS met de functie Debat en reflectie. Het is belangrijk dat de BIS een vrije ruimte waarborgt waar vanuit cultureel perspectief, op de samenleving kan worden gereflecteerd. Het verraste de raad dat slechts drie instellingen een aanvraag voor deze functie hebben ingediend; Arminius in Rotterdam en De Balie en Pakhuis de Zwijger in Amsterdam.

De aanvragers faciliteren alle drie de vrije gedachtenuitwisseling. De Balie en Pakhuis de Zwijger doen dit op nationaal en internationaal niveau. Arminius vooralsnog niet. De raad hoopt dat Arminius de gelegenheid krijgt om zich goed in Rotterdam te nestelen en van daaruit verder te groeien. De raad adviseert Arminius niet op te nemen in de BIS. De aanvraag maakt daarom geen onderdeel uit van de afweging.

Over het functioneren van Pakhuis de Zwijger en De Balie oordeelt de raad positief. Voor de debatfunctie is echter slechts één plaats beschikbaar in de BIS. De raad heeft dan ook een afweging moeten maken tussen de aanvragen van De Balie en Pakhuis de Zwijger. In zijn afweging kwam de raad tot een ander eindoordeel dan het preadvies van de commissie Debat. De raad heeft zich vooral gericht op de beantwoording van de vraag wanneer een debatinstelling met recht kan worden aangemerkt als het nationale debatpodium; niet alleen vanwege de programma's, maar ook vanwege de reeds ontwikkelde activiteiten in het land. De kwaliteit van de kernactiviteiten is in de afweging dan ook in het perspectief geplaatst van een beoogde landelijke werking.

De raad heeft zeer veel waardering voor de vernieuwende, participatieve manier waarop Pakhuis de Zwijger het publiek benadert. Pakhuis de Zwijger heeft een modus operandi ontwikkeld, waarbij een publiek wordt bereikt uit verschillende lagen van de samenleving. De raad vindt het jammer dat Pakhuis de Zwijger zich met zijn programmering vooral richt op Amsterdam en de stedelijke thematiek. De programmering draait om grootstedelijke fenomenen als de creatieve industrie; architectuur, digitale cultuur, mode, vormgeving. De raad is van oordeel dat het programma van Pakhuis de Zwijger daardoor minder aantrekkelijk is voor niet-stedelijke gebieden. Daarnaast is de verwevenheid met de gemeente Amsterdam vooralsnog te nauw om Pakhuis de Zwijger als het landelijke debatpodium te kunnen aanmerken. De relatie met Amsterdam voedt immers de vraag of Pakhuis de Zwijger het publiek buiten de steden wel voor haar specifieke programmering zal weten te interesseren.

Het feit dat De Balie zich niet expliciet aan een stad of organisatie verbindt, maakt dat de formats gemakkelijk een toepassing kunnen krijgen in andere, ook kleine gemeenten. De Balie programmeert geregeld met partners in andere Nederlandse steden. Vaak ook worden programmareeksen of sprekers 'gedeeld'. De Balie heeft daarnaast vanuit verschillende steden het verzoek gekregen om te helpen bij het opzetten van multifunctionele cultuurhuizen.

Hierbij concentreert De Balie zich op initiatieven in negen stedelijke regio's. De raad heeft daarvan hoge verwachtingen.

Voor de raad is het doorslaggevend dat een debatpodium zich als nationaal debatpodium kan waarmaken. De Balie presenteert zich als onafhankelijk podium dat zich met name richt op, voor ieder herkenbare, politieke thema's die het functioneren van een democratie en rechtsstaat aangaan en die de raad in het huidige tijdsgewricht van groot belang vindt. De programmering heeft ontegenzeggelijk een landelijke uitstraling, waarmee De Balie een unieke bijdrage levert aan het vrije woord. Daarom adviseert de raad De Balie te subsidiëren in het kader van de BIS.

Overzicht aanvragen en bedragen

Toelichting overzicht aanvragen

Over elke aanvraag heeft de raad een subsidieadvies gegeven. Er zijn vier varianten:

1. **Een instelling is subsidiabel**

Van de 220 aanvragen heeft de raad over 64 aanvragen een positief subsidieadvies gegeven. In deze gevallen adviseert de raad de minister om subsidie toe te kennen aan de instelling.

2. **Een instelling is subsidiabel, maar de raad adviseert de minister om een of meer voorwaarden aan de subsidietoekenning te verbinden ('ja, mits')**

In 43 gevallen geeft de raad een positief subsidieadvies, maar verbindt hij hieraan nog een of meer voorwaarden – of verzoekt hij om aanvullingen op het plan van de instelling. Deze voorwaarden kan de minister als verplichting opnemen bij de subsidietoekenning.

3. **Een instelling is niet subsidiabel, tenzij er aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan ('nee, tenzij')**

In 8 gevallen geeft de raad een negatief subsidieadvies, maar adviseert hij de minister de instelling een herkansing te geven. De minister kan op basis hiervan de instelling de gelegenheid geven om voor de start van de nieuwe subsidieperiode opnieuw een aanvraag in te dienen. In deze gevallen geeft de raad wel aan welk bedrag hij adviseert om te reserveren voor de vervulling van deze positie in de BIS.

4. **Een instelling is niet subsidiabel**

Over 105 aanvragen heeft de raad een negatief subsidieadvies gegeven. Het gaat dan grotendeels om instellingen die in de competitie om een beperkt aantal plaatsen het niet hebben gered of die niet aan de gestelde criteria voldoen. Wanneer een negatief subsidieadvies leidt tot een onvervulde plek in de BIS, dan kan de minister deze positie opnieuw openstellen.

Aantal aanvragen

Podiumkunsten

Theater	3.09	9	9	9	
Dans	3.11	4	5	3	1
Symfonieorkesten	3.13 – 3.16	9	9	9	
Muziekensembles en koren	3.17	7	15	7	
Opera	3.19 – 3.20	3	3	2	1
Festivals	3.22	7	24	8	
Jeugdpodiumkunsten	3.24	15	20	13	
Sectorcollecties	3.27 – 3.28	2	2	1	1
Regionale musea	3.26	12	12	9	3
Beeldende kunst					
Presentatie-instellingen	3.30	6	12	6	
Postacademische instellingen	3.31	5	5	5	
Film					
Ondersteunende instelling	3.34	1	1	1	
Festivals	3.33	4	4	3	1
Letteren					
Ondersteunende instellingen	3.36	4	4	4	
Festivals	3.37	1	3	1	
Ontwerp					
Ondersteunende instellingen	3.39 – 3.40	2	4	2	
Festivals	3.41 – 3.42	4	10	4	
Ontwikkelfunctie	3.44	15	69	15	
Bovensectorale ondersteunende instellingen	3.46 – 3.51	6	9	5	1

Totaal

116

220

107

8

Aantal aanvragen

Bedragen per sector	Artikel	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd
					<i>Bedragen in euro's</i>
Podiumkunsten					
Theater	3.09	20.043.000	21.174.649	20.042.500	
Dans	3.11	19.081.000	21.642.905	11.706.000	7.375.000
Symfonieorkesten	3.13 – 3.16	55.649.000	55.647.346	55.647.346	
Muziekensembles en koren	3.17	5.379.000	9.410.863	5.379.000	
Opera	3.19 – 3.20	32.261.000	33.345.660	6.346.000	25.915.000
Festivals	3.22	5.792.000	13.079.204	5.794.613	
Jeugdpodiumkunsten	3.24	10.236.000	15.432.987	10.236.000	
Sectorcollecties	3.27 – 3.28	1.500.000	1.500.000	1.500.000	
Regionale musea	3.26	3.000.000	3.000.000	2.250.000	750.000
Beeldende kunst					
Presentatie-instellingen	3.30	3.583.000	6.562.466	3.083.000	
Postacademische instellingen	3.31	5.253.000	6.410.000	5.253.000	
Film					
Ondersteunende instelling	3.34	2.081.000	2.081.000	2.081.000	
Festivals	3.33	4.657.000	5.216.443	3.800.812	856.188
Letteren					
Ondersteunende instellingen	3.36	3.789.000	3.789.000	3.789.000	
Festivals	3.37	300.000	900.000	300.000	
Ontwerp					
Ondersteunende instellingen	3.39 – 3.40	2.625.000	4.625.000	2.625.000	
Festivals	3.41 – 3.42	2.400.000	5.332.500	2.400.000	
Ontwikkefunctie	3.44	8.687.000	36.377.768	8.687.000	
Bovensectorale ondersteunende instellingen	3.46 – 3.51	10.147.500	10.947.750	5.044.500	5.103.000
		196.463.500	256.475.541		
Subtotaal geadviseerd en gereserveerd bedrag				155.964.771	39.999.188
Totaalbedrag					195.963.959

Totaaloverzicht adviezen	2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
					<i>Bedragen in euro's</i>	
Podiumkunsten						
<i>Theater</i>						
<i>Artikel 3.09</i>						
	Totaal aantal aanvragers		9	9		
ITA	3.107.114	3.107.000	3.107.000	3.107.000		Ja
Het Nationale Theater	2.824.649	2.824.500	2.824.500	2.824.500		Ja
Noord Nederlands Toneel	2.824.649	2.824.500	2.824.649	2.824.500		Ja
Theater Rotterdam	1.692.673	1.692.500	1.692.000	1.692.000		Ja, mits
Theater Utrecht	1.692.673	1.692.500	1.692.500	1.692.500		Ja
Toneelgroep Maastricht	1.692.673	1.692.500	2.824.500	1.692.500		Ja, mits
Toneelgroep Oostpool	2.824.649	2.824.500	2.824.500	2.824.500		Ja
Tryater	1.692.673	1.692.500	1.692.500	1.692.500		Ja
Het Zuidelijk Toneel	1.692.673	1.692.500	1.692.500	1.692.500		Ja, mits
	<hr/>		<hr/>	<hr/>		
	20.044.426		21.174.649			
	Totaal geadviseerd			20.042.500		
	Totaalbedrag	20.043.000				
<i>Plafond per aanvrager</i>						
	Grote instellingen (4)	2.824.500				
	Middelgrote instellingen (4)	1.692.500				
	Friese taal	1.692.500				
	Opslag voor internationale statuur	282.500				

Totaaloverzicht adviezen		2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
						<i>Bedragen in euro's</i>	
Podiumkunsten							
<i>Dans</i>							
<i>Artikel 3.11</i>							
	Totaal aantal aanvragers			5	3	1	
	Club Guy & Roni	–	1.746.000	1.746.000	1.746.000		Ja
	Introdans	2.972.758	3.073.000	3.073.000	3.073.000		Ja, mits
	Nationale Opera & Ballet	7.375.498	7.375.000	7.475.905		7.375.000	Nee, tenzij
	Nederlands Dans Theater	6.887.067	6.887.000	6.887.000	6.887.000		Ja, mits
	Scapino Ballet Rotterdam	1.745.569	1.746.000	2.461.000	0		Nee
		18.980.892		21.642.905			
	Totaal geadviseerd				11.706.000		
	Totaal gereserveerd					7.375.000	
	Totaalbedrag		19.081.000				
	<i>Plafond per aanvrager</i>						
	Balletrepertoire in internationale context		7.375.000				
	Modern dansaanbod in internationale context		6.887.000				
	Dansaanbod met jeugddans		3.073.000				
	Dansaanbod grootschalig, onderscheidend		1.746.000				

Totaaloverzicht adviezen	2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
						<i>Bedragen in euro's</i>
Podiumkunsten						
<i>Symfonieorkesten</i>						
<i>Artikel 3.13 – 3.16</i>						
Totaal aantal aanvragers			9	9		
Het Balletorkest	3.767.340	4.467.000	4.467.000	4.467.000		Ja
Koninklijk Concertgebouworkest	7.377.619	6.706.000	7.376.600	7.376.600		Ja
Metropole Orkest	3.923.763	3.924.000	3.924.000	3.924.000		Ja
NedPhO NKO	10.782.024	10.782.000	10.782.000	10.782.000		Ja
Noord Nederlands Orkest	6.462.846	6.463.000	6.462.846	6.462.846		Ja
philharmonie zuidnederland	7.545.295	7.545.000	7.545.000	7.545.000		Ja, mits
Phion	7.545.293	7.545.000	7.545.000	7.545.000		Ja
Residentie Orkest	3.395.914	–	3.395.900	3.395.900		Ja
Rotterdams Philharmonisch Orkest	4.149.382	–	4.149.000	4.149.000		Ja
<hr/>						
54.949.476			55.647.346			
Totaal geadviseerd			55.647.346			
Totaalbedrag		51.082.000				
<i>Plafond per aanvrager</i>						
Regio Noord	6.463.000					
Regio Zuid	7.545.000					
Regio Oost (2 orkesten)	7.545.000					
Den Haag en Rotterdam	7.545.000					
Amsterdam	6.706.000					
Begeleiding opera	10.782.000					
Begeleiding dans	4.467.000					
Aanbod pop en jazz	3.924.000					

Totaaloverzicht adviezen		2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
						<i>Bedragen in euro's</i>	
Podiumkunsten							
<i>Muziekensembles en koren</i>							
<i>Artikel 3.17</i>							
	Totaal aantal aanvragers			15	7		
	Amsterdam Baroque Orchestra and Choir	–	–	500.000	0		Nee
	Amsterdam Sinfonietta	–	–	970.000	870.000		Ja
	Asko Schönberg	–	–	900.000	784.000		Ja, mits
	Cappella Amsterdam de ereprijs	–	–	865.000	0		Nee
	Holland Baroque	–	–	235.000	0		Nee
	ICP	–	–	550.000	550.000		Ja, mits
	JOC	–	–	200.000	0		Nee
	Nederlands Blazers Ensemble	–	–	624.818	0		Nee
	Nederlands Kamerkoor	–	–	1.087.543	1.070.000		Ja
	Nederlandse Bachvereniging	–	–	1.238.502	1.110.000		Ja, mits
	NEuE	–	–	815.000	770.000		Ja
	Noordpool Orkest	–	–	500.000	0		Nee
	Orkest van de Achttiende Eeuw	–	–	250.000	0		Nee
	De Staat	–	–	450.000	0		Nee
				225.000	225.000		Ja, mits
				9.410.863			
	Totaal geadviseerd				5.379.000		
	Totaalbedrag		5.379.000				
	<i>Plafond voor aanvragers</i>		<i>5.379.000</i>				
	Maximaal 7 aanvragers						

Totaaloverzicht adviezen

2017 – 2020

**Maximum
volgens regeling**

Aangevraagd

Geadviseerd

Gereserveerd

Advies

*Bedragen
in euro's*

Podiumkunsten

Opera

Artikel 3.19 – 3.20

Totaal aantal aanvragers			3	2	1	
Nationale Opera & Ballet	25.915.059	25.915.000	26.699.660		25.915.000	Nee, tenzij
Nederlandse Reisopera	3.767.340	4.767.000	4.767.000	4.767.000		Ja, mits
Opera Zuid	1.079.081	1.579.000	1.879.000	1.579.000		Ja, mits
	<hr/>		<hr/>			
	30.761.480		33.345.660			
Totaal geadviseerd				6.346.000		
Totaal gereserveerd					25.915.000	
Totaalbedrag		32.261.000				
<i>Plafond per aanvrager</i>						
Grootschalig opera-aanbod		25.915.000				
Opera aanbod regio Oost		4.767.000				
Opera aanbod regio Zuid		1.579.000				

Totaaloverzicht adviezen

Totaaloverzicht adviezen		2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
						<i>Bedragen in euro's</i>	
Podiumkunsten							
<i>Festivals</i>							
<i>Artikel 3.22</i>							
Totaal aantal aanvragers				24	8		
ADE				285.000	0		Nee
Cello Biënnale Amsterdam	–	–	–	125.000	0		Nee
Cultura Nova	–	–	–	350.000	0		Nee
ESNS	–	–	–	600.000	0		Nee
Festival Oude Muziek	–	–	–	804.454	659.613		Ja
Festival Tweetakt	687.648	–	–	530.000	390.000		Ja, mits
Gaudeamus	–	–	–	267.750	0		Nee
High Arts	–	–	–	350.000	0		Nee
Holland Dance Festival	–	–	–	310.000	0		Nee
Holland Festival	–	–	–	3.784.500	3.000.000		Ja
Koorbiënnale	3.364.189	–	–	322.500	0		Nee
Music Meeting	–	–	–	300.000	0		Nee
Nederlandse Dansdagen	–	–	–	350.000	275.000		Ja
Noorderzon	211.583	–	–	500.000	390.000		Ja
November Music	–	–	–	350.000	275.000		Ja
Oerol	–	–	–	700.000	455.000		Ja, mits
Operadagen Rotterdam	528.962	–	–	550.000	350.000		Ja, mits
Rotterdam Circusstad	–	–	–	275.000	0		Nee
schrit_tmacher	–	–	–	250.000	0		Nee
SPRING	0	–	–	375.000	0		Nee
Summer Dance Forever	–	–	–	400.000	0		Nee
De Theaterdagen	–	–	–	500.000	0		Nee
Theaterfestival Boulevard	–	–	–	465.000	0		Nee
Wonderfeel	–	–	–	335.000	0		Nee
				13.079.204			
	4.792.382						
Totaal geadviseerd					5.794.613		
Totaalbedrag			5.792.000				
<i>Plafond voor aanvragers</i>			<i>5.792.000</i>				
Maximaal 7 aanvragers							

Totaaloverzicht adviezen	2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
					<i>Bedragen in euro's</i>	
Podiumkunsten						
<i>Jeugdpodiumkunsten</i>						
<i>Artikel 3.24</i>						
	Totaal aantal aanvragers		20	13		
AYA	–	–	685.000	685.000		Ja
BonteHond	0	–	800.000	700.000		Ja
Garage TDI	–	–	375.000	0		Nee
Het Filiaal theatermakers	721.222	–	800.000	800.000		Ja
Holland Opera	0	–	600.000	600.000		Ja
Het Houten Huis	721.222	–	815.000	815.000		Ja
Het Laagland	721.222	–	800.000	800.000		Ja
HNTjong	715.932	–	930.000	830.000		Ja
Maas	721.222	–	1.400.000	1.252.656		Ja
Oorkaan	–	–	975.000	0		Nee
SALLY	–	–	682.400	600.000		Ja
de Stilte	–	–	800.000	700.000		Ja
Theater Artemis	721.222	–	793.344	793.344		Ja
Theater Gnaffel	–	–	682.400	0		Nee
Theater Sonnevank	721.222	–	875.000	830.000		Ja
Theatergroep Kwatta	721.222	–	825.000	0		Nee
Theatergroep Maanlanders	–	–	682.400	0		Nee
De Toneelmakerij	721.222	–	887.443	830.000		Ja
Het Toneelschap B & D	0	–	485.000	0		Nee
Unieke Zaken	–	–	540.000	0		Nee
	6.485.708		15.432.987			
	Totaal geadviseerd			10.236.000		
	Totaalbedrag	10.236.000				
	<i>Plafond voor aanvragers</i>	<i>10.236.000</i>				
	Maximaal 15 aanvragers					

Totaaloverzicht adviezen		2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
						<i>Bedragen in euro's</i>	
Podiumkunsten							
<i>Sectorcollecties podiumkunsten</i>							
<i>Artikel 3.27 – 3.28</i>							
	Totaal aantal aanvragers			2	1	1	
	Allard Pierson	–	500.000	500.000	500.000		Ja, mits
	Stichting Theater in Nederland	–	1.000.000	1.000.000		1.000.000	Nee, tenzij
				1.500.000			
	Totaal geadviseerd				500.000		
	Totaal gereserveerd					1.000.000	
	Totaalbedrag		1.500.000				
<i>Plafond per aanvrager</i>							
	Beheer, behoud en ontsluiting sectorcollecties podiumkunsten en vormgeving		500.000				
	Netwerk- of platformfunctie sectorcollecties podiumkunsten		1.000.000				

Totaaloverzicht adviezen	2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
					<i>Bedragen in euro's</i>	
Regionale musea						
<i>Artikel 3.26</i>						
	Totaal aantal aanvragers		12	9	3	
	Bonnefanten	0 250.000	250.000		250.000	Nee, tenzij
	Centraal Museum	– 250.000	250.000		250.000	Nee, tenzij
	Drents Museum	– 250.000	250.000	250.000		Ja
	Frans Hals Museum	– 250.000	250.000	250.000		Ja
	Fries Museum	– 250.000	250.000	250.000		Ja, mits
	Groninger Museum	– 250.000	250.000	250.000		Ja
	Kunstmuseum Flevoland	– 250.000	250.000	250.000		Ja, mits
	Museum Arnhem	– 250.000	250.000	250.000		Ja
	Museum de Fundatie	– 250.000	250.000	250.000		Ja, mits
	Noordbrabants Museum	– 250.000	250.000		250.000	Nee, tenzij
	Stedelijk Museum Schiedam	– 250.000	250.000	250.000		Ja
	Zeeuws Museum	– 250.000	250.000	250.000		Ja
		0	3.000.000			
	Totaal geadviseerd			2.250.000		
	Totaal gereserveerd				750.000	
	Totaalbedrag	3.000.000				
<i>Plafond per aanvrager</i>						
	Maximaal 12 aanvragers					
	Regionaal museum per provincie	250.000				

Totaaloverzicht adviezen		2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
Beeldende kunst							
<i>Presentatie-instellingen</i>							
<i>Artikel 3.30</i>							
Totaal aantal aanvragers				12	6		
de Appel	0	–	750.000	0			Nee
BAK, basis voor actuele kunst	528.961	–	600.000	523.720			Ja
Framer Framed	211.583	–	480.000	480.000			Ja
Marres	560.698	–	820.698	523.720			Ja
MU	528.962	–	800.000	523.720			Ja
Noorderlicht	0	–	350.000	0			Nee
De Oude Kerk	–	–	100.000	0			Nee
Tetem	–	–	225.000	0			Nee
Vleeshal	0	–	495.000	495.000			Ja
W139	0	–	275.000	0			Nee
West	290.928	–	800.000	0			Nee
Witte de With	560.698	–	866.768	536.840			Ja, mits
	3.083.000		6.562.466				
Totaal geadviseerd					3.083.000		
Totaalbedrag			3.583.000				
<i>Plafond voor aanvragers</i>							
Maximaal 6 aanvragers			3.083.000				
Aanvullend voor 2 aanvragers met landelijk en internationaal publieksbereik			250.000				
<i>Postacademische instellingen</i>							
<i>Artikel 3.31</i>							
Totaal aantal aanvragers				5	5		
De Ateliers	679.012	–	810.000	688.671			Ja
BAK, basis voor actuele kunst	264.481	–	300.000	228.329			Ja, mits
EKWC	300.000	–	600.000	500.000			Ja
Rijksakademie van beeldende kunsten	2.311.881	–	2.650.000	2.126.793			Ja
Van Eyck	1.697.956	–	2.050.000	1.709.207			Ja
	4.953.330		6.410.000				
Totaal geadviseerd					5.253.000		
Totaalbedrag			5.253.000				
Maximaal bedrag per deelnemer			50.000				
Maximaal 5 aanvragers			5.253.000				

Totaaloverzicht adviezen	2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
					<i>Bedragen in euro's</i>	
Film						
<i>Ondersteunende instelling</i> <i>Artikel 3.34</i>						
Totaal aantal aanvragers			1	1		
Eye	2.081.279	2.081.000	2.081.000	2.081.000		Ja, mits
	<u>2.081.279</u>		<u>2.081.000</u>			
Totaal geadviseerd				2.081.000		
Totaalbedrag		2.081.000				
<i>Plafond voor aanvrager</i>		<i>2.081.000</i>				
Festivals <i>Artikel 3.33</i>						
Totaal aantal aanvragers			4	3	1	
Cinekid	744.511	–	875.000		856.188	Nee, tenzij
International Documentary Filmfestival Amsterdam	823.856	–	1.271.100	1.158.684		Ja
International Film Festival Rotterdam	1.352.817	–	1.839.343	1.666.990		Ja
Nederlands Film Festival	760.381	–	1.231.000	975.138		Ja
	<u>3.681.565</u>		<u>5.216.443</u>			
Totaal geadviseerd				3.800.812		
Totaal gereserveerd					856.188	
Totaalbedrag		4.657.000				
<i>Plafond voor aanvragers</i>		<i>4.657.000</i>				

Totaaloverzicht adviezen		2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
							<i>Bedragen in euro's</i>
Letteren							
<i>Ondersteunende instellingen</i>							
<i>Artikel 3.36</i>							
Totaal aantal aanvragers				4	4		
Fonds Bijzondere							
Journalistieke Projecten	423.168	423.000	423.000	423.000	423.000		Ja
De Schoolschrijver	–	500.000	500.000	500.000	500.000		Ja, mits
De Schrijverscentrale	687.648	888.000	888.000	888.000	888.000		Ja, mits
Stichting Lezen	1.978.314	1.978.000	1.978.000	1.978.000	1.978.000		Ja, mits
	3.089.130		3.789.000		3.789.000		
Totaal geadviseerd					3.789.000		
Totaalbedrag			3.789.000				
<i>Plafond per aanvrager</i>							
Leesbevordering en literatuureducatie		1.978.000					
Landelijke bemiddeling lezingen		888.000					
Bijzondere journalistieke projecten		423.000					
Lettereneducatie		500.000					
<i>Festivals</i>							
<i>Artikel 3.37</i>							
Totaal aantal aanvragers				3	1		
Het Literatuurhuis	–	300.000	300.000	300.000	300.000		Ja
Poetry International	–	300.000	300.000	300.000	0		Nee
Writers Unlimited	–	300.000	300.000	300.000	0		Nee
			900.000		300.000		
Totaal geadviseerd					300.000		
Totaalbedrag			300.000				
<i>Plafond per aanvrager</i>			<i>300.000</i>				

Totaaloverzicht adviezen	2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
<i>Bedragen in euro's</i>						
Ontwerp						
<i>Ondersteunende instelling</i>						
<i>Artikel 3.39 – 3.40</i>						
	Totaal aantal aanvragers		4	2		
COMPLEX	–	1.000.000	1.000.000	0		Nee
Next Nature Network	–	1.000.000	1.000.000	0		Nee
Het Nieuwe Instituut	900.000	1.625.000	1.625.000	1.625.000		Ja, mits
Waag	–	1.000.000	1.000.000	1.000.000		Ja, mits
	900.000		4.625.000			
	Totaal geadviseerd			2.625.000		
	Totaalbedrag	2.625.000				
<i>Plafond per aanvrager</i>						
	Ondersteunende instelling	1.625.000				
	Future lab design en technologie	1.000.000				
<i>Festivals</i>						
<i>Artikel 3.41 – 3.42</i>						
	Totaal aantal aanvragers		10	4		
Amsterdam Light Festival	–	800.000	300.000	0		Nee
Dutch Design Week	–	1.000.000	1.000.000	1.000.000		Ja
Dutch Festivals on Visual Storytelling	–	800.000	700.000	0		Nee
GGOBOT	–	800.000	445.000	337.670		Ja, mits
Internationale Architectuur						
Biennale Rotterdam	–	800.000	800.000	607.046		Ja, mits
Into Nature	–	800.000	337.500	0		Nee
Rotterdamse Dakendagen	–	800.000	300.000	0		Nee
State of Fashion	–	800.000	600.000	455.284		Ja, mits
Studio Spectrum	–	800.000	400.000	0		Nee
TodaysArt	–	800.000	450.000	0		Nee
			5.332.500			
	Totaal geadviseerd			2.400.000		
	Totaalbedrag	2.400.000				
<i>Plafond per aanvrager</i>						
	Festival design	1.000.000				
	Festivals ontwerp, beeldende kunst of cross-over	800.000				

Totaaloverzicht adviezen		2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
							<i>Bedragen in euro's</i>
Ontwikkelfunctie							
<i>Ontwikkelinstellingen</i>							
<i>Artikel 3.44</i>							
Totaal aantal aanvragers				69	15		
A/Morph	–		800.000	800.000	0		Nee
Architectuur Lokaal	–		800.000	781.695	0		Nee
BioArt Laboratories	–		800.000	440.000	439.697		Ja, mits
Crafts Council Nederland	–		800.000	300.000	0		Nee
Creative Court	–		800.000	325.000	0		Nee
D:DNA	–		800.000	672.505	0		Nee
Dansateliers	–		800.000	490.000	0		Nee
DOX	–		800.000	765.353	764.826		Ja, mits
Emoves	0		800.000	541.240	540.867		Ja, mits
Epitome Entertainment	–		800.000	525.000	0		Nee
Extrapool	–		800.000	435.000	0		Nee
Feikes Huis	–		800.000	400.000	0		Nee
FlevoLAB	–		800.000	600.000	0		Nee
Frascati	528.962		800.000	800.000	0		Nee
Grand Futura	0		800.000	600.000	599.587		Ja, mits
Het HEM	–		800.000	575.000	0		Nee
High Arts	–		800.000	350.000	0		Nee
HipHopHuis	–		800.000	308.200	307.988		Ja, mits
If I Can't Dance	–		800.000	375.000	0		Nee
Illusionary Rockaz Company	–		800.000	342.804	0		Nee
KASKO	–		800.000	500.000	0		Nee
Korzo	0		800.000	735.000	734.490		Ja
Leeway for Arts	–		800.000	447.500	0		Nee
Leidsche Rijn Luister Academie	–		800.000	365.750	0		Nee
Likeminds	0		800.000	700.000	699.518		Ja, mits
LIMA	–		800.000	390.000	0		Nee
LUX	–		800.000	419.763	0		Nee
M-Lab	–		800.000	800.00	0		Nee
MAMA	–		800.000	340.000	0		Nee
Mediamatic	–		800.000	450.000	0		Nee
MusicalMakers	–		800.000	750.000	749.483		Ja, mits
Nationale Jeugdorkesten Nederland	–		800.000	625.000	0		Nee
Nieuw Zeeuws Peil	–		800.000	617.058	0		Nee
De Nieuwe Oost	528.962		800.000	780.000	779.460		Ja
Onomatopee	–		800.000	325.000	0		Nee
Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media	–		800.000	800.000	0		Nee
Orkater	–		800.000	550.000	549.620		Ja
Paradiso Melkweg Productiehuis	0		800.000	300.000	0		Nee
de Participatie Federatie	–		800.000	800.000	0		Nee

Totaaloverzicht adviezen

	2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
					<i>Bedragen in euro's</i>	
PLAN	–	800.000	650.000	0		Nee
Playgrounds	–	800.000	350.000	0		Nee
Podium Mozaïek	–	800.000	486.500	0		Nee
Popfabryk	–	800.000	568.400	0		Nee
Popwaarts	–	800.000	390.000	389.730		Ja, mits
RIGHTABOUTNOW INC.	–	800.000	500.000	0		Nee
Rizoom	–	800.000	500.000	0		Nee
Silbersee	–	800.000	525.000	0		Nee
Social label	–	800.000	125.000	0		Nee
Sonic Acts	–	800.000	650.000	0		Nee
Sonsbeek	–	800.000	600.000	0		Nee
Standplaats Midden	–	800.000	425.000	0		Nee
STEIM	–	800.000	500.000	0		Nee
STIP	–	800.000	500.000	0		Nee
STRP	–	800.000	600.000	0		Nee
Taartrovers Festival	–	800.000	500.000	0		Nee
TENT	–	800.000	350.000	0		Nee
Tetem	–	800.000	300.000	300.000		Ja, mits
TextielLab TextielMuseum	–	800.000	758.000	757.478		Ja
Theater Rotterdam	528.961	800.000	800.000	0		Nee
Theater Zuidplein	–	800.000	308.000	0		Nee
Toneelschuur Producties	0	800.000	750.000	749.480		Ja
V2_	–	800.000	670.000	0		Nee
Veem House for Performance	–	800.000	300.000	0		Nee
de Veenfabriek	–	800.000	475.000	0		Nee
Verhalenhuis Belvédère	–	800.000	300.000	0		Nee
VIA ZUID	0	800.000	650.000	0		Nee
Waag	–	800.000	800.000	0		Nee
What Design Can Do	–	800.000	600.000	0		Nee
WORM	–	800.000	325.000	324.776		Ja, mits
	<hr/>		<hr/>	<hr/>		
	1.586.885		36.377.768	8.687.000		
				<hr/>		
Totaal geadviseerd				8.687.000		
Totaalbedrag		8.687.000				
<i>Plafond per aanvrager</i>		<i>800.000</i>				
Maximaal 15 aanvragers						

Totaaloverzicht adviezen		2017 – 2020	Maximum volgens regeling	Aangevraagd	Geadviseerd	Gereserveerd	Advies
Bovensectorale ondersteunende instellingen							
<i>Artikel 3.46 – 3.51</i>							
	Totaal aantal aanvragers			9	5	1	
	Arminius	–	250.000	250.000	0		Nee
	De Balie	–	250.000	250.000	250.000		Ja, mits
	Boekmanstichting	761.703	1.261.500	1.261.500	1.261.500		Ja
	Cultuur+Ondernemen	–	1.685.000	1.685.250	1.685.000		Ja, mits
	Digitaal Erfgoed Nederland	613.595	864.000	864.000	864.000		Ja
	DutchCulture	983.867	984.000	984.000	984.000		Ja, mits
	Johannes de Nar	–	984.000	300.000	0		Nee
	LKCA	5.353.081	5.103.000	5.103.000		5.103.000	Nee, tenzij
	Pakhuis de Zwijger	–	250.000	250.000	0		Nee
				10.947.750			
	Totaal geadviseerd				5.044.500		
	Totaal gereserveerd					5.103.000	
	Totaalbedrag		10.147.500				
	<i>Plafond per aanvrager</i>						
	Cultuureducatie en cultuurparticipatie		5.103.000				
	Internationaal cultuurbeleid		984.000				
	Digitalisering		864.000				
	Onderzoek en statistiek		1.261.500				
	Professionalisering en ondernemerschap		1.685.000				
	Debat en reflectie		250.000				

Bijlagen

Datum **19 FEB. 2020**
Betreft adviesaanvraag beoordeling basisinfrastructuur 2021-2024

Geachte Raad,

Met deze brief vraag ik om uw onafhankelijke en deskundig advies over de aanvragen voor de basisinfrastructuur 2021-2024. Ik sta kort stil bij de procedure en de criteria, zoals geschetst in de Subsidieregeling culturele basisinfrastructuur 2021-2024. Hierbij komen ook de aandachtspunten van de Tweede Kamer aan de orde. Ik verzoek u uw advies uiterlijk 4 juni 2020 uit te brengen.

Procedure

Op 11 juni 2019 heb ik mijn uitgangspunten gepresenteerd. Cultuur is van en voor iedereen. Ik hecht daarbij aan verbreding en vernieuwing van het culturele aanbod, een sterke culturele sector met aandacht voor eerlijke beloning en samenwerking met de stedelijke regio. Hierover vond op 27 juni jl. een overleg met de Tweede Kamer plaats. De subsidieregeling is op 30 oktober 2019 gepubliceerd. U heeft op 11 november jl. uw beoordelingskader gepresenteerd, dat uiteenzet op welke wijze u adviezen voorbereidt, uitbrengt en tegen elkaar afweegt.

Criteria

Artistieke kwaliteit

Voor subsidie via de basisinfrastructuur is een hoge kwaliteit de allereerste voorwaarde. Het gaat dan om vakmanschap, zeggingskracht en oorspronkelijkheid. U heeft deze in het beoordelingskader helder omschreven.

Vernieuwing

Het aanbod dat het Rijk ondersteunt, dient een goede afspiegeling te zijn van verschillende voorkeuren in de samenleving én van het culturele veld. Ook nieuwe vormen, andere genres en nieuw publiek moeten er een plaats in krijgen.

De term onderzoek is toegevoegd aan de definitie van ontwikkelinstellingen¹. Ik verzoek u gebruik te maken van de expertise van de fondsen bij deze categorie instellingen².

¹ Brief Van Engelshoven over regeling op het specifiek cultuurbeleid van 21 augustus 2019 en Motie leden Belhaj en Ellemeest

Eerlijke beloning en een gezonde bedrijfsvoering

Eerlijke beloning is voor mij een onbetwistbaar uitgangspunt; zij is belangrijker dan de kwantiteit van de productie en werkgelegenheid. Ik vraag u om een realistische toets van de plannen in de aanvragen. Onderzoeksbureau SiRM onderzocht samen met PPMC (Paul Postma Marketing Consultancy) in meerdere rapporten de toepassing van de Fair Practice Code in de culturele en creatieve sector. U kunt deze onderzoeken, naast het onderzoek dat u zelf laat uitvoeren naar eerlijk loon en gezonde bedrijfsvoering, gebruiken bij het toetsen van de haalbaarheid van de plannen.

Educatie en participatie

Van alle aanvragers voor de basisinfrastructuur verwacht ik aandacht voor nieuwe publieksgroepen. Bij de beoordeling van plannen op het gebied van cultuureducatie is het van belang dat de aanvraag inspeelt op de behoefte van scholen.

Geografische spreiding

De regeling zorgt voor spreiding over het hele land. Samen met het aanbod dat de fondsen mogelijk maken, stelt dit iedereen in Nederland in staat cultuuruitingen van hoge kwaliteit te bezoeken.

Zoals de leden Aartsen (VVD) en Geluk-Poortvliet (CDA) verzochten, is geografische spreiding een belangrijk subsidie criterium³. U heeft dit ook zo opgenomen in uw beoordelingskader. Ik vraag u in uw advies over elke instelling expliciet in te gaan op dit criterium.

Ik heb de stedelijke regio's uitgenodigd om te reflecteren op de vanuit hun regio ingediende aanvragen. Het gaat dan om de regionale positie van de aanvrager en de aansluiting op de ambities en het profiel van de regio. Ik vraag u met deze reflectie, die u in maart ontvangt, rekening te houden bij uw beoordeling.

Budget

Ik verzoek u binnen de subsidieplafonds van de subsidieregeling te adviseren.

Tot slot

Bij deze brief vindt u een overzicht van binnengekomen aanvragen. De aanvragen van regionale musea worden uiterlijk 28 februari a.s. ingediend. De aandachtspunten uit deze brief gelden ook voor deze aanvragen.

Ik vraag u ten slotte om de beleidsplannen van de zes rijkscultuurfondsen, waar nodig, te gebruiken bij de beoordeling van de plannen.

---

² [Motie leden Ellemeest en Asscher](#)

³ [Brief Van Engelshoven over regeling op het specifiek cultuurbeleid van 21 augustus 2019](#) en [Motie leden Aartsen en Geluk-Poortvliet](#)

Uw advies vormt een belangrijke stap in de vormgeving van de basisinfrastructuur voor de periode 2021-2024. De planning is als volgt:

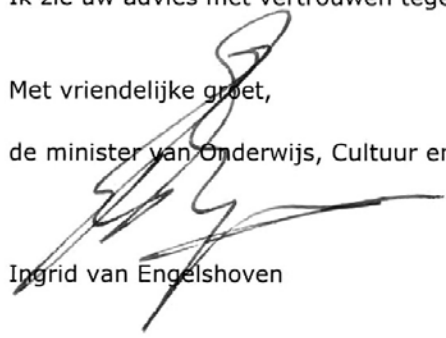
- 16 maart 2020 reflecties op de aanvragen door de stedelijke regio's
- 4 juni 2020 advies van de Raad voor Cultuur over aanvragen
- Juni - juli 2020 hoor en wederhoor door instellingen op adviezen
- juni 2020 bestuurlijk overleg tussen minister, gedeputeerden en wethouders
- Prinsjesdag 2020 subsidiebesluiten 2021-2024 van de minister
- 1 januari 2021 start nieuwe subsidieperiode

Ik zie uw advies met vertrouwen tegemoet.

Met vriendelijke groet,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Ingrid van Engelshoven

Bijlage bij adviesaanvraag culturele basisinfrastructuur 2021-2024

Februari 2020, excl. regionale musea

Aanvragen culturele basisinfrastructuur 2021-2024	Subsidieplafond in regeling	Aangevraagd bedrag
Art. 3.09 Theater	€ 20.009.000	€ 21.174.649
Stichting Fryske Toaniel Stifting Tryater		€ 1.692.500
Stichting Het Nationale Theater		€ 2.824.500
Stichting Het Zuidelijk Toneel		€ 1.692.500
Stichting Internationaal Theater Amsterdam		€ 3.107.000
Stichting Noord Nederlands Toneel		€ 2.824.649
Stichting Theater Rotterdam		€ 1.692.000
Stichting Theater Utrecht		€ 1.692.500
Stichting Toneelgroep Maastricht		€ 2.824.500
Stichting Toneelgroep Oostpool		€ 2.824.500
Art. 3.11 Dans	€ 19.081.000	€ 21.642.905
Club Guy and Roni		€ 1.746.000
Stichting Introdans		€ 3.073.000
Stichting Nationale Opera & Ballet		€ 7.475.905
Stichting Nederlands Dans Theater		€ 6.887.000
Stichting Scapino Ballet Rotterdam		€ 2.461.000
Art. 3.13 Symfonieorkesten	€ 36.476.000	€ 36.474.346
Stichting Het Residentie Orkest		€ 3.395.900
Stichting Koninklijk Concertgebouworkest		€ 7.376.600
Stichting Noord Nederlands Orkest		€ 6.462.846
Stichting philharmonie zuidnederland		€ 7.545.000
Stichting Phion		€ 7.545.000
Stichting Rotterdams Philharmonisch Orkest		€ 4.149.000
Art. 3.14 Symfonieorkest met begeleiding opera	€ 10.782.000	€ 10.782.000
Stichting Nederlands Philharmonisch Orkest		€ 10.782.000
Art. 3.15 Symfonieorkest met begeleiding dans	€ 4.467.000	€ 4.467.000
Stichting Het Balletorkest		€ 4.467.000
Art. 3.16 Symfonieorkest met aanbod van pop- en jazzmuziek	€ 3.924.000	€ 3.924.000
Stichting Metropole Orkest		€ 3.924.000
Art. 3.17 Muziekensembles en koren	€ 5.379.000	€ 9.410.863
de ereprijs		€ 235.000
Stichting Amsterdam Baroque Orchestra and Choir		€ 500.000
Stichting Amsterdam Sinfonietta		€ 970.000
Stichting Asko Schönberg		€ 900.000
Stichting Cappella Amsterdam		€ 865.000
Stichting de Nederlandse Bachvereniging		€ 815.000
Stichting het Nederlands Blazers Ensemble		€ 1.087.543
Stichting Holland Baroque Society		€ 550.000
Stichting Instant Composers Pool		€ 200.000
Stichting Jazz Orchestra of the Concertgebouw		€ 624.818
Stichting Kultuurbaarbaar		€ 225.000
Stichting Nederlands Kamerkoor		€ 1.238.502
Stichting New European Ensemble		€ 500.000
Stichting Noordpool Orkest		€ 250.000
Vereniging van Maatschapsleden van Het Orkest van de Achttiende eeuw		€ 450.000
Art. 3.19 Opera-aanbod grootschalig	€ 25.915.000	€ 26.699.660
Stichting Nationale Opera & Ballet		€ 26.699.660

Aanvragen culturele basisinfrastructuur 2021-2024	Subsidieplafond in regeling	Aangevraagd bedrag
Art. 3.20 Opera-aanbod overig	€ 6.346.000	€ 6.646.000
Stichting Nederlandse Reisopera		€ 4.767.000
Stichting Opera Zuid		€ 1.879.000
Art. 3.22 Podiumkunsten - Festivals	€ 5.792.000	€ 13.079.204
Stichting Amsterdam Dance Event		€ 285.000
Stichting Cello Biënnale Amsterdam		€ 125.000
Stichting Cultura Nova		€ 350.000
Stichting De Theaterdagen		€ 500.000
Stichting Eurosonic Noorderslag		€ 600.000
Stichting Gaudeamus Muziekweek		€ 267.750
Stichting High Arts		€ 350.000
Stichting Holland Dance Festival		€ 310.000
Stichting Holland Festival		€ 3.784.500
Stichting Internationale Koorbiënnale Haarlem		€ 322.500
Stichting Music Meeting		€ 300.000
Stichting Nederlandse Dansdagen		€ 350.000
Stichting Noorderzon Groningen		€ 500.000
stichting November Music		€ 350.000
Stichting Opera Rotterdam		€ 550.000
Stichting Organisatie Oude Muziek		€ 804.454
Stichting Rotterdam Circusstad		€ 275.000
Stichting SPRING		€ 375.000
Stichting StEP by StEP		€ 250.000
Stichting Storm		€ 530.000
Stichting Summer Dance Forever		€ 400.000
Stichting Terschellings Oerol Festival		€ 700.000
Stichting Theaterfestival Boulevard		€ 465.000
Stichting Wonderfeel		€ 335.000
Art. 3.24 Jeugdpodiumkunsten	€ 10.236.000	€ 15.432.987
Stichting Danstheater Aya		€ 685.000
Stichting de Stilte		€ 800.000
Stichting de Toneelmakerij		€ 887.443
Stichting Garage TDI		€ 375.000
Stichting Het Filiaal theatermakers		€ 800.000
Stichting Het Houten Huis		€ 815.000
Stichting Het Laagland		€ 800.000
Stichting Het Nationale Theater		€ 930.000
Stichting Het Toneelschap B & D		€ 485.000
stichting Holland Opera Xpress		€ 600.000
Stichting Jeugdtheater Gelderland		€ 682.400
Stichting Maas theater en dans		€ 1.400.000
Stichting Oorkaan		€ 975.000
Stichting SALLY Dansgezelschap Maastricht		€ 682.400
Stichting Theater Artemis		€ 793.344
Stichting Theater- en Productiehuis Almere		€ 800.000
Stichting Theater Gnaffel		€ 682.400
Stichting theater Sonnevank		€ 875.000
Stichting Theatergroep Kwatta		€ 825.000
Stichting UZ		€ 540.000
Art. 3.27 Beheer, behoud en ontsluiting sectorcollecties podiumkunsten en vormgeving	€ 500.000	€ 500.000
Stichting Steunfonds Allard Pierson Museum		€ 500.000
Art. 3.28 Netwerk- of platformfunctie sectorcollecties podiumkunsten	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Stichting Theater in Nederland		€ 1.000.000

Aanvragen culturele basisinfrastructuur 2021-2024	Subsidieplafond in regeling	Aangevraagd bedrag
Art. 3.30 Presentatie-instellingen	€ 3.583.000	€ 6.562.466
Stichting BAK, basis voor actuele kunst		€ 600.000
Stichting Beeldende Kunst Middelburg		€ 495.000
Stichting De Appel		€ 750.000
Stichting De Oude Kerk te Amsterdam		€ 100.000
Stichting Fotografie Noorderlicht		€ 350.000
Stichting Framer Framed		€ 480.000
Stichting Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur		€ 820.698
Stichting MU		€ 800.000
Stichting Tetem kunstruimte		€ 225.000
stichting W 139		€ 275.000
Stichting West		€ 800.000
Stichting Witte de With, Center for Contemporary Art		€ 866.768
Art. 3.31 Postacademische instellingen	€ 5.253.000	€ 6.410.000
Stichting Ateliers 63		€ 810.000
Stichting BAK, basis voor actuele kunst		€ 300.000
Stichting Europees Keramisch Werkcentrum		€ 600.000
Stichting Rijksakademie van beeldende kunsten		€ 2.650.000
Stichting Van Eyck		€ 2.050.000
Art. 3.33 Film - Festivals	€ 4.657.000	€ 5.216.443
Stichting Cinekid Amsterdam		€ 875.000
Stichting International Documentary Filmfestival Amsterdam		€ 1.271.100
Stichting International Filmfestival Rotterdam		€ 1.839.343
Stichting Nederlands Film Festival		€ 1.231.000
Art. 3.34 Film - Ondersteunende instelling	€ 2.081.000	€ 2.081.000
Stichting Eye Filmmuseum		€ 2.081.000
Art. 3.36 Letteren - Ondersteunende instellingen	€ 3.789.000	€ 3.789.000
De Schoolschrijver		€ 500.000
Stichting De Schrijverscentrale		€ 888.000
Stichting Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten		€ 423.000
Stichting Lezen		€ 1.978.000
Art. 3.37 Letteren - Festival	€ 300.000	€ 900.000
Stichting Het Literatuurhuis		€ 300.000
Stichting Poetry International		€ 300.000
Stichting Writers Unlimited		€ 300.000
Art. 3.39 Ontwerp - Ondersteunende instelling	€ 1.625.000	€ 1.625.000
Stichting Het Nieuwe Instituut		€ 1.625.000
Art. 3.40 Future lab design en technologie		€ 3.000.000
Stichting ComplexNL, Future lab design en technologie		€ 1.000.000
Stichting Next Nature Network		€ 1.000.000
stichting Waag Society		€ 1.000.000
Art. 3.41 - Festival Design	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Stichting Dutch Design Foundation		€ 1.000.000
Art. 3.42 Festivals - Ontwerp, beeldende kunst of cross-over	€ 1.400.000	€ 4.332.500
buro Geest		€ 300.000
Klijnsmit Productions		€ 400.000
PLANETART		€ 445.000
Stichting Amsterdam Light Festival		€ 300.000
Stichting Dutch Festivals on Visual Storytelling		€ 700.000
Stichting INTERNATIONALE ARCHITECTUUR BIENNALE ROTTERDAM		€ 800.000
Stichting Into Nature Drenthe		€ 337.500
Stichting Sonsbeek & State of Fashion		€ 600.000
Stichting The Generator		€ 450.000

Aanvragen culturele basisinfrastructuur 2021-2024	Subsidieplafond in regeling	Aangevraagd bedrag
Art. 3.44 Ontwikkelinstellingen	€ 8.687.000	€ 37.727.768
Coöperatie Emoves U.A.	€	541.240
De Cooperatieve Participatie Federatie U.A.	€	800.000
Het Geluid Maastricht	€	800.000
Kulturele Nijmeegse Universele Stichting	€	435.000
Public Art Squad	€	340.000
Standplaats Midden	€	425.000
Stg. If I Can't Dance, I Don't Want To Be Part Of Your Revolution	€	375.000
Stichting Architectuur Lokaal	€	781.695
Stichting BioArt Laboratories	€	440.000
Stichting Bosse Nova	€	650.000
Stichting Casco	€	365.750
Stichting Centrum Beeldende Kunsten, Vormgeving en Architectuur Zeeland	€	617.058
Stichting Crafts Council Nederland	€	300.000
Stichting Creative Court	€	325.000
Stichting Dansateliers	€	490.000
Stichting De Nieuwe Oost	€	780.000
Stichting De Veenfabriek	€	475.000
Stichting DOX	€	765.353
Stichting Dutch Development Centre for Natural Arts	€	672.505
Stichting Epitome Entertainment	€	525.000
Stichting Feikes Huis	€	400.000
Stichting Fries Productiehuis Popcultuur	€	568.400
Stichting Gasthuis Frascati	€	800.000
Stichting Grand Futura	€	600.000
Stichting Het HEM	€	575.000
Stichting Het Veem Theater	€	300.000
Stichting High Arts	€	350.000
Stichting HipHopHuis	€	308.200
Stichting Illusionary Rockaz Company	€	342.804
Stichting KASKO, Huis voor muziektheater	€	500.000
Stichting Korzo	€	735.000
Stichting Leeway for Arts	€	447.500
Stichting Likeminds	€	700.000
Stichting LIMA	€	390.000
Stichting Lux	€	419.763
Stichting Mediamatic	€	450.000
Stichting M-Lab, productiehuis voor musicaltheater	€	800.000
Stichting Mommerskwartier	€	758.000
Stichting Multicultureel Podium Mozaïek	€	486.500
Stichting Musicalmakers	€	750.000
Stichting Nationale Jeugdorkesten Nederland	€	625.000
Stichting Onomatopoe project-space	€	1.300.000
Stichting Ontwikkelinstelling Film en Audiovisuele Media	€	800.000
Stichting Orkater	€	550.000
Stichting Paradiso Melkweg Productiehuis	€	300.000
Stichting Playgrounds	€	350.000
Stichting Popwaarts	€	390.000
Stichting RIGHTABOUTNOW INC	€	500.000
Stichting Rizoorn	€	500.000
Stichting Silbersee	€	525.000
Stichting Social label	€	500.000
Stichting Sonic Acts	€	650.000
Stichting Sonsbeek & State of Fashion	€	600.000
Stichting STEIM	€	500.000
Stichting StrandLAB Almere	€	600.000
Stichting STRP	€	600.000
Stichting Taartrovers Festival	€	500.000
Stichting TENT circustheater producties	€	350.000

Aanvragen culturele basisinfrastructuur 2021-2024	Subsidieplafond in regeling	Aangevraagd bedrag
Stichting Tetem kunstruimte	€	300.000
Stichting Theater Initiatieven en Producties	€	500.000
Stichting Theater Rotterdam	€	800.000
Stichting Theater Zuidplein	€	308.000
Stichting Toneelschuur Producties	€	750.000
Stichting V2_ Instituut voor de instabiele media	€	670.000
Stichting Verhalenhuis Belvedere	€	300.000
Stichting VIA ZUID	€	650.000
stichting Waag Society	€	800.000
Stichting What Design Can Do	€	600.000
Stichting WORM	€	325.000
Art. 3.46 Cultuureducatie en cultuurparticipatie	€ 5.103.000	€ 5.103.000
Stichting Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst	€	5.103.000
Art. 3.47 Internationaal cultuurbeleid	€ 984.000	€ 1.284.000
DutchCulture	€	984.000
Johannes de Nar	€	300.000
Art. 3.48 Digitalisering	€ 864.000	€ 864.000
Stichting Digitaal Erfgoed Nederland	€	864.000
Art. 3.49 Onderzoek en statistiek	€ 1.261.500	€ 1.261.500
Boekmanstichting	€	1.261.500
Art. 3.50 Professionalisering en ondernemerschap	€ 1.685.000	€ 1.685.250
Stichting Cultuur+Ondernemen	€	1.685.250
Art. 3.51 Debat en reflectie	€ 250.000	€ 750.000
Stichting Arminius	€	250.000
Stichting Pakhuis de Zwijger	€	250.000
Stichting Populier Balie	€	250.000
Eindtotaal	€ 192.429.500	€ 254.825.541

Aanvullende adviesaanvraag
Culturele basisinfrastructuur 2021 - 2024
23 maart 2020

Datum **23 MAART 2020**
Betreft Aanvullende adviesaanvraag beoordeling
basisinfrastructuur 2021-2024

Geachte Raad,

Bij brief van 19 februari jl. heb ik gevraagd om uw onafhankelijk en deskundig advies over de aanvragen voor de basisinfrastructuur 2021-2024.

Middels deze brief leg ik u ook de aanvragen van de regionale musea voor, zie daarvoor de bijlage. De aandachtspunten uit de brief van 19 februari jl. gelden ook voor deze aanvragen.

Bijgevoegd vindt u eveneens de reflecties van de stedelijke regio's op de aanvragen van instellingen uit hun regio. Ik vraag u deze reflecties te betrekken bij uw beoordeling van de aanvragen onder het criterium geografische spreiding.

Ik kijk ernaar uit uw advies over de aanvragen voor de basisinfrastructuur 2021-2024 op 4 juni a.s. in ontvangst te mogen nemen.

Met vriendelijke groet,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Ingrid van Engelshoven

Raad voor Cultuur

Leden

voorzitter

Marijke van Hees

Brigitte Bloksma
Lennart Booij
Özkan Gölpinar
Erwin van Lambaart
Cees Langeveld
Thomas Steffens
Liesbet van Zoonen

directeur

Jakob van der Waarden

Secretarissen

Podiumkunsten

Sandra Aerts
Pieter Bots
Lonneke Kok
Anouk Leeuwerink
Wendy Lubberding
Rebecca Roskam
Merel Vercammen
Lisa Walcott
Karen Welling
Siera Wiersma
Sofie de Wilde

Musea

Pieter Bots
Philippine Jenster

Beeldende kunst

Mirjam van der Linden
Monique de Louwere

Film

Mirjam van der Linden
Joachim Thissen

Letteren

Philippine Jenster
Boudewijn Smid

Ontwerp

Klazien Brummel
Annet Pasveer

Ontwikkelfunctie

Thomas van den Bergh
Wendy Veerman
Senne Vercouteren
Renske van der Zee

Bovensectorale ondersteunende instellingen

Klazien Brummel
Monique de Louwere
Annet Pasveer
Renske van der Zee

Raadsleden verschonon zich van deelname aan de beoordeling van bepaalde instellingen als zij belangen en/of nevenfuncties hebben en/of relaties onderhouden die redelijkerwijs relevant zijn in het licht van de onafhankelijkheid.

Verschoning van deelname aan de beoordeling houdt in ieder geval in:

- *Geen bemoeienis met de samenstelling van de desbetreffende commissies.*
- *Geen deelname aan besprekingen (fysiek en digitaal) over aanvragen van instellingen uit de desbetreffende sectoren.*

Brigitte Bloksma is niet betrokken bij de beoordeling van aanvragen van Postacademische instellingen.

Lennart Booij is niet betrokken bij de beoordeling van aanvragen onder artikel 3.42 Festivals ontwerp, beeldende kunst of cross-over en Debat en reflectie.

Özkan Gölpinar is niet betrokken bij de beoordeling van aanvragen van Jeugdpodiumkunsten, Regionale musea, Presentatie-instellingen, Ontwikkelinstanties, Debat en reflectie, DutchCulture en LKCA.

Cees Langeveld is niet betrokken bij de beoordeling van aanvragen van Theater, Dans en Ontwikkelinstanties.

Thomas Steffens is niet betrokken bij de beoordeling van aanvragen van Symfonieorkesten en Muziekensembles en koren.

Liesbet van Zoonen is niet betrokken bij de beoordeling van aanvragen van Beeldende kunst, Ontwerp en Ontwikkelinstanties.

Overzicht samenstelling commissies

Podiumkunsten

Theater

Theater
artikel 3.09

voorzitter

Constant Meijers
Amsterdam

adviseurs

Fred Boot
Amsterdam
Henri Drost
Deventer
Rajae El Mouhandiz
Rotterdam
Stephanie Hermes
Den Haag
Geert Overdam
Middelrode
Jonnie Paling
Utrecht
Natalie Straatman-Jeuring
Groningen
Naomi van der Linden
Den Haag

Dans

Dans
artikel 3.11

voorzitter

Jean Scheepers
Venlo

adviseurs

Jocelyn Bergland
Amsterdam
Benien van Berkel
Amsterdam
Liedeke Plate
Nijmegen
Francine van der Putt
Amsterdam
Jasper Weck
Den Haag

Symfonieorkesten

Symfonieorkesten
artikel 3.13
Symfonieorkest met
begeleidingsactiviteiten
primair voor opera
artikel 3.14
Symfonieorkest met
begeleidingsactiviteiten
primair voor opera
artikel 3.15
Symfonieorkest met aanbod
van pop- en jazzmuziek
artikel 3.16

voorzitter

Kees Dijk
Bussum

adviseurs

Rahul Gandolahage
Amsterdam
Eva van Ooij
Maastricht
Kenne Peters
Arnhem
Nico Schaafsma
Amsterdam
Eleonoor Tchernoff
Amsterdam
Jurjen Toepoel
Maastricht

Muziekensembles en koren

Muziekensembles en koren
artikel 3.17

voorzitter

Yoram Ish-Hurwitz
Oranjestad

adviseurs

Jaike Bakker
Den Haag
Vincent Henar
Amsterdam
Elger Niels
Leiden
Marc van Roon
Ijsselstein
Atze Sytsma
Hilversum
Rita Zipora Verbrugge
Amsterdam

Opera

Grootschalig opera-aanbod
artikel 3.19
Overig opera-aanbod
artikel 3.20

voorzitter

Gusta Teengs-Gerritsen
Vorden

adviseurs

Annett Andriesen
Den Haag
Paul Korenhof
Rotterdam
Miranda Lakerveld
Amsterdam
Pieter Verstraete
Berlijn (Duitsland)

Festivals

Festivals
artikel 3.22

voorzitter

Janine Dijkmeijer
Amsterdam

adviseurs

Francis Faas
Enschede
Lucia van Heteren
Amsterdam
Henk Schoute
Middelburg
Frits Selie
Groningen
Karolina Spaic
Amsterdam

Jeugdpodiumkunsten

Jeugdpodiumkunsten
artikel 3.24

voorzitter

Peggy Brandon
Amsterdam

adviseurs

Rajiv Bhagwanbali
Rotterdam
Henri Drost
Deventer

Stephanie Hermes

Den Haag
Betty Keeman
Amsterdam
Kim Noach
Heerlen
Hans Smit
Huizen
Johanna Somers
Amsterdam

Sectorcollecties podiumkunsten

Beheer, behoud en
ontsluiting
sectorcollecties
podiumkunsten en
vormgeving
artikel 3.27
Netwerk- of
platformfunctie
sectorcollecties
podiumkunsten
artikel 3.28

voorzitter

Sander van Maas
Amsterdam

adviseurs

Kees Dijk
Bussum
Constant Meijers
Amsterdam

Regionale musea

Regionale musea
artikel 3.26

voorzitter

Paulo Martina
Drachten

adviseurs

Marlous van Gastel
Tolsteeg/Hoograven
Hester Jenkins
Amsterdam
Lene ter Haar
Aken (Duitsland)
Günay Uslu
Amsterdam
Dieuwertje Wijsmuller
Amsterdam

Beeldende kunst

Presentatie-instellingen
artikel 3.30

voorzitter

Lucky Belder
Nederweert- Eind

adviseurs

Yasser Ballemans
Amsterdam

Zippora Elders
Berlijn (Duitsland)

Rixt Hulshoff Pol
Amsterdam

Eva Kleeman
Deventer

Suzanne van de Ven
Amsterdam

Postacademische
instellingen
artikel 3.31

voorzitter

Lucky Belder
Nederweert- Eind

adviseurs

Amal Alhaag
Amsterdam

Toos Arends
Groningen

Yasser Ballemans
Amsterdam

Rixt Hulshoff Pol
Amsterdam

Eva Kleeman
Deventer

Julia Mullié
Amsterdam

Film

Festivals
artikel 3.33

Ondersteunende
instelling
artikel 3.34

voorzitter

Géke Roelink
Amsterdam

adviseurs

Dorien Goertzen
Amsterdam

Sander van Meurs
Amsterdam

Tom de Mol

Amsterdam

In-Soo Radstake

Rotterdam

Sarah Sylbing

Amsterdam

Letteren

Ondersteunende

instellingen

artikel 3.36

Festival

artikel 3.37

voorzitter

Jenneke Harings

Nijmegen

adviseurs

Frank Huysmans

Den Haag

Ankie Kessler

Dordrecht

Nisrine Mbarki

Amsterdam

Huub Wijfjes

Groningen

Ontwerp

Ondersteunende instelling

artikel 3.39

Future lab design

en technologie

artikel 3.40

Festival design

artikel 3.41

Festivals ontwerp,

beeldende kunst

of cross-over

artikel 3.42

voorzitter

Marieke Schoenmakers

Amsterdam

adviseurs

Bart Ahsmann

Den Hoorn

Jaapjan Berg

Amsterdam

Janice Deul

Leiden

Manon Pattynama

Amsterdam

Stephan Petermann

Amsterdam

Martine Zoeteman

Gouda

Ontwikkelfunctie

Ontwikkelinstellingen

artikel 3.44

voorzitter

Roelof Bleker

Culemborg

adviseurs

Jacco de Boer

Leeuwarden

Chequita Nahar

Maastricht

Thomas Nijhuis

Amsterdam

Chantelle Rodgers

Rotterdam

Tihamér Salij

Woubrugge

Henk Scholten

Den Haag

Hans Smit

Huizen

Bovensectorale**ondersteunende****instellingen**

Cultuureducatie en

cultuurparticipatie

artikel 3.46

Internationaal cultuurbeleid

artikel 3.47

Digitalisering

artikel 3.48

Onderzoek en statistiek

artikel 3.49

Professionalisering en

ondernemerschap

artikel 3.50

voorzitter

Lucky Belder

Nederweert-Eind

adviseurs

Mirthe Berentsen

Amsterdam

Aydan Figaroa

Amsterdam

Laura Grijs

Bilthoven

Frank Huysmans

Den Haag

Melanie Imming

Leiden

Ariëtte Kasbergen

Rotterdam

Guido van Nispen

Rijswijk

Jacqueline Stolmeijer-Arends

Ouderkerk aan de Amstel

Kees Teszelszky

Den Haag

Robert Vroegindewij

Hilversum

Sanne Wichman

Amsterdam

Coby Zandbergen

Zwolle

Debat en reflectie

artikel 3.51

voorzitter

Koen Hilberdink

Amsterdam

adviseurs

Stephanie Afrifa

Rotterdam

Tessa Hagen

Amsterdam

Mirjam Zweers

Amsterdam

Referenties

Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap
Uitgangspunten
cultuurbeleid 2021 – 2024
Den Haag, juni 2019

Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap
Subsidieregeling Culturele
basisinfrastructuur
2021 – 2024
Den Haag, november 2019

Raad voor Cultuur
Beoordelingskader
Basisinfrastructuur
2021 – 2024
Den Haag, november 2019

Actieplan Cultuur
en Creatief Inclusief
Code Diversiteit & Inclusie
Utrecht, november 2019

Cultuur+Ondernemen
Governance Code Cultuur
Amsterdam, november 2019

Kunsten '92
Fair Practice Code
Amsterdam, januari 2019

Overige referenties

Bestuurders Stedelijke
cultuurregio's
Culturele regioprofielen
November 2018

Bestuurders Stedelijke
cultuurregio's
Reflecties op aanvragen
Maart 2020

Bureau Berenschot
Ondersteuningsstructuur
cultuursector.
Inventariserend
onderzoek naar
ondersteuningsfuncties
Utrecht, januari 2018

Ministerie van
Buitenlandse Zaken
IOB Evaluatie
Cultuur als kans.
Beleidsdoorlichting van
het internationaal
cultuurbeleid 2009 – 2014
Den Haag, maart 2016

Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap
Uitwerking aanvullende
ondersteuning € 300 miljoen
culturele en creatieve sector
Kamerbrief
Den Haag, mei 2020

Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,
Ministerie van
Buitenlandse Zaken
Beleidskader Internationaal
Cultuurbeleid 2021 – 2024
Den Haag, december 2019

Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,
Ministerie van
Buitenlandse Zaken
Voortgang internationaal
cultuurbeleid 2018
Den Haag, november 2019

Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,
Ministerie van
Buitenlandse Zaken
Voortgang internationaal
cultuurbeleid 2017
Den Haag, oktober 2018

Onderwijsraad,
Raad voor Cultuur
Lees! Een oproep
tot een leesoffensief
Den Haag, juni 2019

Raad voor Cultuur
Scenario's voor een weerbare
en wendbare culturele
en creatieve sector
*Brief aan minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap*
Den Haag, mei 2020

Raad voor Cultuur
Gevolgen coronacrisis
culturele en creatieve sector
*Brief aan minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap*
Den Haag, april 2020

Raad voor Cultuur
Een bibliotheek voor iedereen.
Versterking Bibliothekwet
noodzakelijk
Den Haag, februari 2020

Raad voor Cultuur
Cultuur dichtbij,
dicht bij cultuur.
Advies Cultuurbestel
2021 – 2024
Den Haag, april 2019

Raad voor Cultuur
Later is al lang begonnen.
Het muziektheater
van de toekomst
Sectoradvies Muziektheater
Den Haag, januari 2019

Raad voor Cultuur
Sectoradvies Audiovisueel
Zicht op zo veel meer
Den Haag, februari 2018

Raad voor Cultuur
De daad bij het woord
*Sectoradvies Letteren
en bibliotheken*
Den Haag, april 2018

Raad voor Cultuur
Alles beweegt
Sectoradvies Dans
Den Haag, juni 2018

Raad voor Cultuur
Zichtbaar van waarde
Sectoradvies Beeldende kunst
Den Haag, november 2018

Raad voor Cultuur
Ontwerp voor de toekomst.
Pleidooi voor creatieve
reflectie op maatschappelijke
vraagstukken
Sectoradvies Ontwerpsector
Den Haag, september 2018

Raad voor Cultuur
In wankel evenwicht
Sectoradvies Musea
Den Haag, april 2018

Raad voor Cultuur
Over grenzen
Sectoradvies Theater
Den Haag, februari 2018

Raad voor Cultuur
Cultuur voor stad, land
en regio. De rol van stedelijke
regio's in het cultuurbestel
Verkenning
Den Haag, november 2017

Raad voor Cultuur
De balans, de behoefte.
Pleidooi voor een integraal,
inclusief muziekbeleid
Sectoradvies Muziek
Den Haag, november 2017

Raad voor Cultuur
Culturele basisinfrastructuur
2017 – 2020
Den Haag, mei 2016

SiRM
Briefadvies over gevolgen
Fair Practice Code
Utrecht, mei 2020

SiRM & PPMC
Gevolgen van de toepassing
van de Fair Practice Code,
een analyse van de
meerjarig gesubsidieerde
instellingen en festivals
Rapport
Utrecht, januari 2020

De Raad voor Cultuur is het wettelijke adviesorgaan van de regering en het parlement op het terrein van kunst, cultuur en media. De raad is onafhankelijk en adviseert, gevraagd en ongevraagd, over actuele beleidskwesties en subsidieaanvragen.

‘Culturele basisinfrastructuur 2021 – 2024’
is een uitgave van de Raad voor Cultuur

Leden

voorzitter

Marijke van Hees

Brigitte Bloksma
Lennart Booij
Özkan Gölpinar
Erwin van Lambaart
Cees Langeveld
Thomas Steffens
Liesbet van Zoonen

directeur

Jakob van der Waarden

Raad voor Cultuur
Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag

070 – 3106686
info@cultuur.nl
www.raadvoorcultuur.nl

**RAAD
VOOR
CULTUUR**

Alle adviezen van de raad zijn ook te vinden op cultuur.nl.
Wilt u op de hoogte blijven van de activiteiten van de raad?
Dan kunt u zich aanmelden voor de nieuwsbrief.
Volg ons ook op Twitter en LinkedIn.

Het is toegestaan (delen van) de inhoud van deze publicatie te citeren of te verspreiden, mits daarbij de Raad voor Cultuur en het advies over Culturele basisinfrastructuur 2021 – 2024 als bronnen worden vermeld.

Aan dit advies kunnen geen rechten worden ontleend.

© Raad voor Cultuur
Advies 4 juni 2020